

Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Θεσσαλονίκης
Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας - Τμήμα Λογιστικής

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΣΤΟΝ ΚΛΑΔΟ ΤΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΑΙΒΑΝΟΥΛΗ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΚΥΡΜΙΖΟΓΛΟΥ ΠΑΝΤΕΛΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

2012-2013

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ.....	5
1.1 Η έννοια του όρου οικονομική κρίση.....	5
1.2 Μια αναδρομή στις πρόσφατες κρίσεις	6
1.3 Τι διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση.....	8
1.4 Αιτίες που προκάλεσαν την οικονομική κρίση	8
1.5 Επιπτώσεις.....	10
1.5.1 Έρευνα Ι.Ο.Β.Ε. για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις επιχειρήσεις	10
1.5.1.1. Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας	11
1.6 Καταναλωτική συμπεριφορά κατά την περίοδο της οικονομικής ύφεσης	13
1.6.1. Παράγοντες που επηρεάζουν την καταναλωτική συμπεριφορά	13
1.6.2. Καταναλωτική συμπεριφορά κατά τις κρίσεις.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ.....	16
2.1. Τρέχουσες Οικονομικές εξελίξεις.....	16
2.1.1. Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν	16
2.1.2 Πληθωρισμός	18
2.1.3 Δείκτης Τιμών Καταναλωτή.....	20
2.1.4. Ανεργία.....	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΛΑΔΟ	25
3.1. Εμπορικός Κλάδος.....	25
3.2. Όγκος Λιανικών Πωλήσεων	25
3.3 Πωλήσεις-Τζίρος.....	26
3.4 Κλείσιμο Επιχειρήσεων & Απολύσεις	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΗΜΕΡΑ.....	31
4.1 Έννοια και χαρακτηριστικά του εμπορίου	31
4.2. Χονδρικό εμπόριο γενικά χαρακτηριστικά	31
4.3 Το Λιανικό Εμπόριο & Βασικά Χαρακτηριστικά του κλάδου	32
4.3.1 Κύκλος ζωής του λιανικού εμπορίου	33
4.3.2 Είδη λιανοπωλητών.....	34
4.4 Η απασχόληση στο ελληνικό εμπόριο το 2011-2012	36
4.4. Η σημασία της απασχόλησης στο εμπόριο για την οικονομία.....	38
4.4.1 Η θέση της γυναίκας και των νέων στο εμπόριο	40
4.4.2 Η μεταβολή της απασχόλησης των νέων	41

4.5 Το επίπεδο των απασχολούμενων στο τομέα του εμπορίου	42
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο ΤΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	44
5.1 Το Λιανικό Εμπόριο στη β.Ελλάδα	44
5.2 Γενικά & Δημογραφικά στοιχεία	44
5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού.....	46
5.4 Χαρακτηριστικά Απασχόλησης και Ανεργίας.....	46
5.4.1 Απασχόληση πληθυσμού	47
5.5 Επιχειρηματική Δραστηριότητα Στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς Για το έτος 2012.....	48
5.5.1 Πρωτογενής τομέας παραγωγής.....	51
5.5.2 Δευτερογενής τομέας παραγωγής.....	52
5.5.3 Τριτογενής τομέας παραγωγής.....	53
5.6 Ο κλάδος της Γούνας και η επιρροή του στην οικονομία της Π.Ε.Κ και στο σύνολο της Χώρας.....	54
5.8 Έρευνα και μελέτη στις επιχειρήσεις της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς	58
5.8.1 Αποτελέσματα έρευνας.....	58
Συμπεράσματα Έρευνας.....	59

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ελληνική οικονομία διέρχεται μια παρατεταμένη περίοδο βαθιάς κρίσης με κύρια χαρακτηριστικά τη συνεχή μείωση της οικονομικής δραστηριότητας και την ύφεση που παραμένει για τέταρτη συνεχή χρονιά, γεγονός που έχει άμεσο αντίκτυπο στη λειτουργία και στις επιδόσεις όλων των επιχειρήσεων της χώρας. Η επιδείνωση είναι πλέον διάχυτη και σε όλο το εύρος των εμπορικών δραστηριοτήτων, με κύρια χαρακτηριστικά την πτώση στον κύκλο εργασιών, την ανατροπή στην κερδοφορία και τη συρρίκνωση της κεφαλαιουχικής βάσης του εμπορίου. Στη παρούσα μελέτη θα επικεντρωθούμε κυρίως στις οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις που έχει η οικονομική κρίση στο κλάδο του εμπορίου.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία διαπραγματεύεται την οικονομική κρίση και πως αυτή επηρέασε τον κλάδο του εμπορίου. Αναλύεται το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης, οι αιτίες και οι συνέπειές της στον εμπορικό κλάδο και στον κλάδο του λιανικού εμπορίου ειδικότερα.

Στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθενται θεωρητικά στοιχεία σχετικά με την οικονομική κρίση γενικά. Γίνεται συνοπτική αναφορά στα αίτια και τις επιπτώσεις, καθώς επίσης και στην καταναλωτική συμπεριφορά στη διάρκεια μιας κρίσης. Επίσης γίνεται σύγκριση της τρέχουσας με τις παλαιότερες κρίσεις για να διαπιστωθεί εάν υπάρχουν κοινά σημεία και κοινοί τρόποι επίλυσης και αντιμετώπισης.

Το δεύτερο κεφάλαιο αφορά τις τρέχουσες και αναμενόμενες οικονομικές εξελίξεις, με βάση τους δείκτες της ελληνικής και ευρωπαϊκής οικονομίας, όπως είναι ο πληθωρισμός, η ανεργία, το Α.Ε.Π και ο Δείκτης Τιμών καταναλωτή.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύονται οι εξελίξεις που υπάρχουν στον εμπορικό κλάδο. Ειδικότερα, παρατίθενται στοιχεία σχετικά με τον όγκο των πωλήσεων και τα κέρδη και τον τζίρο των επιχειρήσεων σε όλη την Ελλάδα. Επιπλέον, αναφέρονται κάποιες ενέργειες στις οποίες είναι αναγκασμένοι να προσφύγουν οι ιδιοκτήτες εμπορικών καταστημάτων, λόγω της οικονομικής κρίσης. Σύμφωνα με τα καταγεγραμμένα στοιχεία των επιμελητηρίων, τους τελευταίους μήνες, μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων έχει κλείσει, ενώ και οι απολύσεις αυξήθηκαν αρκετά.

Το τέταρτο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στο εμπορικό κλάδο γενικότερα και πώς επηρεάζει το σύνολο της οικονομίας της χώρας μας καθώς το εμπόριο, παρά την εκτεταμένη ύφεση και τη μείωση των θέσεων εργασίας που εμφανίζει, εξακολουθεί να αποτελεί τον κύριο πυλώνα της απασχόλησης αυξάνοντας τη συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση. Αναλυτικότερα παρατίθεται η διάρθρωση των επιχειρήσεων και η σημασία της απασχόλησης των νέων και των γυναικών ειδικότερα καθώς το μορφωτικό επίπεδο των απασχολούμενων που απασχολούνται στις επιχειρήσεις, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις για λογαριασμό της Interview για το Δεκέμβριο 2012.

Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το εμπόριο στο νομό Καστοριάς, γίνεται εκτενής αναφορά στην οικονομική δραστηριότητα των πολιτών, τους τομείς απασχόλησης και οικονομική ανάλυση τους, καθώς και πρόσφατη έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Περιφέρεια για το πώς αντιμετωπίζουν την οικονομική ύφεση οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου.

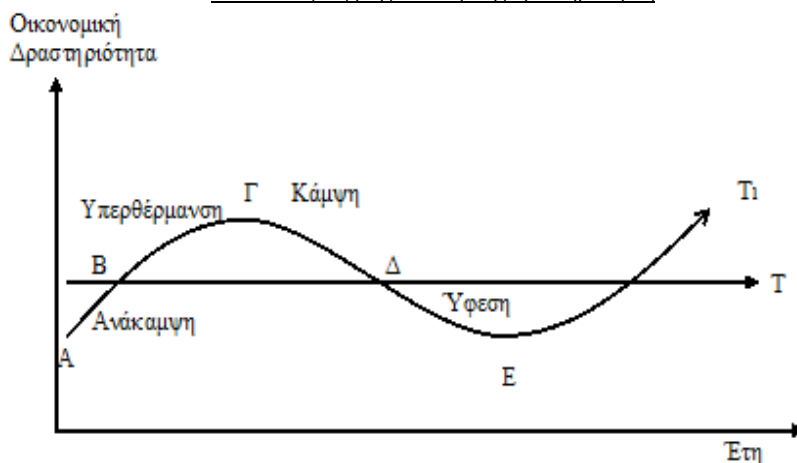
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΦΕΣΗ

1.1 Η έννοια του όρου οικονομική κρίση

Η οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη (Κουφάρης, 2010).

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου, όταν δηλαδή η οικονομική δραστηριότητα βρίσκεται σε μια συνεχή συρρίκνωση. Οι οικονομικές διακυμάνσεις ορίζονται ως οι διαδοχικές αυξομειώσεις της οικονομικής δραστηριότητας μέσα σε μια οικονομία. Λέγονται αλλιώς και κυκλικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι. Οι Άγγλοι αποδίδουν το φαινόμενο με τον όρο (business cycles), ακριβώς για να τονίσουν την ιδιαίτερη βαρύτητα των επενδύσεων στην εξέλιξη του οικονομικού κύκλου. Από πολύχρονες στατιστικές παρατηρήσεις διαπιστώθηκε ότι οι οικονομικοί κύκλοι διαρκούν περίπου από 7 έως 11 χρόνια. (European Commission, 2009).

Εικόνα 1. Εξέλιξη της Οικονομικής Δραστηριότητας

Παρατηρήσεις:

α. Η γραμμή T δείχνει τη μακροχρόνια εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας, αν δεν υπήρχαν οικονομικές διακυμάνσεις. Κανονικά θα έπρεπε να έχει κατεύθυνση προς τα πάνω δεξιά, για να δείχνει την τάση για μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη. Έγινε παράλληλη με τον άξονα των ετών για να διευκολύνεται η κατανόηση των φάσεων του οικονομικού κύκλου.

β. Η γραμμή T1 δείχνει την πραγματική εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας της οικονομίας. Επισημαίνεται ότι δεν πρέπει να παρασυρόμαστε από το σχήμα και να νομίζουμε ότι όλες οι φάσεις του κύκλου έχουν ίση χρονική διάρκεια. Δηλαδή δεν ισχύει $AB=BF=ΓΔ=ΔΕ$. Ούτε ασφαλώς $ΑΓ=ΓΕ$. Η φάση της ανάκαμψης μπορεί να διαρκέσει για παράδειγμα ένα χρόνο, ενώ η φάση της υπερθέρμανσης τρία χρόνια και αντίθετα.

γ. Κατά την άνοδο ΑΓ όλα τα οικονομικά μεγέθη εκτός της ανεργίας και των αποθεμάτων αυξάνονται. Στην αρχή (ανάκαμψη) με αργό ρυθμό και στη συνέχεια (υπερθέρμανση) με γρηγορότερο.

ε. Κατά τη κάθοδο ΓΕ όλα τα οικονομικά μεγέθη εκτός της ανεργίας και των αποθεμάτων μειώνονται. Στην αρχή (κάμψη) με γρήγορο ρυθμό και στη συνέχεια (ύφεση) με αργότερο ρυθμό.

1.2 Μια αναδρομή στις πρόσφατες κρίσεις

Η παγκόσμια οικονομική ύφεση του 1929 (The Great Depression) ήταν μια κατάσταση διεθνούς οικονομικής ύφεσης που διήρκεσε από ένα μέχρι δέκα χρόνια σε διάφορες χώρες του κόσμου. Επρόκειτο για τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της σύγχρονης ιστορίας και χρησιμοποιείται τον 21ο αιώνα ως παράδειγμα για το πόσο οδυνηρή μπορεί να είναι μια οικονομική καταστροφή. Υπήρξαν πολλοί παράγοντες που προκάλεσαν την κρίση, όπως δομικές αδυναμίες και συγκεκριμένα περιστατικά τα οποία τη μετέτρεψαν σε μια γενικευμένη κατάθλιψη, καθώς και ο τρόπος με τον οποίο μεταφέρθηκε από χώρα σε χώρα. Σχετικά με την περίοδο αυτή, οι ιστορικοί αναφέρουν ως δομικούς παράγοντες μεγάλες καταστροφές τραπεζών και το χρηματιστηριακό κραχ, ενώ αναλυτές όπως ο Πίτερ Τέμιν και ο Μπάρρυ Άιχενγκριν δίνουν έμφαση στην απόφαση της Βρετανίας να επιστρέψει στις ισοτιμίες που υπήρχαν πριν το Gold Standard προτού ξεσπάσει ο Ά παγκόσμιος πόλεμος.

Μία ακόμη από τις σημαντικότερες κρίσεις είναι αυτή του πετρελαίου τη δεκαετία του 1970. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '70 έκαναν την εμφάνισή τους δύο πετρελαϊκές κρίσεις. Αυτές έφεραν στο προσκήνιο το φαινόμενο του στασιμοπληθωρισμού, δηλαδή τη συνύπαρξη πληθωρισμού και αυξημένης ανεργίας. Ως επίσημη ημερομηνία έναρξης της πρώτης κρίσης καταγράφεται η 17η Οκτωβρίου του 1973, όταν τα μέλη του ΟΑΠΕΚ (Οργανισμού Αραβικών Χωρών – Εξαγωγέων Πετρελαίου, Οργανισμού Αραβικών Πετρελαιοπαραγωγών Κρατών) ανακοίνωσαν ότι δεν θα προμήθευαν πλέον με πετρέλαιο τις χώρες που υποστήριξαν το Ισραήλ στη διαμάχη του με τη Συρία και την Αίγυπτο. Σε αυτές τις χώρες συμπεριλαμβάνονταν οι ΗΠΑ, οι σύμμαχοι τους στη Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία. Παρόλα αυτά, οι στοχευμένες χώρες ανταποκρίθηκαν βρίσκοντας νέες πρωτοβουλίες για να περιορίσουν την εξάρτησή τους από τις παραπάνω χώρες.

Έξι χρόνια μετά, το 1979, ακολούθησε η δεύτερη πετρελαϊκή κρίση. Έκανε την εμφάνισή της στις ΗΠΑ, στον απόηχο της ιρανικής επανάστασης. Οι χώρες του ΟΑΠΕΚ για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση, αύξησαν την παραγωγή τους και η

συνολική απώλεια έφτασε στο 4%. Ωστόσο, επικράτησε ένα διαδεδομένος πανικός που ανέβασε την τιμή πολύ περισσότερο από όσο θα αναμενόταν.

Αυτό ήταν αποτέλεσμα της μειωμένης ζήτησης και της υπερβολικής παραγωγής, οδηγώντας τον ΟΡΕC στο να χάσει την ενότητα του. Εξαγωγείς πετρελαίου, όπως το Μεξικό, η Νιγηρία και η Βενεζουέλα επεκτάθηκαν σημαντικά, ενώ οι ΗΠΑ και η Ευρώπη πήραν περισσότερο πετρέλαιο από το Prudhoe Bay και τη Βόρειο Θάλασσα. Στη συνέχεια, εξετάζοντας τη λεγόμενη “ασιατική” κρίση του 1998-1999, βλέπουμε ότι άγγιξε σε μεγάλο βαθμό το τραπεζικό σύστημα, ωθώντας πολλές ασιατικές τράπεζες στα πρόθυρα χρεοκοπίας. Πρόκειται εδώ για μία τοπική κρίση, γεωγραφικά περιορισμένη, κάτι που τη διαφοροποιεί πολύ από την κρίση του 1929, καθώς και από τη σημερινή. Μία άλλη κρίση στη δεκαετία του 1990 είναι αυτή της ιαπωνικής οικονομίας, η οποία είχε αντιμετωπιστεί με μερική ή πλήρη εθνικοποίηση τραπεζών. Είχε μεγάλη διάρκεια και οδήγησε σε ύφεση, διότι η αντίδραση των ιαπωνικών αρχών έφτασε με μεγάλη καθυστέρηση. Η καθυστέρηση των παρεμβάσεων κάνει την κρίση αυτή να έχει αναλογίες με αυτήν του 1929. Εντούτοις και αυτή διαφοροποιείται τόσο από τη σημερινή όσο και από αυτήν του 1929 λόγω του τοπικού χαρακτήρα της. Μία άλλη κρίση είναι αυτή του 2000-2001 με την έκρηξη της “φούσκας” του Internet, που προκάλεσε πτώσεις στις τιμές των μετοχών ανάλογες με εκείνες της κρίσης του 1929. Παρατηρούμε ότι η σημερινή κρίση είναι ακόμη πιο σοβαρή και πλησιέστερη σε αυτήν του 1929, καθώς αγγίζει τον πυρήνα του τραπεζικού συστήματος προκαλώντας πτωχεύσεις τραπεζών. Όντως η σημερινή κρίση δείχνει να έχει ομοιότητες με αυτήν του 1929. Σε μόλις τρεις εβδομάδες τα χρηματιστήρια έχασαν περίπου από 20% έως 25% της αξίας τους. Επίσης η κρίση του 1929 ήταν παγκόσμια, αγγίζοντας όλες τις χρηματοοικονομικές αγορές. Η σημερινή κρίση λόγω της παγκοσμιοποίησης φαίνεται να είναι ακόμη σοβαρότερη από αυτήν του 1929. Η παγκοσμιοποίηση εντείνει τη δυναμικότητα μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης και επηρεάζει πολύ πιο γρήγορα την παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα. Πέραν όμως της παγκοσμιοποίησης, εάν πρέπει να αποκλείσουμε μία επανάληψη της κρίσης του 1929, είναι γιατί βρισκόμαστε σε ένα διαφορετικό περιβάλλον από εκείνο της δεκαετίας του 1930.

(Πηγή: <http://www.enthesis.net>).

1.3 Τι διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση

- Το πρώτο στοιχείο που διαφοροποιεί τη σημερινή κρίση από αυτήν του 1929 είναι η οικονομική πολιτική που εφαρμόστηκε. Από τις αντιδράσεις των νομισματικών και δημοσιονομικών αρχών παγκοσμίως φαίνεται ότι το δίδαγμα της κρίσης του 1929 έγινε απόλυτα κατανοητό από το γεγονός ότι υπάρχει παγκοσμίως συντονισμένη αντίδραση των οικονομικών πολιτικών.
- Το δεύτερο στοιχείο που υποδηλώνει τη μεγάλη διαφορά μεταξύ των δύο κρίσεων είναι ότι το μέγεθος των κρατών (δημόσιες δαπάνες και φόροι) είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερο. Για παράδειγμα, το μέγεθος του αμερικανικού κράτους το 1929 ήταν 10%, ενώ σήμερα υπερβαίνει το 30%.
- Το τρίτο στοιχείο το οποίο δείχνει τη διαφορά μεταξύ της σημερινής κρίσης και αυτής του 1929, καθώς κατά πόσο η σημερινή κρίση μάς επιβαρύνει με επιπλέον έναν κίνδυνο (κάτι που υπήρχε το 1929) είναι η διεύθυνση της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας στη καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Το ποσοστό των νοικοκυριών που έχει σήμερα πρόσβαση σε πιστώσεις είναι πολύ μεγαλύτερο από αυτό της δεκαετίας του 1930.

Σχεδόν κάθε άτομο στις δυτικές κοινωνίες έχει μία πιστωτική κάρτα. Η σύμπλεξη της χρηματοπιστωτικής και της πραγματικής οικονομικής δραστηριότητας είναι σήμερα πολύ μεγαλύτερη. (Πηγή: <http://www.makthes.gr>).

Η Διεθνής Χρηματοπιστωτική Κρίση του 2008 είναι μια παγκόσμια κατάσταση απειλούμενης οικονομικής ύφεσης στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό και τραπεζικό τομέα με γενεσιουργό χώρα τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η κρίση αυτή έρχεται 78 χρόνια μετά την τελευταία μεγάλη κρίση του 1929 αλλά και παλαιότερες πετρελαϊκές κρίσεις. Προέκυψε μετά το ξέσπασμα των προβλημάτων στην αγορά 13 στεγαστικών δανείων χαμηλής εξασφάλισης και την αλόγιστη χρήση δομημένων επενδυτικών προϊόντων που εξαρτιόταν άμεσα από τη δυνατότητα αποπληρωμής των δανείων από τα οποία παράγονταν. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι είναι απαραίτητος ένας νέος κρατικός παρεμβατισμός, παράλληλα με την κατάρτιση σχεδίων επίλυσης της κρίσης προτού επεκταθεί στην ευρύτερη οικονομία των κρατών που επλήγησαν. (Πηγή: <http://el.Wikipedia.org>)

1.4 Αιτίες που προκάλεσαν την οικονομική κρίση

Τα βασικότερα αίτια αυτής της κρίσης είναι

- η αλόγιστη χρήση τιτλοποίησης στεγαστικών δανείων (Securitization)
- η υπερβολική χρήση δανειακών κεφαλαίων (Financial Leverage)
- η πλημμυρική διαβάθμιση πιστοληπτικού κινδύνου ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης (Bond Ratings)

- το σύστημα αμοιβών στο χρηματοπιστωτικό τομέα (Bonus)
- και το κανονιστικό πλαίσιο

Ας εξετάσουμε τους παράγοντες αυτούς με τη σειρά. Η τιτλοποίηση είναι ένας μηχανισμός μετακίνησης στεγαστικών δανείων από τον ισολογισμό των εμπορικών και αποταμιευτικών τραπεζών στους ισολογισμούς άλλων διαμεσολαβητικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Για παράδειγμα, ένα στεγαστικό δάνειο €1.000 αντικαθίσταται από το διαμεσολαβητικό οργανισμό με ισοδύναμο ποσό μετρητών τα οποία χρησιμοποιούνται από την τράπεζα για νέα στεγαστικά δάνεια, που με τη σειρά τους μεταφέρονται σε ένα διαμεσολαβητικό οργανισμό ο οποίος αντικαθιστά το στεγαστικό δάνειο με μετρητά κ.ο.κ. Τα δάνεια που με αυτή τη διαδικασία μεταφέρονται στον διαμεσολαβητικό οργανισμό, όπου χρηματοδοτούνται με ίδια κεφάλαια και έκδοση ιδίων ομολόγων μειωμένης εξασφάλισης. Με αυτό τον τρόπο, οι υποχρεώσεις προς ίδια κεφάλαια βρίσκονται σε επίπεδα 20 προς 1, 30 προς 1, ακόμη και 50 προς 1, σε αντίθεση με τη σχέση υποχρεώσεων προς ίδια κεφάλαια της τάξης 9 προς 1 που έχουν συνήθως οι τραπεζικοί οργανισμοί. Επομένως, ο μηχανισμός της τιτλοποίησης δημιουργεί δύο προβλήματα. Πρώτον, αφαιρεί από τον παραδοσιακό τραπεζίτη, το κίνητρο σωστής αξιολόγησης πιστοληπτικού κινδύνου του δανειολήπτη αφού ο κίνδυνος αυτός μεταφέρεται σε άλλους οργανισμούς.

Δεύτερον, οι διαμεσολαβητικοί οργανισμοί που δέχονται τα τιτλοποιημένα δάνεια, τα χρηματοδοτούν με υψηλούς δείκτες υποχρεώσεων προς ίδια κεφάλαια, εκδίδοντας εταιρικά ομόλογα (Mortgage Backed Securities ή MBS). Τα εταιρικά ομόλογα αγοράζονται κύρια από θεσμικούς επενδυτές, όπως συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά ταμεία, αμοιβαία κεφάλαια, τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες και κεφάλαια υψηλού κινδύνου (hedge funds). Οι επενδυτικές τράπεζες που εξέδωσαν τα εταιρικά ομόλογα μειωμένης εξασφάλισης κατόρθωσαν να πείσουν τις εταιρείες Διαβάθμισης (Bond Rating Agencies) να βαθμολογήσουν πολύ υψηλά (AAA, AA, κλπ) τα ομόλογα που είχαν ως αντίκρισμα τα τιτλοποιημένα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης. Ένας από τους λόγους αυτής της 'λανθασμένης' βαθμολόγησης είναι ο ηθικός κίνδυνος (Moral Hazard), η σχέση εξάρτησης δηλαδή που υπήρχε μεταξύ τους, αφού οι εταιρείες διαβάθμισης πληρώνονται από τις επενδυτικές τράπεζες που είναι ανάδοχοι των ομολόγων. Έτσι, οι επενδυτές παραπλανήθηκαν ως προς το κίνδυνο των ομολόγων που αγόρασαν. Επιπλέον, για τη διασφάλισή τους, οι θεσμικοί επενδυτές αγόρασαν συμβόλαια προστασίας έναντι του κινδύνου χρεοκοπίας των ομολόγων (Credit Default Swaps). Δυστυχώς, τα περισσότερα συμβόλαια προστασίας είχαν εκδοθεί κύρια από μια ασφαλιστική εταιρία, την AIG, η οποία δεν ήταν δυνατό να σηκώσει το βάρος μιας εντεταμένης χρεοκοπίας των ομολόγων, οδηγούμενη και εκείνη σε πιστωτικό αδιέξοδο το Σεπτέμβρη του 2008.

Παρόμοιο πρόβλημα δημιούργησε και το σύστημα αμοιβών στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η δομή των (υπέρ)αμοιβών των στελεχών έδινε ιδιαίτερη σημασία στη βραχυπρόθεσμη κερδοφορία σε βάρος της μακροπρόθεσμης εταιρικής κερδοφορίας. Επομένως, τα στελέχη ελάμβαναν υπόψη μόνο τους βραχυπρόθεσμους κινδύνους διαφορώντας για τις μακροχρόνιες επιπτώσεις τους στην εταιρεία. Αυτό ουσιαστικά έθεσε κίνητρα για αλόγιστη χορήγηση στεγαστικών δανείων, ανεξάρτητα από τον πιστοληπτικό κίνδυνο των δανειοληπτών (NINJA Δάνεια: No-Income, No-Job, No-Assets), καλύπτοντας μάλιστα 100% της αξίας του ακινήτου.

1.5 Επιπτώσεις

Οι σημαντικότερες επιπτώσεις που είχε η εμφάνιση της οικονομικής κρίσης των ετών 2008-2013 είναι οι εξής:

- Κρίση ρευστότητας, καθώς μέσω της μη χορήγησης επαγγελματικών και καταναλωτικών δανείων, τίθεται πρόβλημα ρευστότητας στην αγορά και την κατανάλωση.
- Δυσκολία παροχής δανείων.
- Αύξηση επιτοκίων, βραχυπρόθεσμα μείωση επενδυτικής δραστηριότητας και περιορισμός καταναλωτικής πίστης.
- Μείωση παραγωγής /μείωση κατανάλωσης/μείωση εθνικού εισοδήματος.
- Μείωση του εμπορικού ισοζυγίου.
- Δραματική αύξηση της τιμής του πετρελαίου και, συνεπώς αύξηση του κόστους παραγωγής.
- Αύξηση του πληθωρισμού
- Αύξηση των τιμών πρώτων υλών και συνεπακόλουθη αύξηση του κόστους και του πληθωρισμού. Πτώση στις τιμές των ακινήτων και άρα ευκαιρίες για αγορές. («Επιστημονικό marketing», Τεύχος 56)

1.5.1 Έρευνα Ι.Ο.Β.Ε. για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στις επιχειρήσεις

Την αρνητική ή έντονα αρνητική επίδραση της κρίσης στη συντριπτική πλειοψηφία των Ελληνικών επιχειρήσεων αλλά και την εκτίμηση τους ότι τα δύσκολα δεν έχουν περάσει, καταγράφει έρευνα του Ιδρύματος Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (Ι.Ο.Β.Ε) για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Συνεπώς αν και το οικονομικό κλίμα έχει σταματήσει να επιδεινώνεται και έχει ανακάμψει ελαφρώς το τελευταίο δίμηνο, όπως προκύπτει από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ, εν τούτοις οι προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις συνέπειες της κρίσης παραμένουν δυσμενείς.

Παρά τη σταθεροποίηση επομένως και την άμβλυση των πολύ απαισιόδοξων εκτιμήσεων, υπάρχει ακόμα αβεβαιότητα για την έκταση των συνεπειών της κρίσης και το χρόνο αποκατάστασης της ευρυθμίας στην οικονομική δραστηριότητα. Άλλωστε και η διεθνής εμπειρία , όπως παρουσιάστηκε από την Mckinsey & Company καταδεικνύει ότι η κρίση μπορεί να δημιουργήσει σημαντικές ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις εκείνες που θα μπορέσουν να επιτύχουν λειτουργικές βελτιώσεις ενώ συγχρόνως να εκμεταλλευτούν τις συνεχείς αλλαγές που δημιουργεί η κρίση. Η μελέτη του IOBE πραγματοποιήθηκε σε δείγμα 587 επιχειρήσεων (Α.Ε. & Ε.Π.Ε.) που απασχολούν πάνω από 90.000 εργαζομένους. Βασικοί στόχοι της μελέτης ήταν η καταγραφή των μέχρι τώρα επιδράσεων της κρίσης, των προβλέψεων των επιχειρήσεων για τους προσεχείς μήνες και των τρόπων αντίδρασης τους στις προκλήσεις της κρίσης.

1.5.1.1. Τα βασικά συμπεράσματα της έρευνας

Αρνητική επίδραση στις επιχειρήσεις

Όπως προκύπτει από την έρευνα του IOBE το 77% των επιχειρήσεων του δείγματος διατυπώνουν αρνητικές εκτιμήσεις για τη μέχρι στιγμής επίδραση της κρίσης ενώ το 85% κρίνει ότι τα δύσκολα δεν έχουν περάσει, προβλέποντας περαιτέρω επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών το επόμενο 12μηνο για τις επιχειρήσεις τους. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των επιχειρήσεων, το ποσοστό απώλειας εσόδων το επόμενο δωδεκάμηνο εξαιτίας της κρίσης αναμένεται να προσεγγίσει το 5,5%.

Ειδικότερα, οι απώλειες εκτιμώνται σε 3,3% στη Βιομηχανία (Μεταποίηση), σε 6,4% στις Υπηρεσίες, σε 10% στο Λιανικό Εμπόριο και σε 18% στις κατασκευές. Σε όλους τους υπό εξέταση τομείς δραστηριότητας, τα κέρδη αναμένεται να υποχωρήσουν περισσότερο από τις πωλήσεις, με αποτέλεσμα να εκτιμάται ότι θα σημειωθεί αποκλιμάκωση των περιθωρίων κέρδους. Στο σύνολο των επιχειρήσεων του δείγματος, τα κέρδη αναμένεται ότι θα μειωθούν κατά 13%, στη Βιομηχανία κατά 7,7%, στις Υπηρεσίες κατά 33,5%, στο Λιανικό Εμπόριο κατά 17% και στις Κατασκευές κατά 23,8%.Περισσότερο αρνητική εικόνα παρουσιάζουν επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη Βιομηχανία και το Εμπόριο (80% των επιχειρήσεων) ενώ δυσμενέστερες εκτιμήσεις διατυπώνουν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Εμπορία και Επισκευή Αυτοκινήτων / Πώληση Καυσίμων (92% των επιχειρήσεων).Αντίθετα, ανθεκτικότερες στην κρίση εμφανίζονται οι επιχειρήσεις στους κλάδους της Ιδιωτικής Υγείας και Ιδιωτικής Εκπαίδευσης.

Εκ των βασικών συμπερασμάτων της μελέτης του IOBE είναι η θετική σχέση μεγέθους επιχειρήσεων και αρνητικής επίδρασης της κρίσης, τόσο για τις εκτιμήσεις όσο και για τις προβλέψεις.

Οι μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις (50-249 άτομα) εμφανίζονται περισσότερο αρνητικές (σε ποσοστό 81%) αναφορικά με τις επιδράσεις της κρίσης ενώ ηπιότερη είναι η εικόνα στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, μέχρι 9 άτομα (71% οι αρνητικές εκτιμήσεις).

Ανθεκτικότερες εμφανίζονται και οι μεγάλες επιχειρήσεις, με προσωπικό άνω των 250 ατόμων, με τις αρνητικές εκτιμήσεις να ανέρχονται στο 72,5%.

Απαισιοδοξία για το μέλλον

Δυσμενέστερες είναι οι προβλέψεις για το επόμενο διάστημα. Το 85% των επιχειρήσεων προβλέπει ότι η επίδραση της κρίσης το επόμενο 12μηνο θα είναι αρνητική ή πολύ αρνητική. Αναμένεται περαιτέρω επιδείνωση των συνθηκών λειτουργίας των επιχειρήσεων, ενώ Βιομηχανία και Εμπόριο είναι οι κλάδοι που διατυπώνουν τις πιο δυσοίωνες προβλέψεις για το μέλλον. Ηπιότερη είναι η εικόνα για τους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς και τον Κλάδο των Ασφαλειών (67% αρνητικές εκτιμήσεις).

Λιγότερο απαισιόδοξες εμφανίζονται οι πολύ μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις ενώ οι μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις εξακολουθούν να διατυπώνουν περισσότερο δυσοίωνες προβλέψεις. Περίπου οι μισές επιχειρήσεις αναμένουν έως 20% πτώση το επόμενο 12μηνο σε κύκλο εργασιών και κέρδη, ενώ 2 στις 5 επιχειρήσεις κρίνουν ότι τα κέρδη τους θα μειωθούν πάνω από 20%. Όμως καταγράφεται και ένα 18% που αναμένει άνοδο πωλήσεων. Δυσμός αποτυπώνεται στις επενδύσεις καθώς 3 στις 10 επιχειρήσεις δηλώνουν ότι θα μειώσουν τις επενδύσεις πάνω από 30% αλλά 1 στις 4 θα προβεί σε αύξηση.

Χρηματοδότηση και κρίση

Κύριο συμπέρασμα της έρευνας είναι ότι η κρίση δεν έχει επηρεάσει τη χρηματοδότηση από τις τράπεζες για 2 στις 5 επιχειρήσεις. Έντονα αρνητική αξιολόγηση εντοπίζεται στον κλάδο των Κατασκευών όπου το 70% των επιχειρήσεων κρίνει ότι η κρίση έχει επηρεάσει αρνητικά τη χρηματοδότηση. Δυο στις τρεις επιχειρήσεις (64%) εντοπίζουν το βασικότερο πρόβλημα χρηματοδότησης στον περιορισμό της ρευστότητας των πελατών / προμηθευτών. Το 42,3% των επιχειρήσεων εντοπίζουν ως βασικότερο πρόβλημα το υψηλότερο κόστος δανεισμού, το 37,9% την άρνηση των τραπεζών να εγκρίνουν νέα δάνεια και το 28,1% τον περιορισμό της ρευστότητας υφιστάμενων γραμμών χρηματοδότησης.

Τρόποι αντίδρασης

Ο πλέον πιθανός τρόπος αντίδρασης σύμφωνα με το 93% των επιχειρήσεων είναι η περικοπή στο κόστος λειτουργίας. Ακολουθεί ο περιορισμός των περιθωρίων κέρδους με 86%, η μείωση τιμών με 73% και η μείωση παραγωγής / δραστηριότητας με 67%.

Σύμφωνα με τις επιχειρήσεις η περιστολή του κόστους επιτυγχάνεται κυρίως μέσω στασιμότητας - συγκρατημένων αυξήσεων των τακτικών αποδοχών αλλά και μείωση του αριθμού απασχολούμενων. Σε μεγαλύτερο κίνδυνο βρίσκονται οι θέσεις ανειδίκευτης εργασίας, αλλά κατά περίπτωση και ειδικευμένης.

Συγκεκριμένα το 49% των επιχειρήσεων κυρίως σε Βιομηχανία, Εμπόριο και μικρές επιχειρήσεις ανέφεραν ότι θα προχωρήσουν σε μείωση ειδικευμένων απασχολούμενων ενώ το 59% των επιχειρήσεων θα προσχωρήσει σε μείωση του αριθμού ανειδίκευτων εργατών.

1.6 Καταναλωτική συμπεριφορά κατά την περίοδο της οικονομικής ύφεσης

Ο όρος συμπεριφορά καταναλωτή αναφέρεται συνήθως σε οποιαδήποτε ανθρώπινη συμπεριφορά που αποσκοπεί στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών. Πολλοί ορισμοί κατά καιρούς έχουν διατυπωθεί για την συμπεριφορά καταναλωτή. Παρακάτω αναφέρονται μερικοί από αυτούς.

Σύμφωνα με τους Blackwell et Al. (2001), "Η συμπεριφορά καταναλωτή αποτελεί μια πολύπλευρη επιστήμη η οποία δεν ερευνά μόνο την διαδικασία λήψης αποφάσεων και την αυτή καθαυτή απόκτηση του προϊόντος, αλλά και τις περαιτέρω δραστηριότητες του καταναλωτή μετά την αγορά του προϊόντος, όπως χρήση, αξιολόγηση και απόρριψη του προϊόντος ή της υπηρεσίας".

Η American Marketing Association ορίζει από την πλευρά της την συμπεριφορά του καταναλωτή ως "τη δυναμική αλληλεπίδραση του συναισθήματος, της γνώσης, της συμπεριφοράς και του περιβάλλοντος μέσω της οποίας οι άνθρωποι διεξάγουν συναλλαγές στη ζωή τους". Γενικότερα ισχύει:

Καταναλωτική συμπεριφορά = Ψυχολογία + Marketing

Κατά τη διάρκεια των κρίσεων παρατηρείται όμως μια δίχως προηγούμενο αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς. Παρατηρείται μείωση των δαπανών για αγορές, έλλειψη εμπιστοσύνης στα brand και στους θεσμούς της αγοράς και μια γενική μεταβολή των προτιμήσεων. Οι παράγοντες που οδηγούν σε αυτή τη συμπεριφορά ποικίλουν και θα αναλυθούν παρακάτω.

1.6.1. Παράγοντες που επηρεάζουν την καταναλωτική συμπεριφορά

Οι πολυάριθμοι παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις απόκτησης, χρήσης και διάθεσης μπορούν σύμφωνα με τους Hoyer και MacInnis (2009), να ταξινομηθούν σε τέσσερις μεγάλες κατηγορίες: ο ψυχολογικός πυρήνας, η διεργασία λήψης απόφασης, η κουλτούρα του καταναλωτή και τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς

καταναλωτή. Πριν οι καταναλωτές μπορέσουν να είναι σε θέση να πάρουν αποφάσεις, πρέπει να έχουν κάποια πηγή γνώσης ή πληροφοριών στην οποία να βασίσουν τις αποφάσεις τους.

Η πηγή αυτή – ο ψυχολογικός πυρήνας – καλύπτει τα κίνητρα, την ικανότητα και δυνατότητα, την έκθεση, την προσοχή και την αντίληψη, την κατηγοριοποίηση και κατανόηση της πληροφορίας και, τέλος, τη στάση απέναντι σε μία προσφορά (προϊόν ή υπηρεσία). Η διεργασία λήψης αποφάσεων περιλαμβάνει τέσσερα στάδια: την αναγνώριση του προβλήματος, την αναζήτηση πληροφοριών, την λήψη απόφασης και την αξιολόγηση μετά την αγορά.

Σε μεγάλο βαθμό οι καταναλωτικές μας αποφάσεις και ο τρόπος που επεξεργαζόμαστε τις πληροφορίες επηρεάζεται από την κουλτούρα μας. Η κουλτούρα αναφέρεται σε τυπικές ή αναμενόμενες συμπεριφορές, κανόνες και ιδέες που χαρακτηρίζουν μία ομάδα ανθρώπων. Οι τρεις προαναφερθείσες κατηγορίες επηρεάζουν σημαντικά τα αποτελέσματα της συμπεριφοράς καταναλωτή, όπως η συμβολική χρήση προϊόντων, η διάδοση ιδεών, προϊόντων ή υπηρεσιών σε μία αγορά.

Σύμφωνα με τον Wilkie (1994) οι παράγοντες που επηρεάζουν την συμπεριφορά του καταναλωτή είναι α) Εξωγενείς β) Κοινωνικοί γ) Οικονομικοί και Δημογραφικοί.

Πίνακας 1: Παράγοντες που επηρεάζουν την συμπεριφορά καταναλωτή κατά Wilkie

ΕΞΩΓΕΝΕΙΣ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ & ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΙ
Κουλτούρα	Ατομικισμός	Φύλλο
Υποκουλτούρα	Θρυμματισμός πολιτικών & κοινωνικών αξιών	Ηλικία
Οικογένεια	Συνυπάρξεις αντιθέτων	Φάση του κύκλου ζωής
Κοινωνική τάξη		Εκπαιδευτικό επίπεδο
Κοινωνικός περίγυρος		επάγγελμα
Ομάδες αναφοράς		Οικονομική κατάσταση
Εξωγενείς καταστάσεις		Ψυχολογικοί παράγοντας
		κίνητρα
		αντίληψη
		μάθηση
		Πεποιθήσεις & ανταποκρίσεις

1.6.2. Καταναλωτική συμπεριφορά κατά τις κρίσεις

Όπως έχει αναλυθεί η καταναλωτική συμπεριφορά επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες οι οποίοι την καθορίζουν απόλυτα. Κατά τη διάρκεια των κρίσεων παρατηρείται μια αλλαγή της συμπεριφοράς του καταναλωτή.

Η αποστροφή στις μάρκες, η μείωση των δαπανών για κατανάλωση, η επιλογή φθηνότερων προϊόντων καθώς και των υποκατάστατων.

Οι κυριότεροι από τους λόγους που οδηγούν σε αυτή την αλλαγή είναι οι παρακάτω:

α. Παρακίνηση

β. Αντίληψη, που είναι πνευματική διαδικασία της αντίληψης, γνώσης και κρίσης, η οποία δίνει την ικανότητα σε ένα άτομο να αντιληφθεί, να κατανοήσει και να εξηγήσει τον κόσμο που τον περιβάλλει.

γ. Καθοδηγητές κοινής γνώμης και ομάδες αναφοράς, που είναι τα άτομα που λόγω της θέσης ή των γνώσεων τους μπορούν και καθοδηγούν μία ομάδα ατόμων ή ένα κοινό.

δ. Μ.Μ.Ε.

ε. Άγχος/ Φόβος/ Ανησυχία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

2.1. Τρέχουσες Οικονομικές εξελίξεις

Στη συνέχεια παρατίθενται άρθρα τα οποία παρουσιάζουν την εξέλιξη κάποιων δεικτών της οικονομίας, όπως είναι ο πληθωρισμός, η ανεργία, το Α.Ε.Π, ο ρυθμός ανάπτυξης, το έλλειμμα. Τα διαθέσιμα στοιχεία τοποθετούνται σε χρονολογική σειρά, έτσι ώστε να παρακολουθήσουμε την εξέλιξή των τιμών τους. Οι τρέχουσες εξελίξεις καθώς και σε άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε. αναδεικνύουν:

- την απαίτηση νέων προσδοκιών του ευρωπαϊκού πληθυσμού για το μέλλον της Ευρώπης.
- την αποτροπή της πλήρους απαξίωσης της εργασίας και της επιλεκτικής απαξίωσης των επιχειρήσεων.
- την απαίτηση άμεσης διαμόρφωσης μίας νέας ευρωπαϊκής ισομερούς οικονομικής και κοινωνικής στρατηγικής.

2.1.1. Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν

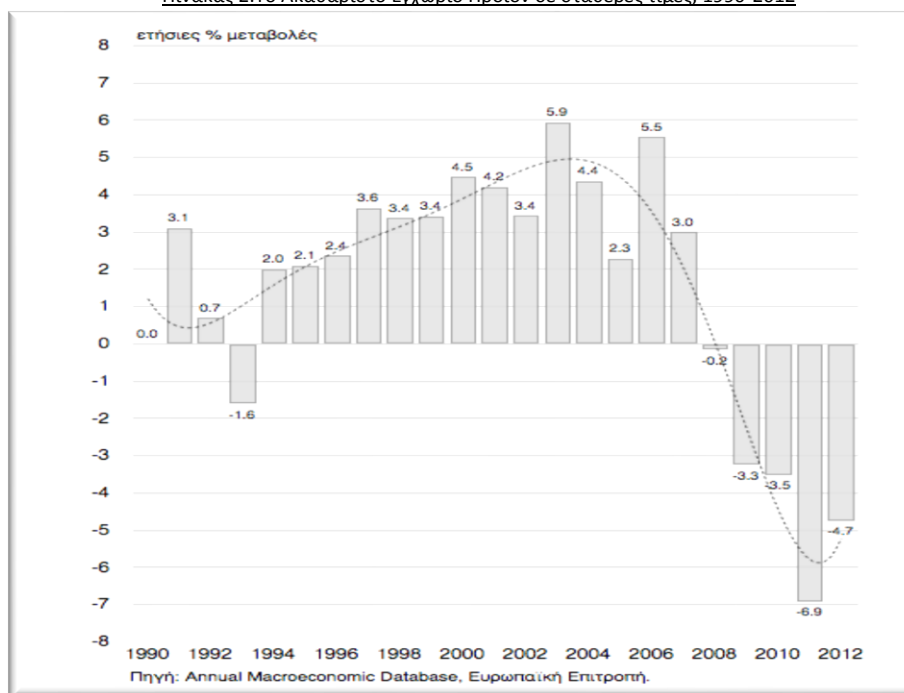
Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (Α.Ε.Π) είναι η συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μια χώρα σε ένα συγκεκριμένο έτος. Η χρησιμοποίησή του όρου εγχώριο έχει σημασία γιατί η παραγωγή θα πρέπει να γίνεται μέσα στην επικράτεια της χώρας, ασχέτως αν ο παραγωγός μπορεί να είναι μόνιμος κάτοικος άλλης χώρας. Το Α.Ε.Π είναι ένα μέγεθος που μας πληροφορεί για την οικονομική ευημερία μιας χώρας. Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν εκφράζεται μαθηματικά ως εξής:

$$\text{GDP} = \text{C} + \text{I} + \text{G} + \text{NX}$$

Όπου: (C) κατανάλωση, (I) επένδυση, (G) δημόσιες δαπάνες για την αγορά αγαθών και υπηρεσιών και (NX) καθαρές εξαγωγές μείον τις εισαγωγές. Σήμερα η μείωση του Α.Ε.Π. ανέρχεται συσσωρευτικά για την τετραετία 2009-2012 σε 16,7% έναντι του 2007 και θα προσεγγίσει τον Δεκέμβριο του 2013 σε 22% περίπου με αποτέλεσμα η πραγματική απόκλιση της ελληνικής οικονομίας από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να ακυρώνει την πρόοδο που είχε πραγματοποιηθεί κατά τα έτη 1995-2007. Επομένως, στην πενταετία της ύφεσης 2008-2012, η ελληνική οικονομία θα έχει χάσει το 1/5 του προϊόντος της.

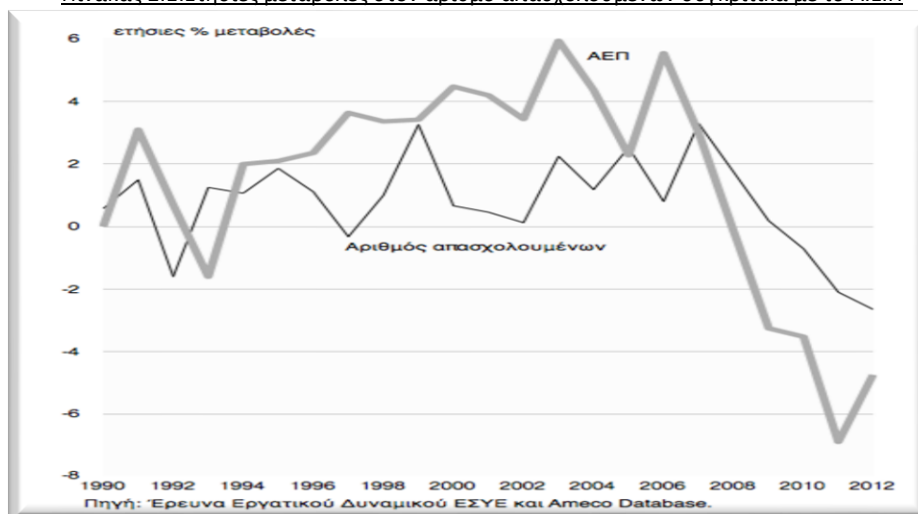
Παρακάτω ακολουθεί πίνακας με τις ετήσιες μεταβολές του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος σε σταθερές τιμές για την περίοδο 1990 έως το 2012.

Πίνακας 2: Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές, 1990-2012

Η συμβολή των εξαγωγών στην μεγέθυνση του Α.Ε.Π. κατά το 2010-2012 ανήλθε σε 0,74 εκατοστιαίες μονάδες και οφείλετε κατά 4/5 περίπου στη μείωση των εισαγωγών οποία με τη σειρά της οφείλετε στη δραστική περιστολή της εσωτερικής ζήτησης. Κατά τα έτη 2010-2012 ο αριθμός των απασχολούμενων μειώθηκε κατά 8,6% ως επακόλουθο της μείωσης του προϊόντος ,έναντι 10,4% του Α.Ε.Π. Το υπόλοιπο 2% περίπου της μείωσης του προϊόντος προήλθε από την μείωση της παραγωγικότητας της εργασίας. Αυτό φαίνεται και από το παρακάτω διάγραμμα:

Πίνακας 2.1: Ετήσιες μεταβολές στον αριθμό απασχολούμενων συγκριτικά με το Α.Ε.Π

Το 2013 το παγκόσμιο Α.Ε.Π. προβλέπεται ότι θα σημειώσει μικρή επιτάχυνση, η οποία θα οφείλεται κυρίως στην αναμενόμενη ανάκαμψη των οικονομιών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Η κρίση δημοσίου χρέους, και η αλληλεπίδρασή της με τον εύθραυστο ακόμη τραπεζικό τομέα και την πραγματική οικονομία, εκτιμάται ότι θα υποχωρήσει σταδιακά ως αποτέλεσμα της σταδιακής αποκατάστασης της εμπιστοσύνης και της μείωσης της αβεβαιότητας μέσω αφενός της απαρένκλιτης εφαρμογής των προγραμμάτων δημοσιονομικής προσαρμογής στην Ιταλία, την Ισπανία και στις χώρες που βρίσκονται σε προγράμματα χρηματοδοτικής στήριξης και αφετέρου της υλοποίησης των έκτακτων θεσμικών και νομισματικών μέτρων που λαμβάνονται από τα ευρωπαϊκά όργανα και την Ε.Κ.Τ. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το Α.Ε.Π. προβλέπεται ότι θα αυξηθεί στην Ε.Ε. κατά 0,5% το 2013, έναντι μείωσης κατά 0,2% φέτος, στις ΗΠΑ ο ρυθμός ανόδου του θα παραμείνει σχεδόν αμετάβλητος (2,1%), ενώ στην Ιαπωνία θα επιβραδυνθεί στο 1,2%.

2.1.2 Πληθωρισμός

Σε μια οικονομία της αγοράς, οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών υπόκεινται σε συνεχείς μεταβολές. Ορισμένες τιμές αυξάνονται, άλλες μειώνονται. Υπολογίζοντας το μέσο όρο των αλλαγών αυτών μπορούμε να υπολογίσουμε το συνολικό ποσοστό πληθωρισμού. Μιλάμε για πληθωρισμό όταν σημειώνεται διαχρονική αύξηση στις τιμές των αγαθών και των υπηρεσιών. Ένα από τα πιο θεαματικά παραδείγματα πληθωρισμού συνέβη στη Γερμανία τη δεκαετία του είκοσι τον Ιανουάριο του 1921, μια καθημερινή εφημερίδα κόστιζε 0,30 μάρκα. Λιγότερο από δύο χρόνια αργότερα, η ίδια εφημερίδα κόστιζε 70.000.000 μάρκα. Αλλά και όλες οι άλλες τιμές ανέβηκαν με παρόμοιους ρυθμούς. Ένα τόσο εντυπωσιακά υψηλό ποσοστό πληθωρισμού καλείται υπερπληθωρισμός και αποτελεί σπάνιο φαινόμενο. (Σ. Βασιλειάδης 2004).

Ο τρόπος μέτρησης του πληθωρισμού εξαρτάται από το τί ακριβώς θέλουμε να μετρήσουμε. Για παράδειγμα, για τη μέτρηση του αντίκτυπου του πληθωρισμού στους συνταξιούχους, μπορούμε να ερευνήσουμε τις αλλαγές των τιμών στα φάρμακα, το κόστος της θέρμανσης, και το ύψος των δημοτικών τελών τηλεόρασης. Από την άλλη, εάν επεκτείνουμε την έρευνα στον πληθωρισμό και τον αντίκτυπό του στους εφήβους, τότε θα εξετάσουμε τις αλλαγές τιμών στα μπλουζάκια, στις ηλεκτρονικές συσκευές, και τα εισιτήρια συναυλιών. Εδώ το επίκεντρο της προσοχής μας είναι ο πληθωρισμός καταναλωτή, που μετρά τις εξελίξεις των τιμών για τα νοικοκυριά. Ωστόσο, υπάρχουν και άλλοι τύποι πληθωρισμού, όπως ο πληθωρισμός των τιμών του παραγωγού, που παρακολουθεί το τί καταβάλλουν οι παραγωγοί για τις εισροές (πρώτες ύλες και ενέργεια) και τί απαιτούν για τις εκροές (μεταποιημένα προϊόντα). Πληθωρισμός σημαίνει ότι οι τιμές ανεβαίνουν σε κάποιο ποσοστό. Εάν ένας πολίτης έχει σταθερό εισόδημα κάθε χρόνο, τότε το σταθερό αυτό εισόδημα αγοράζει λιγότερα αγαθά με την πάροδο του χρόνου. Έτσι, η ίδια ποσότητα χρημάτων αγοράζει λιγότερα αγαθά, οπότε η αξία του χρήματος είναι μειωμένη. Οι οικονομολόγοι αναφέρονται σε αυτή τη μειωμένη αξία του χρήματος ως απώλεια της αγοραστικής δύναμης.

Τι σημαίνει ο πληθωρισμός στις επιχειρήσεις

Για να ευδοκιμούν και να αναπτύσσονται, οι επιχειρήσεις γενικά χρειάζεται να επικρατούν ήπιες οικονομικές συνθήκες στις οποίες συγκαταλέγονται και τα χαμηλά και σταθερά ποσοστά πληθωρισμού. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επιχειρήσεις προγραμματίζουν τις δραστηριότητες και τις επενδύσεις τους, π.χ. σε νέα μηχανήματα ή εργοστάσια, με έναν ορίζοντα αρκετών ετών. Πράγματι, για τις μεγάλες εταιρίες, το επενδυτικό πρόγραμμα μπορεί να καλύπτει και μερικές δεκαετίες. Εάν ο πληθωρισμός είναι ή αναμένεται να είναι υψηλός αυτό προκαλεί μεγάλη αβεβαιότητα στον επιχειρηματικό σχεδιασμό, καθώς η μεταβολή στην αξία του χρήματος σημαίνει ότι οι εταιρίες δεν μπορούν να είναι σίγουρες για το μελλοντικό τους κόστος ή έσοδα. Απόρροια αυτού είναι να γίνονται πολύ πιο επιφυλακτικές. Ο υψηλός πληθωρισμός ή η προσδοκία υψηλού πληθωρισμού μπορεί να οδηγήσει το επιχειρηματικό κόστος σε ταχύτερη άνοδο από τα κέρδη παραγωγικότητας, οδηγώντας τους επιχειρηματίες στην αποφυγή ανάληψης κινδύνου και να είναι λιγότερο πρόθυμοι να επενδύσουν στο μέλλον - μειώνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα.

Τι σημαίνει ο πληθωρισμός στους καταναλωτές

Μία καιρία επίπτωση του πληθωρισμού είναι ότι μειώνει διαχρονικά την αξία του χρήματος, πράγμα που σημαίνει ότι τα χρήματα, και ο κάτοχός τους, υφίστανται την απώλεια αγοραστικής δύναμης. Εάν η τιμή του ψωμιού αυξάνεται κάθε χρόνο, τότε μπορεί να αγοραστεί λιγότερο ψωμί με τα ίδια χρήματα, ή καταβάλλονται περισσότερα χρήματα για την ίδια φρατζόλα ψωμί. Σε γενικές γραμμές, όταν οι τιμές ανεβαίνουν, το εισόδημα των πολιτών χάνει την αγοραστική του δύναμη - αγοράζουν λιγότερα αγαθά, κάνουν οικονομία και γενικά αρκούνται σε λιγότερα εάν τα εισοδήματά τους δεν αυξάνονται με τον ίδιο ρυθμό. Αυτή η απώλεια αγοραστικής δύναμης δεν επηρεάζει μόνο τους καταναλωτές και τα νοικοκυριά - έχει συνέπειες και για τις επιχειρήσεις και τις κυβερνήσεις. Περαιτέρω συνέπεια του υψηλού πληθωρισμού ή των προσδοκιών υψηλού πληθωρισμού είναι ότι οι πολίτες εμφανίζουν μειωμένη τάση αποταμίευσης χρημάτων για μελλοντικές ανάγκες.

Αυτό οφείλεται στο ότι ο πληθωρισμός με την πάροδο του χρόνου μπορεί να διαβρώσει την αγοραστική αξία των αποταμιεύσεων. Σε αυτή την περίπτωση, οι πολίτες που ενδεχομένως να θέλουν να αποταμιεύσουν για το μέλλον, στην πράξη προτιμούν να ξοδεύουν τα χρήματά τους τώρα.

Ο πληθωρισμός σήμερα

Χαμηλό ποσοστό πληθωρισμού (2,4%) στην Ε.Ε. εμφάνισε η Ελλάδα τον Δεκέμβριο, σημειώνοντας μείωση σε σχέση με το 2011(3,3%), σύμφωνα με στοιχεία Eurostat. Σε ετήσια βάση, η αύξηση είναι 1%. Στην Ευρωζώνη, ο πληθωρισμός παρέμεινε αμετάβλητος στο 2,2% ενώ πριν από ένα χρόνο ήταν στο 2,7%. Στην ΕΕ, ο πληθωρισμός μειώθηκε από 2,4% σε 2,3%, ενώ πριν από ένα χρόνο ήταν 3% .

Πριν την Ελλάδα, το χαμηλότερο ποσοστό στην Ε.Ε. εμφάνισε η Σουηδία με 1,1% και ακολούθησαν η Κύπρος και η Γαλλία με 1,5%, ενώ τα υψηλότερα ποσοστά

παρατηρήθηκαν στην Ουγγαρία με 5,1%, τη Ρουμανία με 4,6% και την Εσθονία με 3,6%. Σε σχέση με το Νοέμβριο, ο πληθωρισμός μειώθηκε σε έντεκα κράτη, παρέμεινε αμετάβλητος σε τέσσερα και αυξήθηκε σε έντεκα. Δεν υπάρχουν στοιχεία για την Ιρλανδία. Οι μεγαλύτερες ετήσιες αυξήσεις τιμών στην Ευρωζώνη τον Δεκέμβριο σημειώθηκαν στα προϊόντα καπνού και οινοπνευματωδών ποτών (3,6%), στις δαπάνες στέγασης (3,45), στα τρόφιμα και την εκπαίδευση (3%), ενώ οι χαμηλότεροι ρυθμοί καταγράφηκαν στις τιμές των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών (-3,8%), του οικιακού εξοπλισμού(1%) και των υπηρεσιών αναψυχής και πολιτισμού(1,2%). Ο ρυθμός πληθωρισμού όπως υπολογίζεται με βάση τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή 2000-2012:

Πίνακας 2.2: Ο πληθωρισμός κατά την περίοδο 2000-2012

(Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑ.Τ)

2.1.3 Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

Ο δείκτης τιμών καταναλωτή είναι το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο μέτρο του πληθωρισμού και θεωρείται μερικές φορές ως δείκτης για την αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των τιμών στην οικονομία της χώρας, τις επιχειρήσεις, την εργασία και τους ιδιώτες. Χρησιμοποιείται συνήθως από την κυβέρνηση ως οδηγός για την λήψη οικονομικών αποφάσεων. Ο δείκτης τιμών καταναλωτή είναι η μέση μεταβολή με το χρόνο στις τιμές που πληρώνουν οι καταναλωτές αστικών περιοχών για ένα “καλάθι” καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών.

Το καλάθι του ΔΤΚ έχει αναπτυχθεί από λεπτομερείς πληροφορίες για δαπάνες που παρέχονται από οικογένειες και ιδιώτες για το τι πραγματικά αγόρασαν. Οι περισσότεροι από τους ειδικούς δείκτες του ΔΤΚ έχουν μια βάση αναφοράς από το 1982-1984.

Αυτό σημαίνει ότι το Bureau of Labor Statistics(BLS) καθορίζει το μέσο επίπεδο του δείκτη (που αντιπροσωπεύει το μέσο επίπεδο των τιμών), για την περίοδο των 36 μηνών που καλύπτει τα έτη 1982, 1983 και 1984 που είναι ίσο με 100. Στη συνέχεια το BLS μετρά τις μεταβολές σε σύγκριση με αυτό το νούμερο. Ένας δείκτης 110 για παράδειγμα, σημαίνει ότι υπάρχει μια αύξηση 10% από την περίοδο αναφοράς. Ομοίως ένας δείκτης στο 90 σημαίνει 10% μείωση.

Ο Δ.Τ.Κ αποτελείται από όλα τα αγαθά και τις υπηρεσίες που αγοράζονται για κατανάλωση από το πληθυσμό αναφοράς. Οι βασικότερες ομάδες και παραδείγματα των κάθε κατηγοριών έχουν ως εξής:

- Τρόφιμα και ποτά : δημητριακά, γάλα καφές, κρέας, γεύματα κτλ.).
- Στέγαση:(ενοίκιο κύριας κατοικίας, ισοδύναμο ενοίκιο ιδιοκτητών, πετρέλαιο, έπιπλα κτλ).
- Ενδύματα: (πουκάμισα, μπλούζες, παντελόνια γυναικεία και αντρικά, φορέματα, κοσμήματα).
- Μετακίνηση: (νέα οχήματα, ναύλοι αεροπορικών εταιριών, βενζίνη, ασφάλιση αυτοκινήτων)
- Ιατρική Περίθαλψη : (φάρμακα ιατρικές προμήθειες, υπηρεσίες ιατρών, νοσοκομειακές υπηρεσίες).
- Αναψυχή : (τηλεόραση, παιχνίδια, κατοικίδια ζώα και προϊόντα για αυτά αθλητικός εξοπλισμός).
- Εκπαίδευση και Επικοινωνία: (δίδακτρα κολλεγίου, ταχυδρομικά τέλη, τηλεφωνικές επικοινωνίες).
- Άλλα αγαθά και υπηρεσίες: (καπνός και προϊόντα καπνίσματος, κομμώσεις και άλλες προσωπικές υπηρεσίες, έξοδα κηδείας).

Η μεταβολή φαίνεται σε μηνιαία ή ετήσια βάση από τη σύγκριση των αριθμών του δείκτη εκφράζεται κυρίως ως ποσοστό για παράδειγμα ' οι τιμές του Δ.Τ.Κ. έχουν αυξηθεί 0,3% από τον προηγούμενο μήνα'. Αυτή η ποσοστιαία μεταβολή συχνά αναφέρεται ως το ποσοστό του πληθωρισμού. Στη συνέχεια παρατίθεται σύγκριση του Δείκτη Τιμών Καταναλωτή για το έτος 2011 και 2012 καθώς και ποσοστιαία μεταβολή τους συγκριτικά με το προηγούμενο έτος(2010/2011-2011/2012).

Πίνακας 2.3: Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή όπως καταγράφεται συγκριτικά τα έτη 2011 -2012

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ		
2011	ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%) ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ
ΙΑΝΟΥΡΙΟΣ	106,28	5,2
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	104,90	4,4
ΜΑΡΤΙΟΣ	108,32	4,5
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	108,99	3,9
ΜΑΪΟΣ	109,19	3,3
ΙΟΥΝΙΟΣ	108,95	3,3
ΙΟΥΛΙΟΣ	107,44	2,4
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	105,94	1,7
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	109,45	3,1
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	109,56	3,0
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	109,73	2,9
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	109,63	2,4

(Πηγή :Ινστιτούτο Εμπορίου & Υπηρεσιών ΙΝ/ΕΜ/Υ)

Ο μέσος δείκτης του δωδεκάμηνου Ιανουαρίου 2012 – Δεκεμβρίου 2012, σε σύγκριση με τον ίδιο δείκτη του δωδεκαμήνου Ιανουαρίου 2011 – Δεκεμβρίου 2011, παρουσίασε αύξηση 1,5%. Παρακάτω ακολουθεί ο γενικός Δείκτης Τιμών Καταναλωτή για το έτος 2012 και η αντίστοιχη ποσοστιαία μεταβολή σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος(2011) ανά μήνα.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ		
2012	ΓΕΝΙΚΟΣ ΔΕΙΚΤΗΣ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ (%) ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥ ΕΤΟΥΣ
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	108,75	2,3%
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	107,10	2,1%
ΜΑΡΤΙΟΣ	110,13	1,7%
ΑΠΡΙΛΙΟΣ	111,07	1,9%
ΜΑΪΟΣ	110,71	1,4%
ΙΟΥΝΙΟΣ	110,37	1,3%
ΙΟΥΛΙΟΣ	108,88	1,3%
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	107,78	1,7%
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	110,44	0,9%
ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	111,34	1,6%
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	110,80	1,0%
ΔΕΜΒΡΙΟΣ	110,51	0,8%

(Πηγή :Ινστιτούτο Εμπορίου & Υπηρεσιών ΙΝ/ΕΜ/Υ)

2.1.4. Ανεργία

Η αύξηση της ανεργίας σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΣΤΑΤ είναι δραματική. Τον Οκτώβριο ανήλθε στο 26,8% έναντι 19,7% του αντίστοιχου μήνα του 2011. Η επίσημη λίστα των καταγεγραμμένων ανέργων έφτασε στο 1.345.715 άτομα ενώ στην πραγματικότητα οι άνεργοι είναι πολύ περισσότεροι αφού δεν είναι γραμμένοι όλοι στη λίστα του ΟΑΕΔ. Μεγαλώνει ο χρόνος παραμονής στην ανεργία, περίπου ένα εκατομμύριο βγήκε εκτός αγοράς εργασίας μετά το 2008. Το δωδεκάμηνο Οκτώβριος του 2011 έως τον Οκτώβριο του 2012 χάθηκαν 368.701 θέσεις εργασίας.

Τον Οκτώβριο του 2012 το σύνολο των απασχολούμενων ανήλθε σε 3.680.894 άτομα, οι άνεργοι υπολογίζονται σε 1.345.715 άτομα, ενώ ο οικονομικά μη ενεργός πληθυσμός (δεν εργάζεται ούτε αναζητεί εργασία) ανήλθε σε 3.344.478 άτομα.

Τα μεγαλύτερα θύματα της ανεργίας σε ότι αφορά την ηλικιακή κατανομή είναι οι νέοι έως 24 ετών αφού το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται σε 56,6%. Στις ηλικίες 25-34 ετών είναι 34,1% ενώ μεγάλη αύξηση εμφανίζει και η ηλικιακή κατηγορία από 35 έως 44 ετών, με ποσοστό ανεργίας 23,3%. Στην ηλικιακή κατηγορία 45-54 ετών σχεδόν ένας στους πέντε εμφανίζεται να είναι άνεργος. Στις προσυνταξιοδοτικές ηλικίες (55-64 ετών) την τελευταία 4ετία το ποσοστό πενταπλασιάστηκε και ανήλθε στο 15,4%. Σε κάθε εργαζόμενη οικογένεια υπάρχει πλέον τουλάχιστον ένας άνεργος, βλέπουμε εκατοντάδες ανθρώπους να συνωστίζονται στα γραφεία του τοπικού ΟΑΕΔ. Η ανεργία αξιοποιείται από πάρα πολλούς εργοδότες για ακόμη μεγαλύτερη εκμετάλλευση των εργαζομένων. Η ανασφάλιστη και η μαύρη εργασία καλπάζει όλο και περισσότερο, ενώ αυξάνονται και τα φαινόμενα της απλήρωτης εργασίας. Η ανεργία μαστίζει 2,3% του ποσοστού των ανδρών, και το 29% των γυναικών. Πρωταθλήτρια στην ανεργία είναι η Ήπειρος - Δυτική Μακεδονία με 28,2% και ακολουθεί η Αττική με ποσοστό 28,1% όπως παρατίθεται και στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 2.4: Ποσοστό ανεργίας ανά Αποκεντρωμένη Διοίκηση για τον Οκτώβριο 2012

ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΑΝΑ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012		
ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ	(%)ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2011	(%)ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	21,3	27,0
ΗΠΕΙΡΟΥ - ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	20,9	28,2
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	20,1	26,8
ΠΕΛΛΟΠΟΝΗΣΟΥ, ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	17,0	24,4
ΑΤΤΙΚΗΣ	20,4	28,1
ΑΙΓΑΙΟΥ	14,6	16,9
ΚΡΗΤΗΣ	16,9	24,0
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΑΣ	19,7	26,8

(Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού Οκτώβριος 2012)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟΝ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΛΑΔΟ

3.1.Εμπορικός Κλάδος

Σε αυτό το κεφάλαιο αναλύονται οι εξελίξεις που αφορούν στον εμπορικό κλάδο γενικότερα, με μεγαλύτερη έμφαση στις πωλήσεις, τα κέρδη, το κλείσιμο επιχειρήσεων και τις απολύσεις προσωπικού των εμπορικών καταστημάτων.

3.2.Όγκος Λιανικών Πωλήσεων

Ο όγκος λιανικών πωλήσεων φαίνεται ότι παρουσιάζει συνεχώς πτωτικές τάσεις. Νέα μεγάλη πτώση 16,8% σημείωσε ο όγκος των πωλήσεων στο λιανικό εμπόριο της χώρας τον περασμένο Νοέμβριο, επιτείνοντας τη δυσμενή οικονομική κατάσταση των επιτηδευματιών. Είναι δε χαρακτηριστικό, ότι η περαιτέρω συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος ανάγκασε τα νοικοκυριά να περιορίσουν ακόμη και τις αγορές τροφίμων από τα σούπερ μάρκετ, παρότι αυτά θεωρούνται είδος πρώτης ανάγκης. Συγκεκριμένα, από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ), δημοσιοποιήθηκαν τα εξής:

Ο Δείκτης Όγκου, χωρίς τα καύσιμα, κατά το μήνα Νοέμβριο 2012, σε σύγκριση με το δείκτη του Νοεμβρίου 2011, σημείωσε μείωση 16,9%, έναντι μείωσης 6,6%, που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του έτους 2011 προς το 2010. Ο Δείκτης Όγκου, με τα καύσιμα, κατά το μήνα Νοέμβριο 2012, σε σύγκριση με το δείκτη του Νοεμβρίου 2011, σημείωσε μείωση 16,8%, έναντι μείωσης 8,9%, που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του έτους 2011 προς το 2010.

Στις επιμέρους κατηγορίες καταστημάτων καταγράφηκαν οι εξής μειώσεις: Έπιπλα - ηλεκτρικά είδη - οικιακός εξοπλισμός (29,1%), ένδυση - υπόδηση (21,2%), φαρμακευτικά - καλλυντικά (20,2%), καύσιμα και λιπαντικά αυτοκινήτων (16,6%), μεγάλα καταστήματα τροφίμων (13,3%), βιβλία - χαρτικά - λοιπά είδη δώρων κ.ά. (13,3%), τρόφιμα - ποτά - καπνός (6,5%) και πολυκαταστήματα (2,2%).

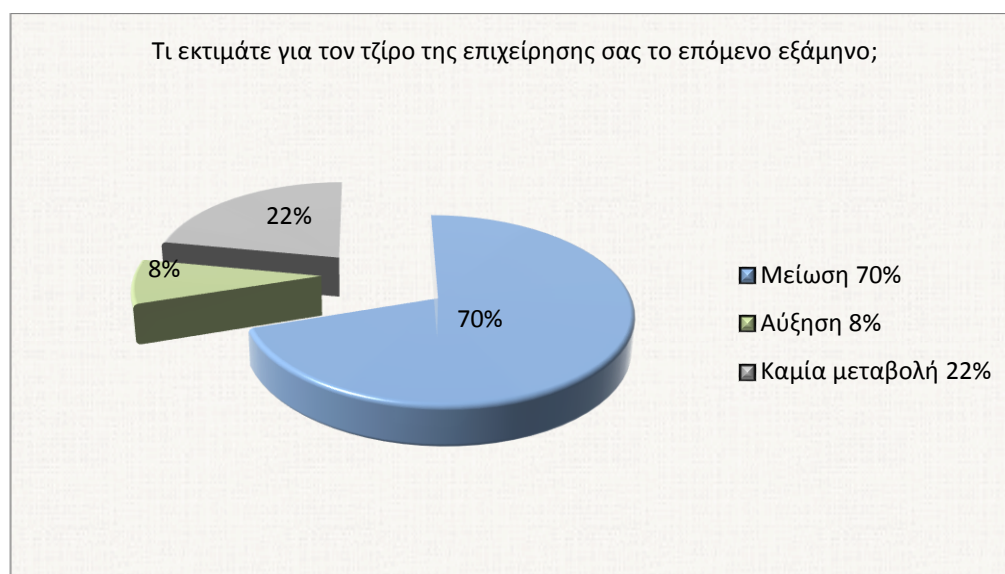
3.3 Πωλήσεις-Τζίρος

Σύμφωνα με την έρευνα με θέμα «Οι συνέπειες της διεθνούς οικονομικής κρίσης για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις της Θεσσαλονίκης» που εκπόνησε για λογαριασμό του Βιοτεχνικού Επιμελητηρίου Θεσσαλονίκης (Β.Ε.Θ.) η εταιρία δημοσκοπήσεων Interview, την περίοδο του Δεκεμβρίου, σε δείγμα 500 μικρομεσαίων επιχειρήσεων - μελών του ΒΕΘ, τις αρνητικές επιπτώσεις της διεθνούς οικονομικής κρίσης βιώνει το 78,6% των συμμετεχόντων στην έρευνα ενώ το 20,2% απαντά ότι η χρηματοπιστωτική κρίση έχει επηρεάσει λίγο/ καθόλου το τζίρο της επιχείρησής του.

Το 86% των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν ότι οι πωλήσεις τους έχουν περιορισθεί από την αρχή του έτους. Η μείωση στο τζίρο των επιχειρήσεων αγγίζει κατά μέσο όρο το 42% ενώ όπως αποκαλύπτει η έρευνα έγιναν αναφορές για περιορισμό πωλήσεων που φτάνει στο 90%. Το 12% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν είχε καμία μεταβολή στις πωλήσεις, ενώ μόλις ένα ποσοστό της τάξεως του 2% δήλωσε ότι υπήρχε αύξηση.

Στην ερώτηση «Τι εκτιμάτε για τον τζίρο της επιχείρησής για το επόμενο εξάμηνο» το 70% δήλωσε ότι περιμένει μείωση του τζίρου, καμία μεταβολή το 22% και τέλος το 8% περιμένει άνοδο των πωλήσεων τους.

Πίνακας 3: Τι εκτιμάτε για τον τζίρο της επιχείρησής για το επόμενο εξάμηνο

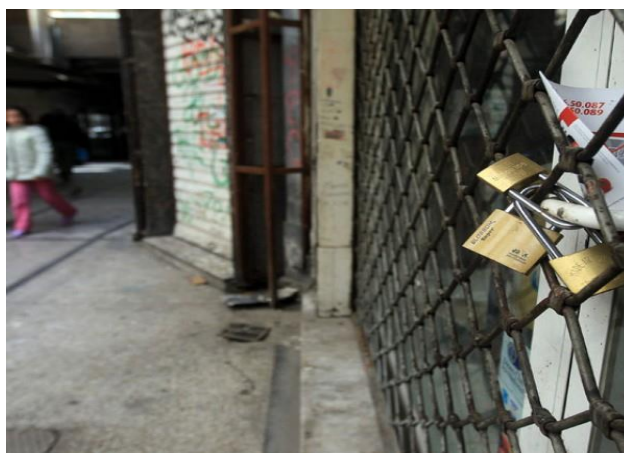

(Πηγή: Interview we simple ask)

3.4 Κλείσιμο Επιχειρήσεων & Απολύσεις

Παρατηρείται γενικά τον τελευταίο καιρό και ειδικότερα μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης το φαινόμενο του «λουκέτου» σε πολλές επιχειρήσεις, κυρίως λιανικού εμπορίου, όπως προκύπτει από την ετήσια έκθεση της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ελληνικού Εμπορίου, φέτος περίπου μία στις δέκα μεγάλες

επιχειρήσεις (ΑΕ και ΕΠΕ) και δύο στις δέκα μικρές (ΟΕ, ΕΕ και ατομικές) προβλέπεται να κλείσουν. Στην ίδια περσινή έρευνα, οι αντίστοιχες εκτιμήσεις ήθελαν να βάζουν λουκέτα τρεις στις δέκα μεγάλες και περισσότερες από μία στις δύο μικρές. Πάντως, το ελληνικό εμπόριο μετρά τεράστιες επιπτώσεις από την οικονομική ύφεση. Σύμφωνα με την έκθεση της ΕΣΕΕ, στη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου του 2011-2012 χάθηκαν 93.503 θέσεις πλήρους απασχόλησης, ενώ στη χρονική περίοδο Ιανουαρίου 2011 -Σεπτεμβρίου 2012 έκλεισαν περίπου 68.000 εμπορικές επιχειρήσεις.

Αξίζει να υπογραμμιστεί ότι οι έμποροι αναγκάστηκαν να εφαρμόσουν τις ελαστικές μορφές εργασίας. Έτσι, όπως προκύπτει από την έρευνα της Συνομοσπονδίας για το διάστημα δεύτερου τριμήνου 2011-2012, αυξήθηκαν κατά 6.629 οι θέσεις μερικής απασχόλησης, ενώ μειώθηκαν κατά 100.132 οι θέσεις πλήρους απασχόλησης. Οι εμπορικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας. Η «στάση πληρωμών» αποτελεί πλέον ένα πραγματικό ενδεχόμενο αφού 3 στις 5 εμπορικές επιχειρήσεις αδυνατούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Μάλιστα, τα μεγαλύτερα προβλήματα φαίνεται να έχουν οι επιχειρήσεις του κλάδου του αυτοκινήτου (54,6%), ενώ ακολουθούν οι λιανεμπορικές (49,5%) και οι χονδρεμπορικές (42,8%).

Σύμφωνα με τις τελευταία έρευνα της Interview “Οικονομική συγκυρία και οι επιπτώσεις σε ΜμΕ και καταναλωτές” μέσα στο διάστημα 2011-2012 υπερδιπλασιάστηκε ο αριθμός των επιχειρήσεων που προχώρησαν σε περικοπές αποδοχών για τουλάχιστον μια κατηγορία εργαζομένων που απασχολούν έφτασε το 2012 το 30% όταν μόλις το 2011 ήταν 13%. Η μέση μείωση των αποδοχών σε όλους τους κλάδους και τις βασικές αποδοχές των εργαζομένων ,διαμορφώθηκε στο 10,9%.

Οι τρόποι με τους οποίους μείωσαν τις αποδοχές των εργαζομένων τους είναι οι εξής:

- 9 στους 10 προχώρησαν σε περικοπές βασικών αποδοχών.
- Το 19% μείωσαν τις ώρες εργασίας ή προχώρησαν και σε εκ περιτροπής εργασία.
- Το 5% συμφώνησαν μέσω επιχειρησιακών συμβάσεων.
- Ενώ το 14% μετέτρεψε τις συμβάσεις πλήρους απασχόλησης σε μερικής απασχόλησης.

Επιπλέον το 67% των επιχειρήσεων έδωσε μηδενικές αυξήσεις στους εργαζομένους τους, ενώ τα καταστήματα που ήταν κερδοφόρα η αύξηση που έδωσαν κυμάνθηκε στο ποσοστό της τάξεως του 2,7% και για το 2013 προβλέπετε ότι θα κινηθεί στο 2%. Σε σχέση με τις θέσεις εργασίας το ποσοστό των επιχειρήσεων που προχώρησαν σε απολύσεις έφτασε το 48%, όταν το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 18%. Στην ερώτηση «Για το επόμενο διάστημα σκέφτεστε να κρατήσετε το προσωπικό σας, να προσλάβετε νέο ή να απολύσετε » οι ερωτηθέντες δήλωσαν:

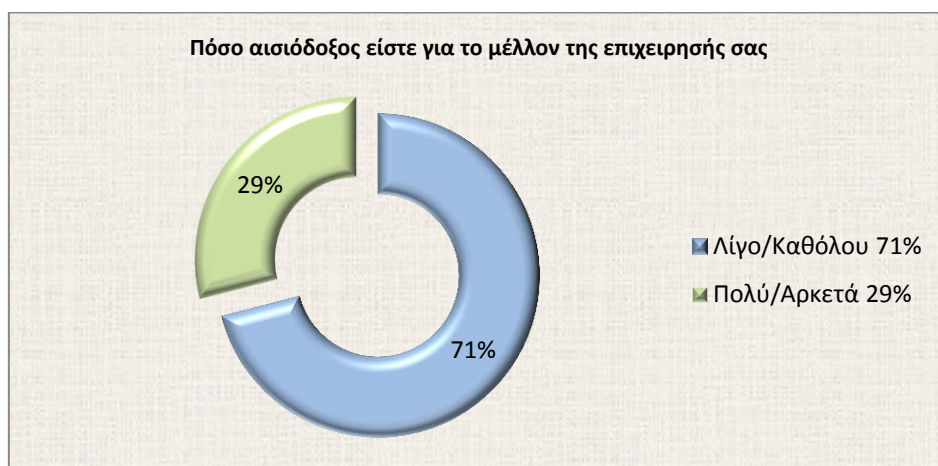
Πίνακας 3.1: Τι σκέφτονται οι επιχειρηματίες για το προσωπικό τους

(Πηγή: Interview we simple ask)

Οι δυσμενείς συνθήκες που επικρατούν στην αγορά τα τελευταία χρόνια, το πρόβλημα ρευστότητας στην αγορά και την κατανάλωση και γενικότερα η αβεβαιότητα για το μέλλον που είναι διάχυτη κάνουν τους επιχειρηματίες να νιώθουν πολύ έως αρκετά απαισιόδοξοι για το μέλλον της επιχείρησής τους με ποσοστό 71% ενώ το υπόλοιπο 29% δήλωσε ότι είναι λίγο έως καθόλου στην ερώτηση «Πόσο αισιόδοξος είστε για το μέλλον της επιχείρησής σας;», τα αποτελέσματα φαίνονται και στον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 3.2: Πόσο αισιόδοξοι είναι οι επιχειρηματίες για το μέλλον της επιχείρησής τους

(Πηγή: Interview we simple ask)

Πίνακας 3.3: Ποσοστό ανά κατηγορία επιχείρησης

	Κατηγορία επιχείρησης	
	Λιανικό Εμπόριο	Παροχής Υπηρεσιών
Πολύ/Αρκετά	32,9%	21,7%
Λίγο/Καθόλου	67,1%	78,3%

(Πηγή: Interview we simple ask)

Στον τομέα της βιομηχανίας οι προβλέψεις για το μέλλον βελτιώνονται σημαντικά, αντίθετα με τις εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης, αλλά και τις εκτιμήσεις για τα αποθέματα που επιδεινώνονται. Ενώ στον τομέα των κατασκευών οι προβλέψεις για το μέλλον είναι δυσσίωνες, κυμαίνονται κοντά στα ποσοστά του Λιανικού Εμπορίου.

Εκτός από την οικονομική κρίση, την έλλειψη ρευστότητας, τη μειωμένη καταναλωτική δαπάνη, οι επιχειρήσεις και οι λιανέμποροι (κυρίως της ένδυσης και υπόδησης) έχουν να αντιμετωπίσουν και το φαινόμενο του παραεμπορίου, που βρίσκεται σε επικίνδυνη έξαρση. Με δεδομένο ότι το παραεμπόριο δεν καταβάλλει ούτε φόρους, ούτε τέλη, ούτε δασμούς, ούτε ενοίκια, ούτε ασφαλιστικές και εργοδοτικές εισφορές κ.ά., είναι προφανές ότι ανταγωνίζεται αθέμιτα το υγιές εμπόριο. Η αναλογία του παράνομου προϊόντος έναντι του νόμιμου είναι 1/2 και το κόστος του παράνομου αγαθού διαμορφώνεται σε πολλές περιπτώσεις στο 1/10 της τιμής του νόμιμου.

Έτσι, η κλοπή του τζίρου λόγω του παραεμπορίου, σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση, καθιστά αδύνατη την λειτουργία πολλών επιχειρήσεων, κυρίως μικρομεσαίων. Σύμφωνα με εκτιμήσεις των αρμόδιων υπηρεσιών, ο ετήσιος τζίρος του παραεμπορίου στην Ελλάδα, που ασκείται κυρίως από οικονομικούς μετανάστες, φθάνει στο ιλιγγιώδες ποσό των 10 δισ. ευρώ, ενώ η φοροδιαφυγή αγγίζει τα 4 δισ. ευρώ, οικονομικά στοιχεία που επιβάλλουν την επιστροφή του παράνομου αυτού τζίρου στο νόμιμο εμπόριο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΗΜΕΡΑ

4.1 Έννοια και χαρακτηριστικά του εμπορίου

Οι εμπορικές επιχειρήσεις απευθύνονται σε άτομα (λιανικό εμπόριο) αλλά και σε επιχειρήσεις (χονδρικό εμπόριο). Τα βασικά χαρακτηριστικά τους είναι η διεξαγωγή διαδικασιών ανταλλαγής, η παροχή συμπληρωματικών υπηρεσιών και η περιορισμένη επεξεργασία των προϊόντων ή και ακόμη η εξολοκλήρου δημιουργία των προϊόντων. Οι επιχειρήσεις παρεμβάλλονται μεταξύ μονάδων με μονάδων μεταποίησης και τελικής κατανάλωσης ή μεταξύ χονδρικού εμπορίου και τελικής κατανάλωσης και προάγουν την πώληση αγαθών στον τελικό καταναλωτή. Οι επιχειρήσεις χονδρικού εμπορίου μπορεί να παρεμβάλλονται μεταξύ πρωτογενούς παραγωγής και μονάδων μεταποίησης ή μεταξύ διαφορετικών μονάδων μεταποίησης ή τέλος μεταξύ μονάδων μεταποίησης και λιανικού εμπορίου. Δηλαδή προάγουν την πώληση εμπορευμάτων σε αγοραστές που θα τα μεταπωλήσουν, θα τα επεξεργαστούν ή θα τα καταναλώσουν σε μεγάλες ποσότητες. Η σημερινή εξέλιξη της δομής του εμπορίου έχει ως αποτέλεσμα την κυριαρχία επιχειρήσεων που διατηρούν καταστήματα, την ανάπτυξη καταστημάτων με μεγάλη ποικιλία εμπορευμάτων, την αύξηση ανταγωνισμού, την αύξηση της συγκέντρωσης του κλάδου και τέλος την διεθνοποίηση.

4.2. Χονδρικό εμπόριο γενικά χαρακτηριστικά

Το χονδρικό εμπόριο παρεμβάλλεται μεταξύ του παραγωγού και του λιανοπωλητή με αποτέλεσμα να επιτυγχάνει οικονομικές εξειδικεύσεις, οικονομίες κλίμακας και οικονομίες συναλλαγών. Απλουστεύει τις πολύπλοκες συναλλαγές μεταξύ του κάθε παραγωγού με πληθώρα λιανέμπορων και του κάθε λιανέμπορου με πληθώρα παραγωγών.

Η προσφορά του στους παραγωγούς είναι ευρεία κάλυψη της αγοράς και η διανομή των προϊόντων, η διαχείριση και διατήρηση των αποθεμάτων, η ανάληψη κινδύνου, η επεξεργασία και διεκπεραίωση των παραγγελιών η πληροφόρηση και η υποστήριξη στους αγοραστές. Η προσφορά του στους λιανικούς εμπόρους είναι οι υπηρεσίες φυσικής διανομής η δημιουργία συλλογής εμπορευμάτων, η διάσπαση της υποχρεωτικής αγοράς μεγάλων ποσοτήτων, οι υπηρεσίες επεξεργασίας, η πίστωση και η χρηματοδότηση, η απορρόφηση του κόστους των αποθεμάτων, η υποστήριξη σε τεχνικά θέματα μάρκετινγκ κτλ. Και τέλος η διαχείριση πληροφοριών και δεδομένων.

Το χονδρικό εμπόριο χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη συμμετοχή της κατηγορίας των μισθωτών στο δυναμικό του, με τα 3/4 των απασχολούμενων του κλάδου να ανήκουν σε αυτή την κατηγορία (75,0%), το 12,7% να είναι αυτοαπασχολούμενοι, το

9,2% να είναι εργοδότες και τέλος το 3,1% να ανήκει στην κατηγορία των συμβοηθούτων και μη αμειβόμενων μελών.

Πάνω από τα 2/3 των απασχολούμενων στον κλάδο είναι άνδρες (η αναλογία ανδρών/γυναικών είναι 71/29), τα ποσοστά της μερικής και της προσωρινής απασχόλησης είναι χαμηλά (2,4% και 4,1% αντίστοιχα), ενώ οι νέοι μέχρι 29 ετών αποτελούν λιγότερο από το 13,8% των απασχολούμενων του κλάδου. Οι 6 περίπου στους 10 απασχολούμενους του κλάδου εργάζονται σε επιχειρήσεις με μικρό μέγεθος απασχόλησης (μέχρι 10 άτομα) αναλογία που μεταφράζεται σε 94.000 άτομα. Είναι ο μόνος από τους κλάδους του τομέα του οποίου η απασχόληση σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο αυξήθηκε κατά 1.400 άτομα (μόνο άνδρες) και ποσοστό 0,9%. Καθώς η απασχόληση των νέων ανδρών και γυναικών μέχρι 29 ετών μειώνεται, η αύξηση της απασχόλησης του κλάδου οφείλεται αποκλειστικά στις μεταβολές της απασχόλησης της ηλικιακής ομάδας άνω των 30 ετών.

4.3 Το Λιανικό Εμπόριο & Βασικά Χαρακτηριστικά του κλάδου

Ο τελευταίος αποδέκτης του προϊόντος πριν αυτό φτάσει στο τελικό καταναλωτή, είναι ο λιανοπωλητής. Ο λιανοπωλητής είναι ίσως το σημαντικότερο στοιχείο στο εμπορικό κύκλωμα και αποτελεί την κυρίαρχη φιγούρα στα εμπορικά κανάλια (κανάλια διανομής). Το λιανικό εμπόριο, αν και έχει τις ρίζες του στους αρχαίους χρόνους, μόλις κατά τον 19ο αιώνα άρχισε να δείχνει εξελικτικές τάσεις ακολουθώντας την τεχνολογική εξέλιξη.

Οι σύγχρονες επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου δεν προσφέρουν μόνο ποικιλία προϊόντων και διευκολύνσεις για αγορές, αλλά και την ικανοποίηση που αναμένει ο καταναλωτής. Η σύγχρονη αντίληψη για την πώληση στο λιανικό κατάστημα είναι ότι η πώληση σημαίνει εξυπηρέτηση του πελάτη. Κάθε πώληση έχει σαν τελικό σκοπό όχι την παραχώρηση ενός προϊόντος, αλλά την κάλυψη μιας ανάγκης ή μιας επιθυμίας του καταναλωτή. Οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου μπορούν να ταξινομηθούν με βάση το κριτήριο της εμπορικής στρατηγικής τους σε : Καταστήματα ευκολίας (convenience stores), Εξειδικευμένα καταστήματα (specialty stores), Καταστήματα ποικιλίας προϊόντων (variety stores), Σούπερ μάρκετ, Πολυκαταστήματα (department stores), Γενικά εκπτώτικα καταστήματα (discount stores), Εξειδικευμένα εκπτώτικα καταστήματα (category killers), Καταστήματα-αποθήκες καταλόγου (catalogue showrooms).

Ο κλάδος του λιανικού εμπορίου αποκτά μία διαρκώς πιο παγκοσμιοποιημένη και ανταγωνιστική διάσταση, καθώς μεγάλοι παίκτες διεθνώς, επωφελούνται από τα πλεονεκτήματα των διευρυμένων προμηθευτικών αλυσίδων και των οικονομιών κλίμακας, οι οποίες προκύπτουν από τη λειτουργία μεγάλων επιχειρησιακών μονάδων. Οι προκλήσεις που δημιουργούνται από την παγκοσμιοποιημένη πλέον αγορά, μεταφράζονται σε αυξημένες απαιτήσεις για τους συμμετέχοντες σε αυτήν.

Προκειμένου να λειτουργήσουν επιτυχώς, οι συμμετέχοντες στην αγορά του παγκόσμιου λιανικού εμπορίου θα πρέπει να επιδείξουν δυνατότητα χειρισμού συναλλαγματικών διακυμάνσεων, αιφνίδιων πολιτικών αλλαγών, αυξήσεων στην τιμή του πετρελαίου και τροποποιήσεις στις κατά τόπους φορολογικές νομοθεσίες. Συγκριτικό πλεονέκτημα εμφανίζουν εταιρείες που αφενός στηρίζονται στο μέγεθος και τις δυνατότητες που απορρέουν από αυτό (διαπραγματευτική ικανότητα έναντι προμηθευτών, ελεγχόμενα λειτουργικά κόστη σε σχέση με τον τζίρο), αφετέρου στην επικοινωνιακή πολιτική τους (έμφαση στην επωνυμία, στην παροχή πρόσθετων υπηρεσιών, στην ευέλικτη και άμεση ανταπόκριση στις εξελισσόμενες προτιμήσεις των καταναλωτών).

Επιπρόσθετα, ξεχωρίζουν όσοι, έχοντας αντίληψη των τοπικών χαρακτηριστικών, αναγκών και ανταγωνιστικών δυνάμεων, καταφέρνουν να ενεργούν επιλεκτικά και στην κατάλληλη περίοδο.

Μία ακόμα, πρόσφατη, τάση περιλαμβάνει τη μέριμνα των επιχειρήσεων για εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής ευθύνης και προστασίας του περιβάλλοντος. Παράλληλα το τοπίο αλλάζει χάρη στην προσαρμογή των διαφόρων κλάδων σε σύγχρονα λιανικά μοντέλα, στα οποία η τιμή δεν είναι παρά η δύναμη που θα προσελκύσει τους πελάτες στο κατάστημα. Στη συνέχεια, έμφαση δίνεται σε στοιχεία που θα προσελκύσουν τον καταναλωτή και θα διατηρήσουν την προσοχή του, όπως η ατμόσφαιρα των καταστημάτων, η κατανομή των προϊόντων, αλλά και η συνδυασμένη δυνατότητα αγορών και διασκέδασης. Ακόμη, εντείνεται παγκοσμίως η επέκταση μέσω της χρήσης του franchising, κατευθυνόμενη από τη μεριά των κολοσσών του λιανικού εμπορίου κυρίως προς την περιοχή της Ανατολικής Ευρώπης και των Βαλκανίων. Επιπλέον, η διευρυμένη χρήση του E-commerce, μέσω της ταχείας εξάπλωσης του Internet, και η πολυκάναλη πια παραδοσιακή διανομή προϊόντων και υπηρεσιών έχουν αλλάξει ριζικά το τοπίο του ανταγωνισμού.

Το λιανικό εμπόριο χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη συμμετοχή της κατηγορίας των αυτοαπασχολουμένων στο δυναμικό του. Οι 3 στους 10 απασχολούμενους (30,1%) στον κλάδο ανήκουν σε αυτή την κατηγορία, εργοδότες είναι το 11,3%, συμβοηθούντα και μη αμειβόμενα μέλη είναι το 9,1% και τέλος το ήμισυ σχεδόν των απασχολούμενων του κλάδου είναι μισθωτοί (49,5%). Πάνω από το ήμισυ των απασχολούμενων στον κλάδο είναι γυναίκες (η αναλογία ανδρών/γυναικών είναι 49/51), το ποσοστό της μερικής απασχόλησης ανέρχεται στο 7,1%, το ποσοστό της προσωρινής διαμορφώνεται στο 9,6% των μισθωτών του κλάδου και οι νέοι μέχρι 29 ετών αποτελούν το 18,7% των απασχολούμενων.

4.3.1 Κύκλος ζωής του λιανικού εμπορίου

Τα καταστήματα λιανικών πωλήσεων, όπως και τα προϊόντα περνούν από διάφορες φάσεις ανάπτυξης και παρακμής οι οποίες μπορούν να χαρακτηριστούν σαν κύκλος ζωής των λιανικών πωλήσεων. Υπάρχουν τέσσερα στάδια στο κύκλο ζωής του λιανικού εμπορίου (Kotler 1980) :

- Η καινοτομία όπου έχουμε πολύ μικρό αριθμό ανταγωνιστών, έντονη αύξηση του όγκου πωλήσεων ,παρουσιάζει χαμηλά κέρδη. Ο στόχος της επιχείρησης σε αυτό το στάδιο είναι η αύξηση των πωλήσεων και βελτίωσης

της μορφής, ενώ είναι ελάχιστος ο διοικητικός έλεγχος και περιορισμένες οι επενδύσεις με ανάληψη υψηλών κινδύνων.

- Η ανάπτυξη όπου αυξάνεται ο αριθμός ανταγωνιστών και ο όγκος των πωλήσεων και εμφανίζονται υψηλά κέρδη. Οι στόχοι της επιχείρησης είναι η αύξηση του μεριδίου της και η καθιέρωση της στην αγορά ενώ παρουσιάζει μέτριο διοικητικό έλεγχο και εκτεταμένη επένδυση.
- Η ωριμότητα όπου πλέον υπάρχει μεγάλος αριθμός ανταγωνιστών, η εξέλιξη των πωλήσεων είναι στάσιμη ή οριακή και τα κέρδη μέτρια. Στόχοι της επιχείρησης είναι η διατήρηση του μεριδίου, η αύξηση της δυναμικότητας και η επιμήκυνση του σταδίου ενώ από πλευρά διοικητικού ελέγχου αυτός είναι έντονος και παρουσιάζει ελεγχόμενη επένδυση και τέλος
- Το στάδιο της παρακμής με μέτριο αριθμό ανταγωνιστών, αρνητική εξέλιξη πωλήσεων και χαμηλά κέρδη ή ζημίες. Στόχος είναι η αποδοτική έξοδος από την αγορά, οι επενδύσεις είναι ελάχιστες ή μηδενικές και παρουσιάζει μέτριο διοικητικό έλεγχο.

Ένας λόγος για τον οποίο εμφανίζονται νέα είδη καταστημάτων για να αντικαταστήσουν τα παλιού τύπου καταστήματα δίνεται με την υπόθεση του τροχού του λιανεμπορίου. Τα συμβατικά καταστήματα προσφέρουν πολλές υπηρεσίες στους πελάτες τους και τιμολογούν το προϊόν τους έτσι ώστε να καλύπτεται το κόστος. Αυτό δίνει τη δυνατότητα να εμφανιστούν νέα είδη καταστημάτων. Έτσι σύμφωνα με την παραπάνω υπόθεση έχουμε τις τρεις παρακάτω φάσεις στο κύκλο του εμπορίου:

- Εμφάνιση νέας μορφής: χαμηλές τιμές, χαμηλή εκτίμηση από τον καταναλωτή (image), ελάχιστες υπηρεσίες, περιορισμένη ποικιλία προϊόντων και φθηνές εγκαταστάσεις.
- Αναβάθμιση μορφής: μέτριες τιμές, βελτιωμένες εγκαταστάσεις, μεγαλύτερη ποικιλία και περισσότερες υπηρεσίες.
- Ωριμότητα μορφής: υψηλές τιμές, πολυτελείς εγκαταστάσεις και πολλές υπηρεσίες.

4.3.2 Είδη λιανοπωλητών

Οι επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλία, ενώ συνεχώς εμφανίζονται νέες μορφές. Θα μπορούσαμε να τις χωρίσουμε σε δύο μεγάλες κατηγορίες, σε αυτές που διαθέτουν καταστήματα και σε αυτές που δεν διαθέτουν καταστήματα, ενώ αυξανόμενες είναι και οι συναλλαγές μέσω του ηλεκτρονικού εμπορίου (Μπαλτάς 2003).

Στους λιανοπωλητές που διαθέτουν καταστήματα ανήκουν πολλά είδη καταστημάτων:

Καταστήματα ειδικών προϊόντων: μικρή γκάμα προϊόντων με μεγάλη ποικιλία όπως ανθοπωλεία, καταστήματα αθλητικών ειδών κ.α.

Πολυκαταστήματα: μεγάλο εύρος προϊόντων όπου κάθε είδος διατίθεται μέσω διαφορετικού τμήματος όπως πολυκαταστήματα ένδυσης.

Σουπερ μάρκετ: μεγάλο κατάστημα που λειτουργεί με χαμηλά περιθώρια κέρδους, μεγάλο όγκο πωλήσεων, χαμηλό κόστος και συνήθως στηρίζεται στην αυτοεξυπηρέτηση.

Καταστήματα ευκολίας: μικρά καταστήματα που λειτουργούν πολλές ώρες, έχουν υψηλά περιθώρια κέρδους και στηρίζονται στις συμπληρωματικές αγορές των καταναλωτών.

Εκπτώτικα καταστήματα: πωλούν τυποποιημένα προϊόντα με χαμηλά περιθώρια κέρδους αλλά σε μεγαλύτερες ποσότητες.

Λιανεμπορικά καταστήματα χαμηλών τιμών: πωλούν ασταθή και μεταβαλλόμενη ποικιλία προϊόντων από εμπορεύματα που έχουν περισσέψει σε μεγάλα καταστήματα. Τέτοια είναι πρατήρια εργοστασίων, καταστήματα stock και προμηθευτικές λέσχες.

Ανεξάρτητα καταστήματα λιανικών: τιμών ανήκουν σε επιχειρηματίες ή αποτελούν τμήματα μεγαλύτερων εταιριών λιανικών πωλήσεων.

Προμηθευτικές ενώσεις: πολύ χαμηλές τιμές, μικρή ποικιλία, εξυπηρετούν μέλη ομάδων ή μη κερδοσκοπικές επιχειρήσεις, έχουν ελάχιστο προσωπικό και ελάχιστα έξοδα.

Υπερκαταστήματα: καλύπτουν πολύ μεγάλη επιφάνεια και αποσκοπούν στην ικανοποίηση των συνολικών αναγκών του καταναλωτή.

Συνδυασμένα καταστήματα: αποτελούν διαφοροποίηση των σουπερμάρκετ με είδη φαρμακευτικών προϊόντων.

Υπεραγορές: καλύπτουν πολύ μεγάλη επιφάνεια και συνδυάζουν τα χαρακτηριστικά του σουπερμάρκετ, του εκπτώτικου κέντρου και της αποθήκης λιανικής πώλησης.

Εκθετήρια: με καταλόγους ποικιλία επώνυμων προϊόντων που κινούνται εύκολα, με υψηλές τιμές παραγγέλλονται μέσω καταλόγου και παραλαμβάνονται από το κατάστημα. Τέτοια είδη είναι κοσμήματα, φωτογραφικές μηχανές κ.α.

Ενώ οι πωλήσεις στην περίπτωση του λιανεμπορίου χωρίς καταστήματα μπορούν να διακριθούν σε:

Άμεση πώληση: παλιά μέθοδος των πλανόδιων εμπορών.

Πωλήσεις από έναν προς ένα: ένας πωλητής επισκέπτεται και προσπαθεί να πουλήσει προϊόντα σε ένα χρήστη π.χ. καλλυντικά.

Πωλήσεις από έναν προς πολλούς: ένας πωλητής στο σπίτι κάποιου ο οποίος έχει προσκαλέσει και φίλους π.χ. επιδείξεις οικιακών ειδών.

Πολυεπίπεδο μάρκετινγκ: εταιρίες αναθέτουν σε επιχειρηματίες οι οποίοι αναθέτουν σε αντιπροσώπους και αυτοί σε άλλους υπο-αντιπροσώπους και τελικά σε πωλητές που πηγαίνουν στα σπίτια των πελατών.

Άμεσο μάρκετινγκ: πωλήσεις μέσω καταλόγων, τηλεμάρκετινγκ κ.α.

Αυτόματη πώληση: μηχανές πώλησης για παρορμητικά κυρίως προϊόντα όπως τσιγάρα, αναψυκτικά κ.α.

Υπηρεσία αγορών: λιανοπωλητής χωρίς κατάστημα που εξυπηρετεί συγκεκριμένους πελάτες π.χ. σχολεία, νοσοκομεία κ.α.

Το λιανικό εμπόριο μπορεί να πραγματοποιηθεί και χωρίς καταστήματα. Τέτοιοι τρόποι είναι οι εξής:

1. Ταχυδρομικές και τηλεφωνικές παραγγελίες που πραγματοποιούνται με ταχυδρομικές αποστολές, καταλόγους, τηλέφωνο, ημερήσιο και περιοδικό τύπο, την τηλεόραση και το ραδιόφωνο.
2. Με πωλητές που εργάζονται «πόρτα-πόρτα» ή και με επιδείξεις σε συγκεντρώσεις.
3. Με μηχανές λιανικής πώλησης για προϊόντα ευκολίας με μικρή αξία, μικρό περιθώριο κέρδους και κατάλληλα φυσικά χαρακτηριστικά εμπορευμάτων, για γνωστές μάρκες μεγάλης διακίνησης που τοποθετούνται σε σημεία με μεγάλη συγκέντρωση ή διέλευση ατόμων.
4. Με το ηλεκτρονικό εμπόριο. Το ηλεκτρονικό εμπόριο αναπτύσσεται ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια λόγω της αυξανόμενης πρόσβασης των καταναλωτών στο διαδίκτυο. Οι λόγοι προτίμησης του ηλεκτρονικού εμπορίου από τους καταναλωτές είναι ότι δεν απαιτείται χρόνος και έξοδα για μετακινήσεις, γίνεται εύκολη σύγκριση προϊόντων, μπορούν να επιλέξουν ανάμεσα σε μεγάλη ποικιλία προϊόντων, η αγορά μπορεί να γίνει οποιαδήποτε στιγμή με απομόνωση και ησυχία δεν συνδιαλλάσσονται με άσχετους ή πιεστικούς πωλητές πετυχαίνουν συχνά καλύτερες τιμές από την συμβατική αγορά και ελέγχουν καλύτερα την ροή της πληροφόρησης. Από την άλλη πλευρά οι λόγοι απόρριψης του ηλεκτρονικού εμπορίου μπορεί να είναι η μικρή ταχύτητα στο διαδίκτυο σε συνάρτηση με την αργή διαδικασία αγορών στις εμπορικές ιστοσελίδες, στην ανησυχία για τα επίπεδα εξυπηρέτησης και υποστήριξης (π.χ. διαχείριση επιστροφών), τα ζητήματα ασφαλείας συναλλαγών, η έλλειψη φυσικής επαφής και ελέγχου των προϊόντων πριν την αγορά, η απροθυμία αποκαλύψεως προσωπικών στοιχείων (διεύθυνση) και η ανησυχία για την αποστολή των εμπορευμάτων και την εκκαθάριση των συναλλαγών. Σημαντικοί παράγοντες κινδύνου στις ηλεκτρονικές πωλήσεις είναι το γεγονός ότι πωλητές και αγοραστές δεν συναντώνται, οι συναλλαγές ενδέχεται να γίνονται από πολύ μεγάλη απόσταση ,τα προϊόντα δεν ελέγχονται από τον αγοραστή πριν την ολοκλήρωση της συναλλαγής, η διαδικασία επιστροφής προϊόντων και τα χρήματα ίσως να είναι ασαφής ή πολύπλοκη, τα προβλήματα μπορούν να προκύψουν κατά την μεταφορά των προϊόντων και τέλος ότι το νομικό προστασίας του αγοραστή ενδέχεται να είναι ασαφές ή ελλιπές.

4.4 Η απασχόληση στο ελληνικό εμπόριο το 2011-2012

Το εμπόριο, παρά την εκτεταμένη ύφεση και τη μείωση των θέσεων εργασίας που εμφανίζει, εξακολουθεί να αποτελεί τον κύριο πυλώνα της απασχόλησης αυξάνοντας τη συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι, σε όρους απασχόλησης, το εμπόριο εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους πλέον ανθεκτικούς κλάδους της ελληνικής οικονομίας, ο οποίος όμως επηρεάζεται σημαντικά από την οικονομική ύφεση και δείχνει σημάδια συρρίκνωσης.

Πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερα το γεγονός ότι έχει αρχίσει να μειώνεται η αναλογία των αυτοαπασχολουμένων, αλλά και των νέων στο εμπόριο, γεγονός που συνεπάγεται το μετασχηματισμό του εμπορίου σε τομέα υπηρεσιών μισθωτής εργασίας, με μικρότερη συμμετοχή των νέων, ενώ παράλληλα παρατηρείται αύξηση του μέσου μεγέθους της επιχείρησης.

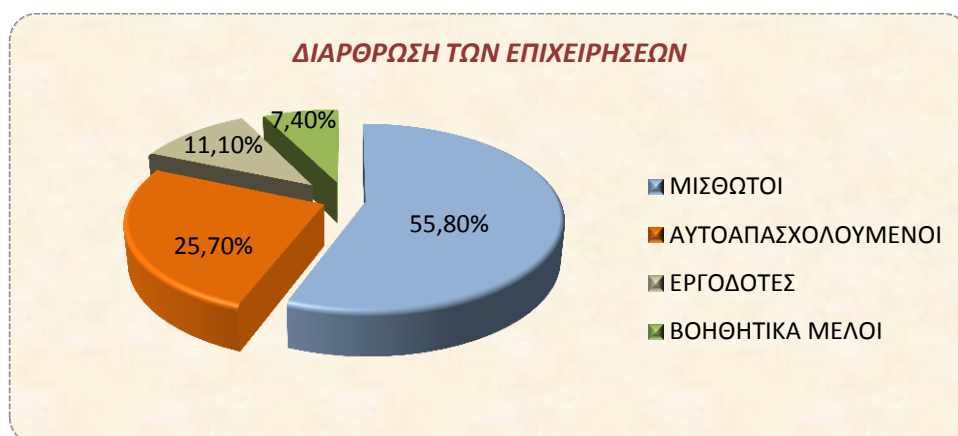
Για τρίτη συνεχόμενη χρονιά η απασχόληση στον κλάδο του εμπορίου παρουσίασε σημαντική μείωση. Η έκταση της συρρίκνωσης του κλάδου σε όρους απασχόλησης υπήρξε στο διάστημα β' τρίμηνο του 2011 – β' τρίμηνο του 2012 κατά τι μεγαλύτερη έναντι του αντίστοιχου διαστήματος της προηγούμενης περιόδου.

Η έκταση της ύφεσης που αντιμετωπίζει η ελληνική οικονομία έχει επηρεάσει σημαντικά όχι μόνο τα μεγέθη της απασχόλησης στο εμπόριο, αλλά και πολλά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της. Ιδιαίτερη μνεία μεταξύ αυτών αξίζει να γίνει στην ένταση της αναδιάρθρωσης που παρατηρείται, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στις μικρές ατομικές επιχειρήσεις, αλλά επεκτείνεται πλέον και στις μεγαλύτερες ΑΕ και ΕΠΕ. Η δημιουργία ολιγοπωλιακών συνθηκών σε πολλούς κλάδους του εμπορίου ενδέχεται να έχει σημαντικές επιπτώσεις στην απασχόληση, στις αμοιβές, στα κέρδη και στις τιμές πώλησης των προϊόντων, με αρνητικές συνέπειες για την κοινωνική ευημερία και συνοχή. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το εμπόριο απασχολούσε το 2011 περίπου 772.854 άνδρες και γυναίκες, μέγεθος που αντιστοιχεί στο 18,6% της συνολικής απασχόλησης στην ελληνική οικονομία και στο 24% της απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας. Παρά τη συρρίκνωση της απασχόλησης του κλάδου, η συμμετοχή του στη συνολική απασχόληση εμφανίζεται αυξημένη (18,1% το 2010), στοιχείο που καταδεικνύει τον σχετικά σταθεροποιητικό ρόλο του εμπορίου για την ελληνική οικονομία.

Ως προς τη διάρθρωση της απασχόλησης στο εσωτερικό τμήμα του εμπορίου, το λιανικό εμπόριο απορροφά το 67,2% της απασχόλησης του τομέα, το χονδρικό εμπόριο το 21,6% και το εμπόριο & συντήρηση οχημάτων 11,2%.

Πάνω από το ήμισυ των απασχολουμένων εργάζονται ως μισθωτοί (55,8%), ενώ υψηλή παραμένει και η αναλογία των αυτοαπασχολουμένων (25,7%). Το ποσοστό των εργοδοτών ανέρχεται στο (11,1%) και των βοηθητικών μελών της οικογένειας του ιδιοκτήτη της επιχείρησης στο (7,4%), χαρακτηριστικό του οικογενειακού χαρακτήρα της επιχείρησης, που εμφανίζεται σε μεγάλη έκταση στον κλάδο, όπως φαίνεται και από το παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 4: Διάρθρωση των Επιχειρήσεων

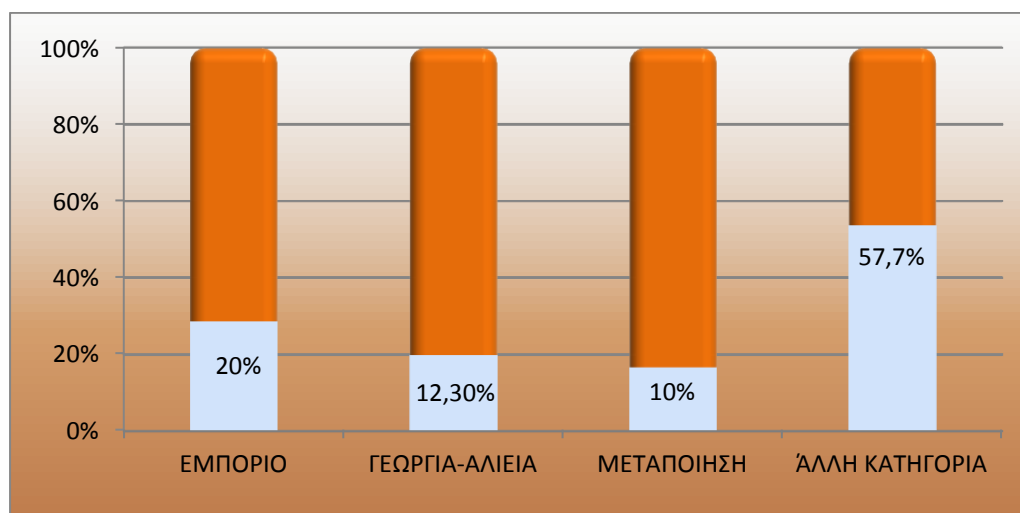

Σε κάθε έμπορο-εργοδότη αναλογούν κατά μέσο όρο 5,0 μισθωτοί, γεγονός που καταδεικνύει το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων του κλάδου. Ωστόσο, σε σχέση με το 2007, δηλαδή πριν εκδηλωθεί η κρίση, το μέσο μέγεθος επιχείρησης του κλάδου εμφανίζει σημαντική αύξηση (από 4,1 μισθωτούς ανά εργοδότη το 2007 σε 5 μισθωτούς το 2011). Το 41,6% των εργαζομένων στο εμπόριο είναι γυναίκες, ποσοστό μεγαλύτερο από την αναλογία της γυναικείας απασχόλησης στο σύνολο της χώρας, η οποία περιορίζεται στο 40,2%. Στο μέγεθος αυτό εντοπίζεται σταδιακή σύγκλιση, καθώς η αναλογία γυναικών στο εμπόριο μειώνεται, ενώ η αντίστοιχη στην υπόλοιπη απασχόληση αυξάνεται. Σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο το ποσοστό της μερικής απασχόλησης παρέμεινε σταθερό, ενώ μειώθηκε των μισθωτών που απασχολούνται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου. Ειδικότερα, το ποσοστό της μερικής απασχόλησης διαμορφώθηκε σε 5,6% το 2011 από 5,5% που ήταν το 2010, ενώ το ποσοστό των μισθωτών που απασχολούνται με συμβάσεις ορισμένου χρόνου μειώθηκε σε 7,3% από 8,9% που ήταν το 2010. Το ποσοστό των νέων ηλικίας μέχρι 29 ετών που απασχολείται στον τομέα μειώθηκε στο 18,0%, από 20,0% το 2010, διαμορφώνοντας την αναλογία για το εμπόριο σε λιγότερο από 1 νέο για κάθε 5 εργαζομένους.

4.4.Η σημασία της απασχόλησης στο εμπόριο για την οικονομία

Το εμπόριο στο σύνολό του αποτελεί τον βασικό τομέα απασχόλησης στη σύγχρονη ελληνική οικονομία. Σε όλη τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας (2002-2012) το εμπόριο αναδεικνύεται ως ο κυριότερος τομέας απασχόλησης, καθώς οι άλλοι δύο σημαντικοί τομείς συγκέντρωσης της απασχόλησης, η γεωργία και η μεταποίηση, παρουσιάζουν σημαντική μείωση του αριθμού των απασχολουμένων. Όπως φαίνεται και στον ακόλουθο πίνακα το ποσοστό απασχόλησης στο τομέα του εμπορίου για το 2012 είναι τα εξής:

Πίνακας 4.1: Ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα

Εξετάζοντας τη συμμετοχή του εμπορίου στον ιδιωτικό τομέα της οικονομίας, εξαιρώντας δηλαδή τους απασχολούμενους του ευρύτερου δημόσιου τομέα,

διαπιστώνουμε ότι απασχολεί 1 στους 4 εργαζομένους (23,9%) στο σύνολο του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας, ενώ αναλογεί στο 28,4% της μη αγροτικής απασχόλησης. Έτσι, και εν μέσω βαθιάς οικονομικής ύφεσης, το εμπόριο εξακολουθεί να αποτελεί έναν από τους βασικούς πυλώνες απασχόλησης που στηρίζουν την ελληνική οικονομία και κοινωνία. Στο διάστημα 2011-2012 η ελληνική οικονομία αντιμετώπισε πρωτοφανή συρρίκνωση της συνολικής απασχόλησης, κατά 6,1%. Η αντίστοιχη μείωση της απασχόλησης στο εμπόριο διατηρήθηκε στο 3,5%, γεγονός που δείχνει την ανθεκτικότητα των δομών του εμπορίου σε όρους απασχόλησης. Βεβαίως, η μείωση αυτή δεν είναι ισόρροπα κατανομημένη μεταξύ των κλάδων του εμπορίου. Ωστόσο, εκτιμάται ότι τα περιθώρια αυτής της αντοχής έχουν καταστεί ιδιαίτερα στενά.

Οι κλάδοι με τη μεγαλύτερη συρρίκνωση της απασχόλησης είναι η μεταποίηση (-13,7%), οι κατασκευές (-20,5%), η γεωργία (-7,6%) και η εκπαίδευση (-5,5%) από τους κλάδους που απασχολούν περισσότερους από 100.000 εργαζομένους, ενώ στους κλάδους μικρότερης συνολικής απασχόλησης μεγάλα ποσοστά συρρίκνωσης παρουσιάζουν η διαχείριση ακίνητης περιουσίας (-31,2%), τα ορυχεία-λατομεία (-22,2%), η παροχή ηλεκτρισμού-φυσικού αερίου (-17,7%), η παροχή νερού και η επεξεργασία αποβλήτων (-13,1%), η ενημέρωση και επικοινωνία (-9,3%), αλλά και η απασχόληση σε οικιακές υπηρεσίες (-13,9%). Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι ετήσιες μεταβολές της Απασχόλησης στο Λιανικό Εμπόριο Ιανουάριος-Μάρτιος 2012.

Πίνακας 4.2:Ετήσιες μεταβολές της Απασχόλησης στο Λιανικό Εμπόριο

	α' τριμ. 2010	α' τριμ. 2011	α' τριμ. 2012	Μεταβολή α' τριμήνου '11/'10	Μεταβολή α' τριμήνου '12/'11
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	105,9	97,6	89,1	-7,90%	-8,60%
Πολυκαταστήματα	93,5	98	81,9	4,80%	-16,40%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	95	76,1	62,1	-20,00%	-18,30%
Τρόφιμα - Ποτά - Καπνός	92,6	78,1	63,1	-15,70%	-19,20%
Φαρμακευτικά- Καλλυντικά	123,4	100	92,7	-19,00%	-7,30%
Ένδυση-Υπόδηση	106,1	79,2	62,1	-25,30%	-21,70%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη-Οικιακός Εξοπλισμός	94,5	71,5	60,1	-24,30%	-16,00%
Βιβλία-Χαρτικά- Λουπά είδη δώρων	85,2	76,6	67,3	-10,10%	-12,10%

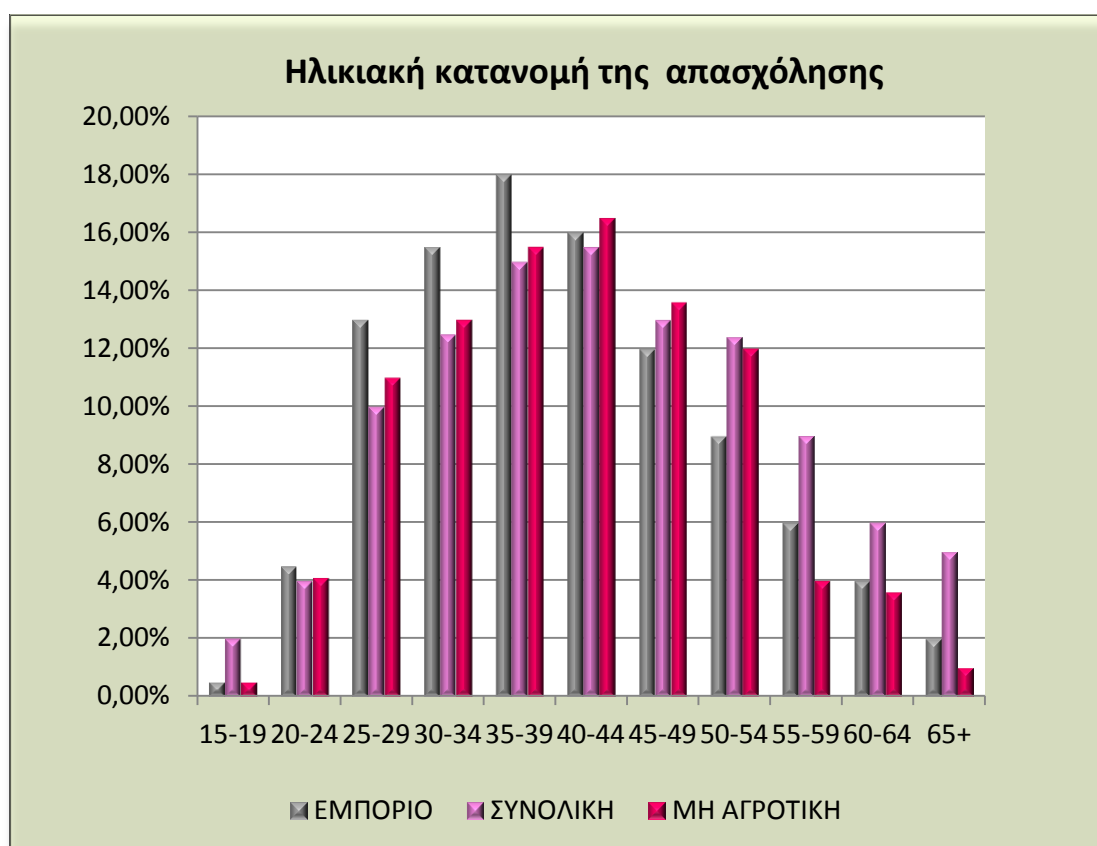
(Πηγή:www.newsbomb.gr)

4.4.1 Η θέση της γυναίκας και των νέων στο εμπόριο

Όπως έχει επισημανθεί, το εμπόριο αποτελεί σημαντικό πόλο προσέλκυσης των απασχολούμενων γυναικών. Η αναλογία των γυναικών που εργάζονται στο εμπόριο στη συνολική κλαδική απασχόληση το 2012 ανέρχεται στο 41,6% έναντι 40,2% για το σύνολο της οικονομίας, ποσοστά αυξημένα έναντι εκείνων των προηγούμενων χρόνων, όπου η αναλογία των εργαζόμενων γυναικών στον τομέα (34,9%) ήταν παραπλήσια με αυτήν του συνόλου της οικονομίας.

Αν και υπολείπεται σημαντικά των λοιπών κλάδων των υπηρεσιών, όπου η αναλογία των γυναικών στη συνολική τους απασχόληση ανέρχεται στο 46,0%, το εμπόριο μπορεί να χαρακτηριστεί τομέας που ευνοεί την απασχόληση των γυναικών.

Πίνακας 4.3: Ηλικιακή κατανομή της Απασχόλησης

(Πηγή: Γ.Γ. ΕΛ.ΣΤΑΤ ΕΔΔ 2012)

Το εμπόριο αποτελεί επίσης τον σημαντικότερο πόλο προσέλκυσης των νέων ηλικίας 15-24 ετών. Ένας στους 5 εργαζομένους ηλικίας κάτω των 29 ετών απασχολείται στο εμπόριο (18,0%). Στις νέες εργαζόμενες το ποσοστό είναι σημαντικά μεγαλύτερο καθώς αναλογούν 1 σε κάθε 4 εργαζόμενες (25,3%). Η συγκέντρωση της απασχόλησης στις ηλικίες μέχρι 39 ετών είναι σημαντικά υψηλότερη στο εμπόριο σε σύγκριση με τη συνολική αλλά και τη μη αγροτική απασχόληση.

Αυτό έχει ως αποτέλεσμα λίγο πάνω από το ήμισυ των εργαζομένων στο εμπόριο να είναι ηλικίας κάτω των 40 ετών, σε αντίθεση με το αντίστοιχο σύνολο των εργαζομένων στο σύνολο της οικονομίας και στον μη αγροτικό τομέα. Ειδικότερα, το 51,0% των εργαζομένων στο εμπόριο είναι ηλικίας κάτω των 40 ετών, έναντι 43,6% και 46,0% των εργαζομένων κάτω των 40 ετών που αντιστοιχούν για το σύνολο της οικονομίας και για τον μη αγροτικό τομέα αντίστοιχα.

4.4.2 Η μεταβολή της απασχόλησης των νέων

Οι επιπτώσεις της ύφεσης στην απασχόληση των νέων μέχρι 29 ετών στο εμπόριο είναι σοβαρές, αλλά μικρότερης έντασης από τις αντίστοιχες επιπτώσεις στη συνολική απασχόληση των νέων της χώρας και των νέων στον τομέα των υπηρεσιών.

Οι εμπορικές επιχειρήσεις προσάρμοσαν το αναγκαίο εργατικό τους δυναμικό στις συνθήκες της ύφεσης και του μειωμένου τζίρου μειώνοντας κυρίως τις θέσεις των προσωρινά εργαζομένων και προσπαθώντας να διατηρήσουν, αν και όχι επιτυχώς λόγω της έκτασης και της διάρκειας της κρίσης, τις θέσεις μόνιμης εργασίας. Κάτι λιγότερο από 1 στους 5 απασχολούμενους στο εμπόριο είναι νέος ηλικίας από 15 μέχρι 29 ετών (18,0%), αναλογία που αντιστοιχεί σε 139.145 νέους και νέες. Η εν λόγω συμμετοχή των νέων στην απασχόληση του εμπορίου είναι μεγαλύτερη από τα αντίστοιχα ποσοστά των νέων στο σύνολο της οικονομίας και στον τομέα των υπηρεσιών (14,9% και 15,9% αντίστοιχα). Σε σχέση με το προηγούμενο έτος η απασχόληση των νέων στον τομέα μειώθηκε κατά 21.540 άνδρες και γυναίκες, ήτοι κατά 13,4%, ποσοστό σχεδόν τετραπλάσιο από το ποσοστό της συνολικής μείωσης της απασχόλησης στο εμπόριο. Μείωση στην απασχόληση των νέων εμφανίζεται στο σύνολο της οικονομίας και στον τομέα των υπηρεσιών, και ανέρχεται σε 125.270 και 76.390 νέους και σε ποσοστά 16,8% και 14,2% αντίστοιχα. Ο παρακάτω πίνακας παραδίδει τις ποσοστιαίες μεταβολές της απασχόλησης των νέων μεταξύ 15-29 χρονών συγκριτικά με το 2011.

Πίνακας 4.4: Ποσοστιαίες μεταβολές των Νέων 15-19 χρονών

	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ (15-29) ΤΟ 2012	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ (15-29) ΤΟ 2011
ΕΜΠΟΡΙΟ	18%	13,4%
ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ	15,9%	14,2%
ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	14,9%	16,8%

Με τη μορφή της μερικής απασχόλησης απασχολούνται στο εμπόριο 15.455 νέοι, η συμμετοχή των οποίων αυξήθηκε κατά δύο περίπου ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος (11,1% το 2012 έναντι 9,4% το 2011). Η εν λόγω αύξηση του ποσοστού μερικής απασχόλησης των νέων οφείλεται κατά κύριο λόγο στη μείωση των νέων που εργάζονται σε θέσεις εργασίας με πλήρη απασχόληση, καθώς οι νέοι που εργάζονται με μερική απασχόληση αυξήθηκαν οριακά μόλις (μόνο οι νέοι άνδρες) σε σχέση με τον προηγούμενο χρόνο, κατά 280 άτομα και ποσοστό 1,8%.

Η παρατήρηση αυτή μάλλον διαψεύδει το ενδιαφέρον των επιχειρηματιών του κλάδου να προσαρμόσουν την απασχόληση του εμπορίου υιοθετώντας πιο «ευέλικτες» μορφές εργασίας. Στο σύνολο της οικονομίας και στον τομέα των υπηρεσιών το ποσοστό των νέων που εργάζονται με μερική απασχόληση αυξήθηκε σε 11,2% και 12,2% το 2011 από 10,0% και 11,4% το 2010 αντίστοιχα.

Περί τους 102.550 νέους του εμπορίου απασχολούνται ως μισθωτοί, δηλαδή τα 3/4 των νέων (73,7%) και το 1/4 του συνόλου των μισθωτών του τομέα (23,8%). Το ποσοστό της προσωρινής απασχόλησης στους νέους παρέμεινε σταθερό στο 16,3%, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 13.590 νέους και νέες. Ωστόσο, η προσωρινή απασχόληση μεταξύ των νέων μισθωτών του εμπορίου μειώθηκε επίσης με ταχείς ρυθμούς, υπερδιπλάσιους από το ρυθμό μείωσης της μόνιμης εργασίας (31,1% έναντι 12,6% μέσα σε ένα έτος). Σε σχέση με το προηγούμενο έτος η μισθωτή απασχόληση στους νέους μειώθηκε περίπου κατά 19.020 άτομα (ποσοστό 15,6%), μείωση που οφείλεται σε ισόποση απώλεια θέσεων εργασίας μεταξύ των νέων ανδρών και των νέων γυναικών.

4.5 Το επίπεδο των απασχολούμενων στο τομέα του εμπορίου

Το εμπόριο χαρακτηρίζεται για τη μεγάλη συγκέντρωση απασχολούμενων που είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς περίπου 6 στους 10 εργαζομένους προέρχονται από αυτή την εκπαιδευτική βαθμίδα (55,4%). Τρεις στους 10 εργαζομένους (29,6%) είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 12,0% έχει λάβει μόνο πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Ακολουθεί ο σχετικός πίνακας:

Πίνακας 4.5 :Απασχολούμενοι κατά επίπεδο εκπαίδευσης 2012

Απασχολούμενοι κατά επίπεδο εκπαίδευσης 2012.					
ΣΥΝΟΛΟ	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Καθόλου σχολείο	Σύνολο
ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	1.601.525	1.812.764	721.965	20.083	4.156.337
ΤΟΜΕΑΣ	243.687	428.496	93.028	7.643	772.854
ΛΙΑΝΙΚΟ	147.067	296.780	68.433	6.858	519.138
ΧΟΝΔΡΙΚΟ	75.105	76.946	14.090	785	166.926
ΟΧΗΜΑΤΩΝ	21.515	54.770	10.505		86.790
ΝΕΟΙ 15-29	Τριτοβάθμια εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	Καθόλου σχολείο	Σύνολο
ΣΥΝΟΛΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	260.020	307.468	47.687	3.497	618.672
ΤΟΜΕΑΣ	49.747	80.519	6.776	2.102	139.144
ΛΙΑΝΙΚΟ	33.844	56.580	5.140	1.371	96.935
ΧΟΝΔΡΙΚΟ	10.850	10.534	908	731	23.023
ΟΧΗΜΑΤΩΝ	5.053	13.405	728		19.186

(Πηγή ΕΣΥΕ ΕΔΔ 2012)

Οι γυναίκες έχουν υψηλότερο ποσοστό έναντι των αντίστοιχων μέσων του τομέα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και μικρότερο στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Η κατανομή ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο της απασχόλησης στο εμπόριο διαφέρει από την αντίστοιχη κατανομή της απασχόλησης στο σύνολο της οικονομίας, καθώς ο τομέας έχει μεγαλύτερη αναλογία απασχολουμένων με δευτεροβάθμια εκπαίδευση και μικρότερη αναλογία στις υπόλοιπες βαθμίδες. Στο σύνολο της οικονομίας πάνω από το 1/3 (38,5%) των απασχολούμενων είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, λιγότερο από το 1/5 είναι απόφοιτοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (17,4%), ενώ 1 στους 4 απασχολούμενους είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπως φαίνεται και στον πίνακα παραπάνω.

Από τους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που απασχολούνται στο εμπόριο, το 1/5 είναι νέοι μέχρι 29 ετών (20,4%), στοιχείο που υποδηλώνει ότι το εμπόριο προσελκύει πλέον υψηλότερου εκπαιδευτικού επιπέδου απασχολούμενους απ' ό,τι στο παρελθόν, ενώ στο σύνολο της οικονομίας οι νέοι που έχουν τελειώσει τριτοβάθμια εκπαίδευση αναλογούν στο 16,2% των νέων.

Ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο του εμπορίου σε σχέση με τη θέση στην επιχείρηση παρατηρούνται τα ακόλουθα: η μέση αναλογία των απασχολούμενων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης παρακολουθεί με μικρές διαφοροποιήσεις την κατανομή ανά θέση στην επιχείρηση. Περίπου οι 6 στους 10 που εργάζονται ως μισθωτοί και βοηθοί είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ στους εργοδότες και τους αυτοαπασχολούμενους η αναλογία μειώνεται στο 53% περίπου. Διαφοροποίηση υπάρχει επίσης στους αποφοίτους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στις κατηγορίες των εργοδοτών και των μισθωτών του εμπορίου, οι οποίοι αποτελούν το 36% και το 34% των αντίστοιχων κατηγοριών, ενώ οι αυτοαπασχολούμενοι με πρωτοβάθμια εκπαίδευση αναλογούν στο 1/5 (20,9%) των αυτοαπασχολούμενων έναντι 12,0% που είναι η μέση αναλογία του εμπορίου.

Και τέλος όσο αφορά την εκπαίδευση κατά κλάδο υπάρχει μικρή διαφοροποίηση στην κατανομή ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο της απασχόλησης στους κλάδους σε σχέση με αυτή στο σύνολο του εμπορίου. Ειδικότερα, οι κλάδοι του λιανικού εμπορίου και του εμπορίου & συντήρησης οχημάτων έχουν ελαφρά αυξημένη συμμετοχή έναντι του συνόλου στους απασχολούμενους που είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μικρότερη συμμετοχή σε όσους είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το χονδρικό εμπόριο διακρίνεται για την πολύ αυξημένη συμμετοχή των απασχολούμενων που είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (45%) και για τη μικρότερη συμμετοχή σε όσους είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας και πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Διαφοροποίηση υπάρχει και στην κατανομή ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο των νέων μέχρι 29 ετών στους κλάδους έναντι των νέων στο σύνολο του εμπορίου. Στο λιανικό εμπόριο οι νέοι έχουν ελαφρά αυξημένη συμμετοχή στους απασχολούμενους που είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και μικρότερη συμμετοχή σε όσους είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο ΤΟ ΛΙΑΝΙΚΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ

5.1 Το Λιανικό Εμπόριο στη β.Ελλάδα

Σε αναζήτηση κατεύθυνσης βρίσκεται το λιανεμπόριο στη βόρεια Ελλάδα, καθώς η αγορά καθίσταται ολοένα και δυσκολότερη, ενώ η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών βαίνει μειούμενη. Οι αλυσίδες με έδρα τη Μακεδονία- Θράκη καταγράφουν καθημερινά νέες δυσκολίες όσον αφορά στις συνθήκες της δραστηριοποίησης τους, με αποτέλεσμα η επέκτασή τους με νέα καταστήματα να είναι πολύ πιο σύνθετη, σε σχέση με το παρελθόν και πλέον ακόμη και αδύνατη λόγω της οικονομικής ύφεσης τα τελευταία χρόνια. Οι μικρομεσαίοι λιανέμποροι παρακολουθούν τους τζίρους τους να συρρικνώνονται, ενώ τα φαινόμενα του λουκέτου σε παλιά καταστήματα και των ξενοίκιαστων εμπορικών χώρων πυκνώνουν σε πολλές μεγάλες επαρχιακές πόλεις της βόρειας Ελλάδας.

5.2 Γενικά & Δημογραφικά στοιχεία

Η Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς βρίσκεται στο Βορειοδυτικό τμήμα της Δυτικής Μακεδονίας, στο μεγάλο οροπέδιο που ανοίγεται μεταξύ του Γράμμου, του Τρικαλαρίου και του Βιτσιού. Είναι μία από τις 51 Ενότητες της Ελλάδας και μία από τις τέσσερις της Δυτικής Μακεδονίας με πληθυσμό 50.280 κατοίκους (απογραφή 2011). Κατά τη δεκαετία 2001-2011 ο πληθυσμός παρουσίασε μείωση κατά 6% ή 3.203 κατοίκους. Συνορεύει βόρεια με την Π.Ε Φλώρινας, στα δυτικά και νοτιοανατολικά με την Π.Ε Κοζάνης και στα νοτιοδυτικά με τις Π.Ε Ιωαννίνων και Γρεβενών. Στα δυτικά συνορεύει με την Αλβανία. Πρωτεύουσα της Ενότητας είναι η Καστοριά. Έχει έκταση 1.720 τετ. χλμ. Είναι κυρίως ορεινή και ημιορεινή σε ποσοστό 60,2 % και 28,9 % αντίστοιχα, ενώ οι πεδινές εκτάσεις, φτάνουν σε ποσοστό μόλις το 10,5% και περιορίζονται στο κεντρικό τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας. Οι πεδινές περιοχές είναι πιο πυκνοκατοικημένες, όπου εντοπίζονται οι βιοτεχνικές μονάδες μεταποίησης γούνας και τυποποίησης τροφίμων, οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες με τον εμπορικό τομέα και η εντατική αγροτική παραγωγή. Οι ορεινές περιοχές, ιδιαίτερα κοντά στα ελληνοαλβανικά σύνορα, είναι οι πιο αραιοκατοικημένες, τάση που τα τελευταία χρόνια τείνει με αργό ρυθμό να αναστραφεί.

Η Περιφερειακή Ενότητα περιλαμβάνει τρεις (3) Δήμους μετά την εφαρμογή της τελευταίας διοικητικής μεταρρύθμισης («Πρόγραμμα Καλλικράτης» -Ν.3852/2010) τον Δήμο Καστοριάς, το Δήμο Ορεστίδος και το Δήμο Νεστορίου.

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της απογραφής του 2011 που δημοσίευσε η ΕΥΣΕ, κατά τη δεκαετία 2001-2011 ο πληθυσμός παρουσίασε μείωση κατά 6% ή 3.203 κατοίκους. Ο πληθυσμός το 2001 ανέρχονταν σε 53.843 κατοίκους, ενώ κατά

την απογραφή του 2011 ο πληθυσμός ανέρχεται σε 50.280 κατοίκους εκ των οποίων οι άνδρες είναι 25.120 άνδρες και οι γυναίκες 25.160.

Σύμφωνα με στοιχεία, είναι σαφές ότι οι Ο.Τ.Α οι οποίοι είναι απομακρυσμένοι από την πόλη της Καστοριάς, εμφανίζουν σαφείς τάσεις πληθυσμιακής συρρίκνωσης, οι οποίες θα πρέπει ν'ανακοπούν ώστε να μην απειληθούν περιοχές του Περιφερειακής Ενότητας από τη μάστιγα της ερήμωσης. Η αποχώρηση των κατοίκων από απομακρυσμένες περιοχές, έχει να κάνει κατ' αρχάς με την έλλειψη επαγγελματικών δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν να εξασφαλίσουν ικανοποιητικά εισοδήματα στον τοπικό πληθυσμό, ενώ κατά δεύτερο λόγο έχει να κάνει με την έλλειψη υπηρεσιών και δομών οι οποίες λειτουργούν συμπληρωματικά στο πλαίσιο ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης. Επιπρόσθετα, το αστικό κέντρο της Καστοριάς παρουσιάζει ήπια χαρακτηριστικά πόλης, γεγονός που λειτουργεί ιδιαίτερα ελκτικά για τους κατοίκους του Περιφερειακής Ενότητας, οι οποίοι δεν έχουν κάποιον ιδιαίτερο λόγο να επιλέξουν για μόνιμη κατοικία κάποιον οικισμό στον ευρύτερο υπαίθρο χώρο.

Στον πίνακα που ακολουθεί, αποτυπώνεται ο πραγματικός πληθυσμός της Περιφερειακής Ενότητας κατά φύλο και ομάδες ηλικιών, από τις απογραφές 1981, 1991 και 2001.

Πίνακας 5: Πληθυσμός της Π.Ε.Κ. κατά Φύλο και ομάδες Ηλικιών

Πραγματικός Πληθυσμός της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς κατά Φύλο και Ομάδες Ηλικιών									
Ομάδες Ηλικιών	1981			1991			2001		
	Σύνολο	Αρένες	Θηλής	Σύνολο	Αρένες	Θηλής	Σύνολο	Αρένες	Θηλής
Σύνολο	53.346	26.737	26.609	52.685	26.612	26.073	53.483	27.632	26.121
0-4ετών	4.285	2.193	2.092	3.068	1.588	1.480	2.543	1.319	1.224
5-9ετών	4.339	2.202	2.137	3.661	1.837	1.824	2.662	1.372	1.290
10-14ετών	4.408	2.375	2.033	3.891	1.994	1.897	3.037	1.615	1.422
15-19ετών	4.259	1.989	2.270	3.706	1.951	1.755	3.956	2.197	1.759
20-24ετών	4.854	2.562	2.292	4.010	2.195	1.815	3.662	1.963	1.699
25-29 ετών	3.924	2.083	1.841	4.068	2.008	2.060	3.728	1.967	1.761
30-34 ετών	3.031	1.602	1.429	4.109	2.093	2.016	4.046	2.084	1.962
35-39 ετών	2.921	1.569	1.352	3.653	1.902	1.751	4.104	2.040	2.064
40-44 ετών	3.201	1.727	1.474	3.083	1.604	1.479	4.201	2.147	2.054
45-49 ετών	3.629	1.785	1.844	2.675	1.438	1.237	3.555	1.901	1.654
50-54 ετών	3.191	1.470	1.721	3.251	1.682	1.569	2.968	1.530	1.438
55-59 ετών	2.419	1.168	1.251	3.457	1.724	1.733	2.614	1.383	1.231
60-64 ετών	1.510	725	785	3.233	1.589	1.644	3.115	1.539	1.576
65-69 ετών	2.573	1.143	1.430	2.053	978	1.075	3.302	1.565	1.737
70-74 ετών	2.087	946	1.141	1.451	640	811	2.864	1.353	1.511
75-79 ετών	1.557	763	794	1.632	686	946	1.522	710	812
80-84 ετών	764	294	470	985	424	561	811	373	438
85και άνω	394	141	253	699	279	420	793	304	489

(Πηγή :Ε.Σ.Υ.Ε)

Στα στοιχεία αυτά, φαίνεται έντονα η προβληματικότητα του Περιφερειακής Ενότητας στις μικρές ηλικιακές ομάδες και συγκεκριμένα μέχρι την ηλικιακή ομάδα 30-34. Το ζήτημα είναι τεράστιας σημασίας για το μέλλον του τόπου, απόρροια των δυσκολιών που πέρασε η οικονομία του Περιφερειακής Ενότητας τις τελευταίες δεκαετίες, με την προβληματικότητα του κλάδου της γούνας. Αντίστοιχα, στις μεγάλες ηλικίες, ο πληθυσμός αυξάνεται, οπότε είναι σαφές ότι ο Περιφερειακή

Ενότητα οδηγείται με μαθηματική ακρίβεια σε γήρανση κατά τις επόμενες δεκαετίες. Το θέμα εστιάζεται όχι μόνο στην υπογεννητικότητα που έτσι κι αλλιώς πλήττει ολόκληρη σχεδόν τη Χώρα, αλλά και στην αναπτυξιακή φυσιολογία του Περιφερειακής Ενότητας και πολύ περισσότερο στις διεξόδους που δίνει για τη στήριξη των εισοδημάτων των κατοίκων του.

5.3 Επίπεδο εκπαίδευσης πληθυσμού

Ο δείκτης εκπαίδευσης του πληθυσμού, αποτελεί σημαντικό στοιχείο αξιολόγησης της κατάστασης της Περιφερειακής Ενότητας σε σχέση με τη δυνατότητα του ανθρώπινου δυναμικού ν' αναπτύξει δραστηριότητες υψηλής προστιθέμενης αξίας, οι οποίες θ' αποφέρουν εισόδημα στην περιοχή οπότε και την ανάπτυξη, που εκ των πραγμάτων αποτελεί ζητούμενο ενός τόπου. Από την κατανομή του επιπέδου εκπαίδευσης στις κρίσιμες παραγωγικές μονάδες ηλικιών (20-64), σε σύγκριση τόσο με το σύνολο της Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της Χώρας (σύμφωνα με στοιχεία που συλλέχτηκαν από την περιφερειακή ενότητα Καστοριάς) διαπιστώνουμε ότι ο νομός Καστοριάς:

- Υστερεί αισθητά από τις επιδόσεις του συνόλου της χώρας αλλά προσεγγίζει ή και υπερβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις τις επιδόσεις του συνόλου της Περιφέρειας στις υψηλές και μεσαίες κατηγορίες εκπαίδευσης (Διδακτορικό, Μεταπτυχιακό, Ανώτατες Σχολές ΑΕΙ και ΑΤΕΙ) ενώ
- Υστερεί σε ορισμένες από τις μεσαίες κατηγορίες εκπαίδευσης (πχ. ΤΕΛ, ΤΕΣ) ενώ υπερέχει στις κατώτερες κατηγορίες εκπαίδευσης (Αποφοίτη 3ταξίου, Δημοτικού), τόσο σε σχέση με την Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας όσο και με το σύνολο της Χώρας.

5.4 Χαρακτηριστικά Απασχόλησης και Ανεργίας

Ο πληθυσμός στη Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας ο οποίος δύναται να εργαστεί, ανέρχεται στα 42.520 άτομα, ενώ η αναλογία μεταξύ ανδρών / γυναικών είναι περίπου ίση. Ο οικονομικός ενεργός πληθυσμός ή το εργατικό δυναμικό, (δηλαδή το σύνολο των απασχολουμένων και των ανέργων) στην Περιφέρεια ανέρχεται στα 112.160 άτομα, από τα οποία εργάζονται το 83,8% περίπου (93.980 άτομα) ενώ το υπόλοιπο 16,2% είναι άνεργοι σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2011.

Η ανεργία πλήττει σε μεγαλύτερο βαθμό τις γυναίκες όπως και σε ολόκληρη την Χώρα.

Αυξημένη ανεργία ωστόσο παρατηρείται σε στους αποφοίτους ΑΕΙ, γεγονός ωστόσο που ενισχύεται περισσότερο από την ανεργία των γυναικών αποφοίτων ΑΕΙ. Το πλήθος των ανέργων ανά φύλο για το Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς, αποτυπώνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 5.1: Πλήθος Ανέργων ανά φύλο στην Π.Ε.Κ.

Πλήθος Ανέργων ανά φύλο για την Π.Ε. Καστοριάς		
Φύλο	Πλήθος Ανέργων	Ποσοστό
Άντρες	1.643	45,70%
Γυναίκες	1.952	54,30%
Σύνολο	3.595	100,00%

(Πηγή: Ο.Α.Ε.Δ .Καστοριάς)

5.4.1 Απασχόληση πληθυσμού

Στην παρούσα ενότητα παρατίθενται στοιχεία για την απασχόληση του πληθυσμού της Περιφερειακής Ενότητας. Σύμφωνα με την παρούσα έρευνα και σε συνεργασία με το Επιμελητήριο Καστοριάς παρατίθενται οι απασχολούμενοι κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για τα έτη 1981, 1991 και 2001-2012, τα συμπεράσματα που προκύπτουν είναι τα εξής:

- Η απασχόληση του πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα ακολουθεί πτωτική πορεία με την μεγαλύτερη πτώση να έχει συντελεστή μεταξύ 1981 και 1991. Η απασχόληση στη μεταποίηση (στην οποία εμπίπτει ο κλάδος της γούνας) υποχωρεί σημαντικά : συγκεκριμένα το 1981 στο μεταποιητικό τομέα απασχολούνταν το 48,48% του ενεργού πληθυσμού ,ενώ το 2001 το ποσοστό αυτό ήταν 24,68%. Η ίδια αρνητική τάση παρουσιάζεται και την δεκαετία 2001-2012.
- Ο κατασκευαστικός τομέας ακολουθεί ανοδική πορεία κατά την περίοδο 1991-2001 ενώ τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει σημαντική συρρίκνωση.
- Ο τριτογενής τομέας (εμπόριο, τουρισμός, παροχή υπηρεσιών γενικότερα) παρουσιάζει σημαντικές τάσεις αύξησης του απασχολούμενου σ' αυτόν πληθυσμού, οι οποίες φαίνεται ότι είναι μη αντιστρέψιμες χωρίς αυτό φυσικά να είναι κατ' ανάγκη αρνητικό, αν εξαιρέσει κανείς το γεγονός ότι η στροφή αυτή των απασχολούμενων γίνεται από ανάγκη και όχι από συνειδητή επιλογή.

Σύμφωνα με το Εμπορικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Καστοριάς, οι ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας με τη μεγαλύτερη σημαντικότητα, κατά σειρά αναφοράς, στην απασχόληση κατά το έτος 2011-2012 είναι:

- Η ομάδα μεταποιητικές βιομηχανίες με 5.527 απασχολούμενους (24,68% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Καστοριάς).
- Η ομάδα γεωργία, κτηνοτροφία θήρα και δασοκομία με 3.652 απασχολούμενους (16,31% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Καστοριάς).
- Η ομάδα χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή αυτοκινήτων, οχημάτων και ειδών προσωπικής και οικιακής χρήσης που συγκεντρώνει 2.505 απασχολούμενους (11,19%).

- Η ομάδα δημόσια διοίκηση υποχρεωτική ασφάλιση που συγκεντρώνει 1.477 απασχολούμενους (6,60%).
- Η ομάδα εκπαίδευση που συγκεντρώνει 1.099 απασχολούμενους (4,91%).
- Η ομάδα ξενοδοχεία και εστιατόρια με 1.113 απασχολούμενους (4,97%).
- Και τέλος η ομάδα κατασκευές με 1.154 απασχολούμενους (5,15% του συνόλου των απασχολούμενων του Νομού Καστοριάς).

Οι παραπάνω ομάδες κλάδων οικονομικής δραστηριότητας συγκεντρώνουν συνολικά το 73,8% των απασχολούμενων της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς.

Οι παραπάνω επτά κλάδοι συγκεντρώνουν περίπου το 80% της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς για το έτος 2011. Ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να αποδοθεί στη μείωση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του κλάδου της μεταποίησης και στην Καστοριά κατά 60,7%. Και το δεδομένο αυτό υποδηλώνει το σαφή περιορισμό της δυναμικής της γουνοποιίας, ως κύριας εστίας μεταποίησης στην Περιφερειακή Ενότητα και επηρεάζει τη συνολική επίδοση και εικόνα του παραγωγικού προϊόντος της μεταποίησης στην Περιφέρεια.

Οι εντονότερες διαρθρωτικές αλλαγές στην απασχόληση των κατοίκων εντοπίζονται στο Δήμο της Καστοριάς, εξαιτίας της έντονης εξάρτησης από τον τομέα της γούνας. Στις υπόλοιπες περιοχές οι διαρθρωτικές αλλαγές στον τομέα της απασχόλησης ήταν εξίσου σημαντικές, ωστόσο η εξάρτησή του περισσότερο από τον πρωτογενή τομέα, είχε ως αποτέλεσμα οι αλλαγές να είναι περισσότερο ομαλές.

5.5 Επιχειρηματική Δραστηριότητα Στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς Για το έτος 2012

Στην Π.Ε. Καστοριάς είναι εγγεγραμμένες σήμερα 5.108 επιχειρήσεις σύμφωνα με το μητρώο επιχειρήσεων της ΕΣΥΕ, από τις οποίες 1.331 ανήκουν στο εμπορικό τμήμα, 2.175 (42,3%) είναι μεταποιητικές, 1.545 είναι εγγεγραμμένες στο Τμήμα Παροχής Υπηρεσιών και οι λιγότερες (55) είναι τουριστικές επιχειρήσεις όπως φαίνεται και από τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 5.2:Ενεργές εγγεγραμμένες επιχειρήσεις ανά τομέα

ΕΝΕΡΓΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ			
ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟ	ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΠΟΙΗΣΗΣ	ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ	ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ
1.331	2.175	1.545	55

(Πηγή: Εμπορικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Καστοριάς, Φεβρουάριος 2012)

Κατά τη διάρκεια της τελευταίας πενταετίας ο τομέας της μεταποίησης γνωρίζει μία σημαντικότερη συρρίκνωση, καθώς έχουν πραγματοποιηθεί 771 διαγραφές και μόλις 148 εγγραφές. Αντίθετα ο τριτογενής τομέας παρουσιάζει θετικότερη εικόνα. Θετική μεταβολή ως προς τον αριθμό τους παρατηρείται στις τουριστικές επιχειρήσεις με σημαντικότερο έτος το 2007 (μεταβολή +8) ενώ τα επόμενα έτη παρατηρούνται πολύ μικρές μεταβολές (+ 1) στις εγγραφές και τις διαγραφές. Στο εμπορικό τμήμα οι εγγραφές κατά την τελευταία πενταετία είναι περισσότερες από τις διαγραφές σε ποσοστό 13,8%.

Οι περισσότερες εγγραφές (97 συνολικά) σημειώθηκαν το 2008 και οι περισσότερες διαγραφές (107) πραγματοποιήθηκαν το 2010. Τέλος, στις υπηρεσίες παροχής υπηρεσιών δεν παρατηρείται καμία σημαντική μεταβολή καθώς οι εγγραφές ισοσκελίζονται με τις διαγραφές.

Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι εγγραφές και οι διαγραφές επιχειρήσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά την 5ετία 2007-2011 σύμφωνα με το ΕΒΕ Καστοριάς.

Πίνακας 5.3: Πραγματοποιημένες Εγγραφές και Διαγραφές στο Ε.Β.Ε.Κ κατά έτη 2007-2011

ΕΤΟΣ	ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟ		ΤΜΗΜΑ ΜΕΤΑΠΟΗΣΗΣ		ΤΜΗΜΑ ΠΑΡΟΧΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ		ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟ	
	ΕΓΓΡΑΦ ΕΣ	ΔΙΑΓΡΑΦ ΕΣ	ΕΓΓΡΑΦ ΕΣ	ΔΙΑΓΡΑΦ ΕΣ	ΕΓΓΡΑΦ ΕΣ	ΔΙΑΓΡΑΦ ΕΣ	ΕΓΓΡΑΦ ΕΣ	ΔΙΑΓΡΑΦ ΕΣ
2007	88	67	30	149	100	117	9	1
2008	97	61	31	144	101	96	2	1
2009	91	80	24	166	100	110	3	3
2010	85	107	23	177	99	94	7	8
2011	69	63	40	135	89	75	3	2
ΣΥΝΟΛΟ	430	378	148	771	489	492	24	15

(Πηγή: Εμπορικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Καστοριάς, Φεβρουάριος 2012)

5.6 Οικονομικοί τομείς Δραστηριότητας

Ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει σημαντικό πλουραλισμό σε σχέση με τη ζωική (μαλακό τυρί, σκληρά τυριά) και τη φυτική παραγωγή (φασόλια, μήλα, ντομάτες, πατάτες, σιτάρι) με αξιόλογες δυνατότητες περαιτέρω αύξησης. Η Περιφερειακή Ενότητα έχει πιστοποιημένα δύο προϊόντα με γεωγραφική ένδειξη: τα μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε) και τα φασόλια Καστοριάς (Π.Γ.Ε). Επίσης τα τυροκομικά προϊόντα χάρη στην εξαιρετική τους ποιότητα έχουν κατοχυρωθεί ως Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης.

Σημαντική είναι και η συμμετοχή των δασικών προϊόντων στην οικονομική διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα. Μεγάλη δυναμικότητα παρουσιάζει και ο κλάδος της εκτροφής των γουνοφόρων ζώων. Μεγάλος αριθμός νέων αγροτών έχει επιδείξει αξιόλογο ενδιαφέρον για τη δημιουργία νέων μονάδων παρά τη δυσκολία του θεσμικού πλαισίου και τη δυσκολία συγχρηματοδότησης των επενδύσεων. Το παραγόμενο προϊόν έχει εξασφαλισμένη τη διάθεσή του καθώς το σύνολο σχεδόν των δερμάτων που διακινούνται στην περιοχή είναι εισαγωγής.

Οι βιολογικές καλλιέργειες παρόλο που έχουν πολύ θετικές προοπτικές δεν εφαρμόζονται εκτεταμένα και δεν έχουν αξιοποιηθεί μέχρι σήμερα, παρά τη σημαντική στροφή των καταναλωτών σε βιολογικά προϊόντα.

Ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει σημαντικές δυνατότητες οι οποίες προκύπτουν από την ύπαρξη κατάλληλων εδαφών και κλιματικών συνθηκών, όπως και από την κατασκευή αρδευτικών έργων και εγγειοβελτιωτικών έργων (φράγματα) που συμβάλουν στην εξασφάλιση των απαιτούμενων όγκων ύδατος και στην ορθολογική διαχείριση των υδάτινων πόρων. Είναι ιδιαίτερα ελπιδοφόρο το γεγονός ότι μεγάλος αριθμός νέων, αγροτών και μη, δείχνου μία στροφή στον πρωτογενή τομέα και διάθεση να ασχοληθούν με την καλλιέργεια, παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων.

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής είναι συνυφασμένος σε πολύ μεγάλο βαθμό με τον κλάδο της γούνας. Η μεγάλη υποχώρηση του κλάδου της γουνοποιίας τα τελευταία χρόνια και η έλλειψη ευελιξίας από πλευράς επιχειρήσεων και προσαρμοστικότητας στα νέα δεδομένα, το μικρός μέγεθος των επιχειρήσεων, ο μεγάλος βαθμός της γεωγραφικής συγκέντρωσης των επιχειρήσεων στην έδρα της Π.Ε., ο οικογενειακός χαρακτήρας πολλών επιχειρήσεων του τομέα, το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, οργάνωσης και διαχείρισης αυτών, η περιορισμένη κλαδική διαφοροποίηση, η χαμηλή προστιθέμενη αξία των τελικών προϊόντων, ο περιορισμένος βαθμός αξιοποίησης των χρηματοδοτικών εργαλείων, η δυσκολία προσαρμοστικότητας στις τάσεις και τις ανάγκες της αγοράς, η περιορισμένη ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών, η συρρίκνωση του κατασκευαστικού κλάδου και των συναφών επαγγελμάτων και γενικότερα η δημοσιονομική κρίση και οι διεθνείς ανακατατάξεις του οικονομικού και κοινωνικού περιβάλλοντος δημιούργησαν ασφυκτικές συνθήκες στον δευτερογενή τομέα.

Ο τριτογενής τομέας τα τελευταία χρόνια σημειώνει σχετική αύξηση αποτελώντας διέξοδο στην συρρίκνωση του κλάδου της επεξεργασίας και εμπορίας της γούνας. Ο τριτογενής τομέας στηρίζεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό και κατά δεύτερο λόγο στις παρεπόμενες εμπορικές δραστηριότητες οι οποίες αναπτύσσονται για να εξυπηρετήσουν περισσότερο τις ανάγκες του τοπικού πληθυσμού και λιγότερο τις ανάγκες των τουριστών/επισκεπτών. Η Π.Ε. Καστοριάς διαθέτει εξαιρετικά συγκριτικά πλεονεκτήματα (περιοχές φυσικού κάλλους, μνημεία, πολιτιστική κληρονομιά, μνημεία κλπ) για την ανάδειξη του τουρισμού (ειδικού τουρισμού) σε κύρια εστία ανάπτυξης. Το συγκριτικό αυτό πλεονέκτημα δεν αξιοποιείται ικανοποιητικά σήμερα, καθώς ο μέσος όρος επισκεπτών είναι πολύ χαμηλός και οι επισκέπτες προέρχονται κυρίως από το εσωτερικό της χώρας.

5.5.1 Πρωτογενής τομέας παραγωγής

Στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς υπάρχει ικανοποιητικός όγκος επιφανειακών ή και υπόγειων νερών για την άρδευση σημαντικού τμήματος της γεωργικής γης. Ως εκ τούτου, υπάρχουν οι προϋποθέσεις για την υγιή ανάπτυξη του τομέα, με την προϋπόθεση της ορθολογικής διαχείρισής τους. Με τη λειτουργία των φραγμάτων που είτε κατασκευάζονται είτε σχεδιάζονται, δημιουργείται ένα πλέγμα που καλύπτει πολύ μεγάλο ποσοστό της γεωργικής έκτασης του Νομού και πέρα από την οικολογική αξία σε σχέση με την εξοικονόμηση υδάτινων πόρων, δημιουργούνται συνθήκες δυναμικής ανάπτυξης των αγροτικών καλλιεργειών.

Σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας για το φυτικό κεφάλαιο, τη μεγαλύτερη ακαθάριστη πρόσοδο έχει η καλλιέργεια των μήλων, ακολουθεί το σκληρό σιτάρι κι έπονται τα φασόλια. Αντίστοιχα, στον τομέα της κτηνοτροφίας, τη μεγαλύτερη πρόσοδο έχουν τα πρόβατα.

Τα φασόλια καλλιεργούνται σχεδόν σε όλους τους οικισμούς της Περιφερειακής Ενότητας, σε δύο ποικιλίες, τα λευκά και τα έγχρωμα. Έχουν αυξημένες αντιοξειδωτικές ιδιότητες και πολύ πλούσια γεύση. Τα ιδιαίτερα κλιματολογικά χαρακτηριστικά της περιοχής συντελούν ώστε τα μήλα που καλλιεργούνται να είναι γλυκά, τραγανά και πολύ ανθεκτικά. Τα φαγώσιμα άγρια μανιτάρια συλλέγονται από υγρές, ανήλιες και απάνεμες δασωμένες πλαγιές, ρέματα και κοιλάδες του Γράμμου και του Βιτσίου ή καλλιεργούνται. Η κορυφαία ποιότητά τους οφείλεται στο κλίμα της περιοχής και στην απουσία του φαινόμενου της όξινης βροχής. Αντίστοιχα, στα ορεινά δάση της Καστοριάς, σε υψόμετρο μέχρι 800μ. ευδοκούν οι καστανιές, οι οποίες δίνουν τον εξαιρετικά θρεπτικό καρπό τους. Στις πλαγιές των βουνών και στις ρεματιές καλλιεργούνται τρεις ποικιλίες καρυδιών, τα αφράτα, τα ημίσκληρα και τα σκληρά.

Η μεγάλη τυροκομική παράδοση της περιοχής συνεχίζεται, δίνοντας τυριά με ξεχωριστή γεύση και κορυφαία ποιότητα, χαρακτηρισμένα ως Προϊόντα Ονομασίας Προέλευσης. Η φέτα, το κασέρι, το κεφαλοτύρι και η κεφαλογραβιέρα παρασκευάζονται από άριστης ποιότητας γάλα, προερχόμενο από αιγοπρόβατα των αλπικών βοσκοτόπων του Νομού της Καστοριάς. Η ανωτέρω υφιστάμενη κατάσταση δείχνει την παραγωγική διάρθρωση του πρωτογενούς τομέα, γεγονός το οποίο θα πρέπει ν' αποτελέσει τη βάση για τη βελτίωσή του, μέσω της ανάδειξης συγκριτικών πλεονεκτημάτων ή αδυναμιών στην παραγωγική διαδικασία και προώθηση των ανωτέρω. Στη συνέχεια αναφέρονται τα πιστοποιημένα προϊόντα με γεωγραφική ένδειξη για το Νομό Καστοριάς:

Φασόλια γίγαντες - ελέφαντες Καστοριάς (Π.Γ.Ε.)

Μήλα Καστοριάς (Π.Γ.Ε.).

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια του κλάδου των γουνοφόρων ζώων, κυρίως στην ευρύτερη περιοχή της Περιφερειακής Ενότητας. Πλήθος νέων ανθρώπων, κυρίως Νέων Αγροτών, έχουν ενδιαφέρον να επενδύσουν και να ασχοληθούν με τη παραγωγή γουνοδερμάτων. Η δραστηριότητα αυτή υφίσταται στην περιοχή, εδώ και 25 χρόνια περίπου με κύριους εκπροσώπους 10 περίπου μεγάλες μονάδες.

Ο αριθμός των ζώων αναπαραγωγής έφτανε τις 6.000 - 7.000, διατηρούμενος περίπου σταθερός όλα αυτά τα χρόνια. Σήμερα, πλέον, ο αριθμός έχει φτάσει περίπου τις 70.000 ζώα αναπαραγωγής και με τη διαφαινόμενη τάση προβλέπεται να φτάσει, τα αμέσως επόμενα χρόνια, τις 100.000 μάνες.

Η βιολογική καλλιέργεια παρόλο που έχει πολύ θετικές προοπτικές, δεν αποτελεί κυρίαρχο ή σημαντικό τρόπο καλλιέργειας για την Περιφερειακή Ενότητα, οπότε θεωρείται σημαντικό να γίνει αιχμή του δόρατος για την παραγωγική διαδικασία στο προσεχές διάστημα.

Παραδοσιακά η περιοχή της Καστοριάς δεν είχε τον δυναμισμό άλλων αγροτικών περιοχών στον πρωτογενή τομέα, εφόσον ήδη από την Τουρκοκρατία η περιοχή αποτελούσε εμπορικό κέντρο και κέντρο γούνας, με διεθνή εμβέλεια. Οι μικρές αποδόσεις, η ορεινότητα του εδάφους και η σχετική δριμύτητα του κλίματος ήταν επιπλέον παράγοντες που συνέτειναν στην χαμηλή σχετικά συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα στην τοπική οικονομία. Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα φθίνει συνεχώς και περισσότερο, αν και συνδυαζόμενη με την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού θα μπορούσε να στραφεί στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων προέλευσης και να δημιουργήσει ένα σημαντικό πόρο οικονομικής ανάπτυξης για την περιοχή. Το ποσοστό των ανθρώπων που ασχολείται με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής στην Καστοριά είναι 23,5%. Το Α.Ε.Π του πρωτογενή τομέα καταλαμβάνει το 11% του Α.Ε.Π του πρωτογενή της χώρας, ποσοστό ιδιαίτερα σημαντικό. Στην Περιφέρεια αναλογεί το 16% της εγχώριας παραγωγής μήλων και το 15% της συνολικής παραγωγής σίτου.

5.5.2 Δευτερογενής τομέας παραγωγής

Ο δευτερογενής τομέας παραγωγής στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς όπως έχει ήδη προαναφερθεί, είναι συνυφασμένος σε μεγάλο βαθμό με τον κλάδο της γούνας. Εξαιτίας της σημαντικότητας στο όλο οικονομικό κύκλωμα, παρατίθεται παρακάτω εκτενής ανάλυση για την πορεία του κλάδου.

Χαρακτηριστικά στοιχεία του δευτερογενούς τομέα της οικονομίας αποτελούν μεταξύ άλλων η δεσπόζουσα θέση της γουνοποιίας, το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, ο μεγάλος βαθμός της γεωγραφικής συγκέντρωσης των επιχειρήσεων στην έδρα του Περιφερειακής Ενότητας, ο οικογενειακός χαρακτήρας πολλών επιχειρήσεων του τομέα, το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης, οργάνωσης και διαχείρισης αυτών, η περιορισμένη κλαδική διαφοροποίηση, η εμμονή σε παραδοσιακούς κλάδους και η χαμηλή προστιθέμενη αξία των τελικών προϊόντων, ο περιορισμένος βαθμός αξιοποίησης χρηματοδοτικών αναπτυξιακών κινήτρων, η αδυναμία προσανατολισμού προς τις σύγχρονες απαιτήσεις της αγοράς, η περιορισμένη παροχή τεχνικής στήριξης και ενημέρωσης και τέλος η περιορισμένη ενσωμάτωση σύγχρονης τεχνολογίας και τεχνογνωσίας.

Ο δευτερογενής τομέας χαρακτηρίζεται κυρίως από την βαρύνουσα σημασία του κλάδου του γουνοποιίας (42,8% των επιχειρήσεων του Περιφερειακής Ενότητας το 1995 και 29% των επιχειρήσεων του Περιφερειακής Ενότητας το 2000) .

Η σχετική υποχώρηση του κλάδου της γουνοποιίας και η έλλειψη ευελιξίας από πλευράς επιχειρήσεων και προσαρμοστικότητας στα νέα δεδομένα (μόδα, προβολή, διείσδυση σε νέες αγορές, παγκοσμιοποίηση) καθώς και η τρέχουσα οικονομική ύφεση που υφίσταται όλη η χώρα εκτίναξε την ανεργία σε ύψη 'ρεκόρ' για τα ελληνικά δεδομένα και δημιούργησε ασφυκτικές συνθήκες στην περιοχή του Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς.

Και στην περίπτωση του Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς διαπιστώνεται ότι, όπως συμβαίνει σε όλη την Χώρα, η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων (92,8%) απασχολούν λιγότερα από 10 άτομα, ενώ μόνο 42 επιχειρήσεις εμφανίζονται να έχουν αριθμό προσωπικού με 10 ή περισσότερα άτομα.

Από το Μητρώο Επιχειρήσεων 2012 της Ε.Σ.Υ.Ε προκύπτει ότι στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς δραστηριοποιούνται συνολικά 5.108 επιχειρήσεις (0,78% του αντίστοιχου συνόλου της Χώρας και 25,5% της Περιφέρειας).

Ο συνολικός παραγόμενος τζίρος των επιχειρήσεων ανέρχεται στα 392.510€ (μόλις 0,20% του αντίστοιχου τζίρου στο σύνολο της Χώρας και 21,6% της Περιφέρειας). Τα παραπάνω χαρακτηριστικά κατατάσσουν το Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς, στο σύνολο των 52 νομών της ελληνικής επικράτειας, στην 33^η θέση, ως προς το πλήθος των επιχειρήσεων του και στην 43η θέση ως προς το μέγεθος του τζίρου τους.

5.5.3 Τριτογενής τομέας παραγωγής

Σε ότι αφορά στους κλάδους του τριτογενή τομέα, όπως το εμπόριο και τον τουρισμό, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται διαρκής αύξηση του πλήθους επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, με τρόπο ωστόσο ο οποίος δεν κινείται πάντοτε σε ορθολογικά επιχειρηματικά πλαίσια, αλλά στη βάση της καταναγκαστικής διεξόδου από άλλον τομέα (γούνα) ο οποίος δεν κινείται σε επίπεδα υγιούς ανάπτυξης. Ο τριτογενής τομέας στηρίζεται κατά βάση στον εσωτερικό (από Ελλάδα) τουρισμό και κατά δεύτερο λόγο στις παρεπόμενες εμπορικές δραστηριότητες.

Σύμφωνα με στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδος, για το έτος 2011 η υποδομή σε ξενοδοχεία, δωμάτια και κλίνες είχε ως εξής:

Πίνακας 5.4:Υποδομή ξενοδοχειακών μονάδων

ΔΕΔΟΜΕΝΑ	5*****	4****	3***	2**	1*	ΓΕΝΙΚΟ ΑΘΡΟΙΣΜΑ
ΜΟΝΑΔΕΣ	1	3	13	13	-	30
ΔΩΜΑΤΙΑ	30	41	458	185	2	716
ΚΛΙΝΕΣ	68	81	896	349	-	1.394

(Πηγή: Ξ.Ε.Ε Οκτώβριος 2011)

Οι νομοί με τη μεγαλύτερη επισκεψιμότητα στην περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας είναι αυτοί της Κοζάνης και της Καστοριάς, ενώ οι μεταβολές είναι συνολικά θετικές (αύξηση 9,5% στην Κοζάνη και 15,7% στο νομό Καστοριάς). Πρέπει να επισημανθεί ότι η επισκεψιμότητα των νομών αυτών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στο γεγονός ότι αυτοί αποτελούν τα μεταποιητικά κέντρα τις περιφέρειας.

Πέρα από τον τουρισμό, το εμπόριο αποτελεί πυλώνα ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα. Ο τομέας του εμπορίου και των υπηρεσιών στην Περιφέρεια της Καστοριάς συγκεντρώνει σημαντικό αριθμό καταστημάτων και απασχολούμενων ενώ στον κλάδο των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών οι δραστηριότητες που έχουν αναπτυχθεί είναι αυτές των σχετικών οργανισμών και των ασφαλειών.

Το χονδρικό εμπόριο υποχωρεί μπροστά στην επέκταση των καταστημάτων λιανικού εμπορίου, το οποίο εκσυγχρονίζεται με αναβαθμισμένες εμπορικές υπηρεσίες και συγκεντρώνεται στα αστικά κέντρα. Παρακάτω γίνεται εκτενής αναφορά για το κλάδο του εμπορίου.

5.6 Ο κλάδος της Γούνας και η επιρροή του στην οικονομία της Π.Ε.Κ και στο σύνολο της Χώρας

Ιστορική Αναδρομή

Η παραγωγή και το εμπόριο των γουναρικών αποτελεί παραδοσιακή δραστηριότητα στις περιοχές Καστοριάς και Σιάτιστας, το ιστορικό των οποίων ξεκινά από τον 15^ο αιώνα. Από το 16^ο αιώνα η γούνα γίνεται στοιχείο κοινωνικής ανάδειξης, ενώ στη διάρκεια του 18^{ου} αιώνα αποτελεί σύμβολο της γυναικείας κομψότητας και αισθητικής. Το 1894 είναι χρονιά σταθμός για τον κλάδο, αφού εισάγονται οι πρώτες μηχανές συρραφής που διευκολύνουν την επεξεργασία και επιταχύνουν το χρόνο παραγωγής. Οι γουναράδες εισάγουν την πρώτη ύλη από το εξωτερικό, την επεξεργάζονται και στέλνουν με καραβάνια τα προϊόντα τους στις μεγάλες αγορές της εποχής, στην Αυστροουγγαρία, στην Ιταλία, και στα βόρεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας. Δημιουργούν ή συνεργάζονται με μεγάλους εμπορικούς οίκους στη δυτική Ευρώπη και κάνουν περιζήτητα τα προϊόντα τους, ενώ στις αρχές του 19^{ου} αιώνα επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους στην Αμερική ανοίγοντας νέους ορίζοντες στο εμπόριο και την οικονομία.

Μετά το 2^ο παγκόσμιο πόλεμο ο κλάδος της γούνας εξελίσσεται ραγδαία, ενώ το μεράκι και η τεχνική των γουνοποιών καθιστούν την Καστοριά και τη Σιάτιστα τα κυριότερα διεθνή κέντρα επεξεργασίας γουναρικών. Η γούνα γίνεται συνώνυμη του υλικού και πνευματικού πλούτου της περιοχής.

Η παραγωγή και το εμπόριο ενδυμάτων γούνας αποτελεί παραδοσιακή και σημαντική οικονομική δραστηριότητα για το Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς, αλλά και για τη Δυτική Μακεδονία συνολικά.

Το σύνολο σχεδόν των μεταποιητικών επιχειρήσεων γούνας, σε πανελλαδικό επίπεδο, βρίσκεται συγκεντρωμένο στους Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς και Κοζάνης. Ιδιαίτερα κατά τις δεκαετίες του 1970 και 1980, ο κλάδος της γούνας στην Καστοριά και στην ευρύτερη περιοχή, είχε συγκριτικό πλεονέκτημα έναντι άλλων περιοχών, σε παγκόσμιο επίπεδο. Το συγκριτικό πλεονέκτημα ήταν αφενός μεν η κατοχή και χρήση εξειδικευμένης τεχνογνωσίας επεξεργασίας αποκομμάτων γουνοδερμάτων για την παραγωγή υψηλής ποιότητας επώνυμων ενδυμάτων γούνας, αφετέρου δε η διάθεσή τους σε διεθνώς ανταγωνιστικές τιμές. Ο κλάδος της γούνας από το 1939 τύγχανε ειδικής νομοθετικής μεταχείρισης στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς, είτε σε σχέση με τη δυνατότητα ατελούς εισαγωγής άκρων και αποκομμάτων, είτε σε σχέση με την επεξεργασία τους. Η πολιτική της «σκληρής» δραχμής κατά τη δεκαετία του 1990, είχε επίπτωση στον τουρισμό και στις εξαγωγές καταναλωτικών προϊόντων, γεγονός που επηρέασε σημαντικά τον κλάδο της γούνας. Μόνο μετά την υποτίμηση της δραχμής κατά 12% κατά το Μάρτιο του 1998 έναντι του ecu, υπήρξε αύξηση των εξαγωγών των καταναλωτικών προϊόντων, άρα και της γούνας.

Σήμερα

Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων ασχολείται με την παραγωγή φύλλων από αποκόμματα γουνοδερμάτων, ενώ κάποιοι βιοτέχνες έχουν στραφεί στην επεξεργασία ολόκληρων γουνοδερμάτων. Στη μεταποίηση της γούνας κυριαρχεί έντονα η «φασόν» παραγωγή, κατά την οποία οι μικρό-βιοτέχνες αναλαμβάνουν την κατασκευή επιμέρους τμημάτων του συνόλου της παραγωγικής διαδικασίας. Η συντριπτική πλειοψηφία των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον κλάδο είναι βιοτεχνίες και οικοτεχνίες μικρού μεγέθους και οικογενειακού χαρακτήρα. Άλλο σύστημα επεξεργασίας της γούνας εκτός της «φασόν» παραγωγής, είναι η παραγωγή προϊόντων γούνας εξ' ολοκλήρου από την ίδια την επιχείρηση, δίχως τη συνεργασία ομοειδών επιχειρήσεων οι οποίες εξειδικεύονται στην παραγωγή συγκεκριμένου τμήματος προϊόντος ή προϊόντων γούνας.

Ο κλάδος της γούνας αντιμετωπίζει σήμερα ένα ιδιαίτερα αυξημένο ανταγωνισμό. Η εμπειρία, η βαθιά γνώση της επεξεργασίας και η δεξιοτεχνία, είναι μόνο μερικά από τα βασικά στοιχεία για την επιβίωση του κλάδου.

Η συνεχής ενημέρωση, η υψηλή ποιότητα, το σύγχρονο design και η συμπίεση του κόστους παραγωγής είναι σήμερα παράμετροι που θα επιτρέψουν στον κλάδο να επιτύχει υψηλή ανταγωνιστικότητα και να διατηρήσει τα ποσοστά που κατέχει σήμερα διεθνώς. Το 2007(προτού την οικονομική κρίση) η αξία των εξαγωγών της καστοριανής γούνας ανήλθε στα 293 εκατ. Ευρώ. Αναλυτικά, οι εξαγωγές γούνας από την περιοχή της Καστοριάς έχουν ως εξής ανά Χώρα προορισμού:

Πίνακας 5.5:Εξαγωγές Γούνας από την Π.Ε.Κ

ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΓΟΥΝΑΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ		
ΧΩΡΑ	ΑΞΙΑ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ ΣΕ ΚΙΛΑ
Ρωσία	128.253.633	342.803
Εν. Αραβικά Εμιράτα	61.925.603	129.212
Ιταλία	23.986.505	136.917
Γερμανία	17.736.523	74.647
ΗΠΑ	14.702.243	46.577
Ισπανία	11.694.484	73.835
Νότια Κορέα	4.023.822	21.427
Τουρκία	2.614.410	53.617
Κίνα	1.598.919	187.073
Χονγκ Κονγκ	1.462.285	5.763
Καναδάς	1.424.841	11.498

(Πηγή:Αναπτυξιακή Σύμπραξη Διέξοδος)

Όπως προκύπτει και από τον παραπάνω πίνακα πρώτη χώρα που εισάγει από την Π.Ε.Κ είναι η Ρωσία ακολουθούν τα Ενωμένα Αραβικά Εμιράτα και έπειτα η Ιταλία. Στον πίνακα καταγράφονται μόνο οι πρώτες 11 χώρες σύμφωνα με την αξία των εξαγόμενων προϊόντων γούνας καθώς εξαγωγές πραγματοποιούνται σε άλλες 34 χώρες σε ολόκληρο τον κόσμο. Στο εσωτερικό, διατίθενται γούνες σε περιορισμένη όμως ποσότητα. Οι ποσότητες αυτές δεν είναι εύκολο να εκτιμηθούν, καθότι διατίθενται σε τουρίστες, υπολογίζεται όμως σε μικρό ποσοστό επί των συνολικών παραγόμενων ποσοτήτων.

5.7 Το προφίλ του Λιανικού Εμπορίου στην Π.Ε. Καστοριάς

Μετά από μια εκτενής έρευνα πεδίου που έγινε στις ιδιωτικές επιχειρήσεις του νομού σε συνεργασία με το Εμπορικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Καστοριάς μπορεί να παρουσιαστεί το προφίλ το επιχειρήσεων εμπορίου στην Π.Ε.Κ καθώς αυτές αποτελούνται στην πλειοψηφία τους από ιδιωτικές επιχειρήσεις. Ο κλάδος του λιανικού εμπορίου απασχολεί 745 επιχειρήσεις στην πόλη της Καστοριάς.

Οι επιχειρήσεις του κλάδου του λιανικού εμπορίου ανήκουν σε όλα τα κλιμάκια τζίρου με ελάχιστο ποσοστό 1%. Το χαρακτηριστικό του μικρού μεγέθους της επιχείρησης, συνδυαζόμενο μάλιστα με τον οικογενειακό τρόπο οργάνωσης μεγάλου αριθμού επιχειρήσεων λιανικού εμπορίου συνυπάρχει με προβλήματα ανταγωνιστικότητας τα οποία εκτείνονται καθώς η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης δημιουργεί συνθήκες σκληρότερου ανταγωνισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις.

Επίσης, η Π.Ε.Κ έρχεται δεύτερη, μετά την Π.Ε. Κοζάνης στο σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας. Οι ιδιωτικές επιχειρήσεις του νομού είναι μικρές τόσο ως προς το τζίρο όσο και ως προς τον αριθμό των απασχολούμενων τους. Λόγω του μικρού μεγέθους της συντριπτικής πλειοψηφίας επιχειρήσεων στο νομό αλλά και στο σύνολο της χώρας απαιτείται πολύ συχνά η υιοθέτηση διαφορετικών πολιτικών παρεμβάσεων για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας ή της απασχόλησης συγκριτικά με τις πολιτικές που ακολουθούνται σε άλλα κράτη στα οποία το μέγεθος των επιχειρήσεων είναι πολύ μεγαλύτερο. Το κριτήριο του μεγέθους της επιχείρησης επηρεάζει πολλά άλλα χαρακτηριστικά της επιχείρησης όπως για παράδειγμα τις πολιτικές κατάρτισης της επιχείρησης και επομένως θα πρέπει να λαμβάνεται πολύ σοβαρά υπόψη στο σχεδιασμό των πολιτικών. Οι περισσότερες επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου στην Καστοριά απασχολούν μέχρι το πολύ 10 εργαζόμενους. Ακόμη ενδιαφέρον στοιχείο είναι ότι στις εμπορικές επιχειρήσεις η πλειοψηφία των ανδρών και γυναικών απασχολούμενων έχει εργασιακή εμπειρία από επτά έτη και πάνω και ότι είναι αρκετά συχνή η χρήση της μερικής απασχόλησης. Όσον αφορά τον τρόπο αναζήτησης μελλοντικών εργαζομένων στις εμπορικές επιχειρήσεις, γενικότερα υπάρχει έλλειψη συγκεκριμένου τρόπου αναζήτησης αλλά αρκετοί είναι αυτοί οι επιχειρηματίες που απευθύνεται στον Ο.Α.Ε.Δ ενώ πολλοί είναι αυτοί που εμπιστεύονται περισσότερο τους γνωστούς και φίλους.

Στο τομέα του λιανικού εμπορίου έχουν αναπτυχθεί αρκετές τοπικές αλυσίδες οι οποίες έχουν καταφέρει και έχουν κερδίσει το αγοραστικό κοινό. Επίσης τα τελευταία χρόνια με μεγάλη επιτυχία έχουν εισέλθει στην αγορά πολλά επώνυμα καταστήματα που δραστηριοποιούνται και στην υπόλοιπη Ελλάδα είτε με τη μέθοδο franchise, είτε με τη με εταιρική ιδιοκτησία. Μερικά από αυτά είναι: ΜΑΣΟΥΤΗΣ Α.Ε. (σούπερ μάρκετ), ΚΑΡΦΟΥΡ ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ (σούπερ μάρκετ), ΜΕΤΡΟ (cash and carry), DEXIM (υποδήματα), COSMOTE (κινητή τηλεφωνία), ΚΟΤΣΟΒΟΛΟΣ (ηλεκτρικά είδη), EXPERT (ηλεκτρικά είδη), MULTIRAMA (ηλεκτρικά είδη), NO NAME (ενδύματα), SPRINDER (ενδύματα).

5.8 Έρευνα και μελέτη στις επιχειρήσεις της Περιφερειακής Ενότητας Καστοριάς

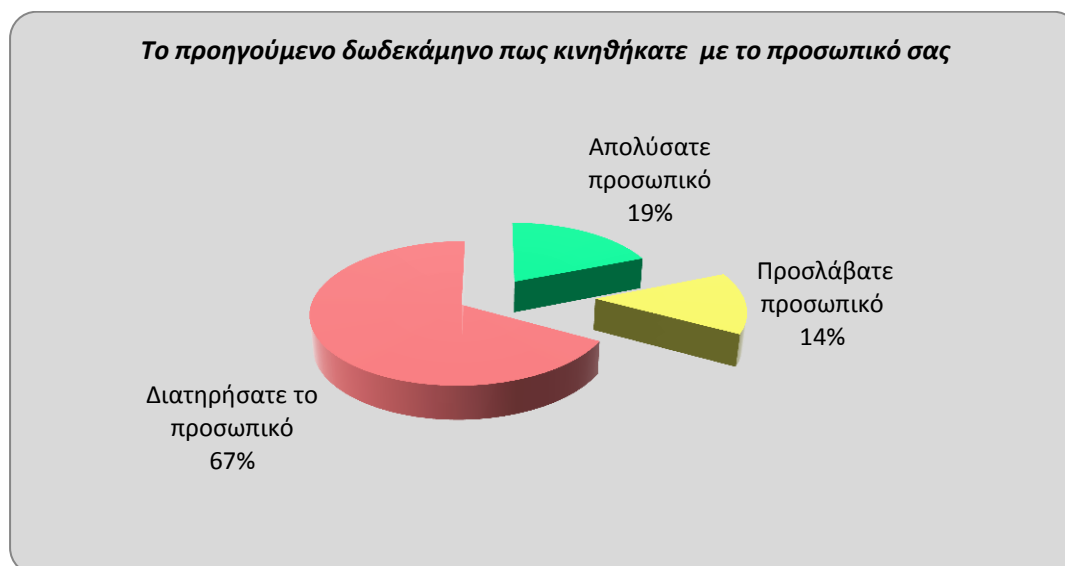
Η περιοχή μελέτης είναι τα καταστήματα του λιανικού εμπορίου στη Π.Ε. Καστοριάς. Πιο συγκεκριμένα αφορά τα εμπορικά λιανικά καταστήματα και το πώς αντιμετωπίζουν την παρούσα οικονομική ύφεση. Ο γενικός σκοπός της έρευνας είναι η καταγραφή των απόψεων των επιχειρήσεων σε επίκαιρα θέματα που απασχολούν σήμερα τις επιχειρήσεις. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από τον Εμπορικό Σύλλογο σε επιχειρήσεις με έδρα την Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς. Η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε είναι τηλεφωνική έρευνα, η ημερομηνία διεξαγωγής ήταν από 28/09/2012 έως 12/09/2012.

5.8.1 Αποτελέσματα έρευνας

Ακολουθούν τα αποτελέσματα της έρευνας, Θα παρατίθενται οι ερωτήσεις και θα ακολουθεί το σχετικό διάγραμμα και ανάλυση του διεξοδικά.

Ξεκινώντας από την πρώτη ερώτηση της έρευνας η οποία είναι «Το προηγούμενο δωδεκάμηνο πώς κινηθήκατε με το προσωπικό σας» τα αποτελέσματα ήταν τα ακόλουθα:

Πίνακας 5.6:Μεταβολή του Προσωπικού

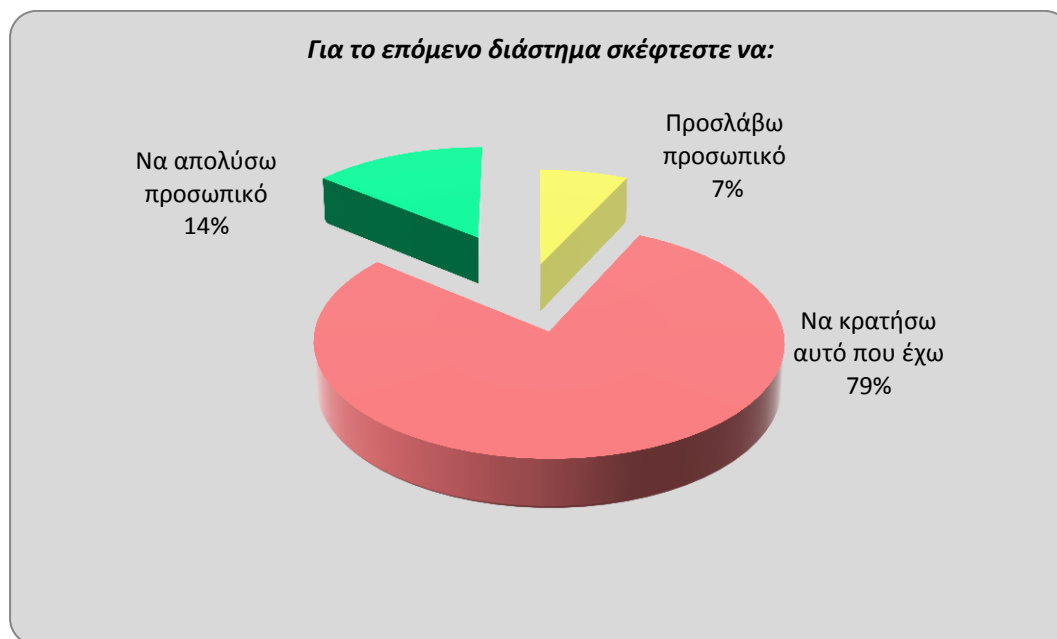

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι, παρόλο την οικονομική κρίση που περνάει η Χώρα τα τελευταία τέσσερα χρόνια και τα αρνητικά ποσοστά που παρουσιάζονται για τις επιχειρήσεις του λιανικού εμπορίου και την συρρίκνωση

που έχουν υποστεί, πολύ λιγότερες από τις μισές επιχειρήσεις (19%) προέβησαν σε μείωση προσωπικού, κοντά στα ίδια επίπεδα μειωμένα βέβαια κινήθηκαν και οι επιχειρήσεις σε νέες προσλήψεις. Παρατηρούμαι λοιπόν ότι δεν υπήρχαν μεγάλες αλλαγές στη διάρθρωση των επιχειρήσεων καθώς παραπάνω από τις μισές (67%) έχουν διατηρήσει τον ίδιο αριθμό προσωπικού.

Στα ίδια επίπεδα κυμαίνονται και τα αποτελέσματα της δεύτερης ερώτησης, η οποία είναι η εξής: Για το επόμενο διάστημα σκέφτεστε να κρατήσετε αυτό που έχετε, να προβείτε σε απολύσεις ή να προσλάβετε νέο;

Πίνακας 5.7: Προβλέψεις για μελλοντική Μεταβολή του Προσωπικού

Παρατηρούμε λοιπόν ότι οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες επιχειρηματίες δήλωσαν ότι θα κρατήσουν το προσωπικό τους όπως έχει με μεγάλο ποσοστό κοντά στο 80% του συνολικού, οι επιχειρήσεις κρατούν όπως έχει το προσωπικό τους προχωρώντας όμως σε περικοπές μισθών (σε πολλές περιπτώσεις κοντά στο 20%), αλλαγή των συμβάσεων εργασίας(από πλήρους απασχόλησης σε μερικής) ή και ακόμη μείωση της ώρας εργασίας. Μόλις το 7% απάντησαν ότι θα προβούν σε νέα πρόσληψη προσωπικού και τέλος ένα 14% θα προβούν σε απόλυση προσωπικού επικαλούμενοι την οικονομική κρίση και την έλλειψη ρευστότητας. Στην ερώτηση «Τι εκτιμάται για τον τζίρο της επιχείρησής σας για το επόμενο εξάμηνο» τα αποτελέσματα ήταν αρνητικά έτσι διακρίνουμε ότι παρόλο το 80% των επιχειρήσεων δεν θα άλλαζαν κάτι στην επιχείρησή τους και θα κρατούσαν το προσωπικό τους, εκτιμούν παρόλα αυτά ότι ο τζίρος τους θα υποστεί μείωση, με ποσοστό που κυμαίνεται στο 68% των ερωτηθέντων. Λιγότερο απαισιόδοξοι είναι το 26% που δεν προβλέπουν καμία μεταβολή και ακολουθεί μόλις το 6% που πιστεύουν σε αύξηση του τζίρου της επιχείρησής τους.

Τα στοιχεία που προκύπτουν από την επόμενη ερώτηση είναι επιβεβαιώνουν τα μέχρι τώρα δεδομένα της έρευνας καθώς το 67% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι είναι λίγο έως και καθόλου αισιόδοξοι για το μέλλον της επιχείρησής τους και το 33% μόνο δηλώνουν πολύ έως αρκετά. Ακολουθεί ο σχετικός πίνακας.

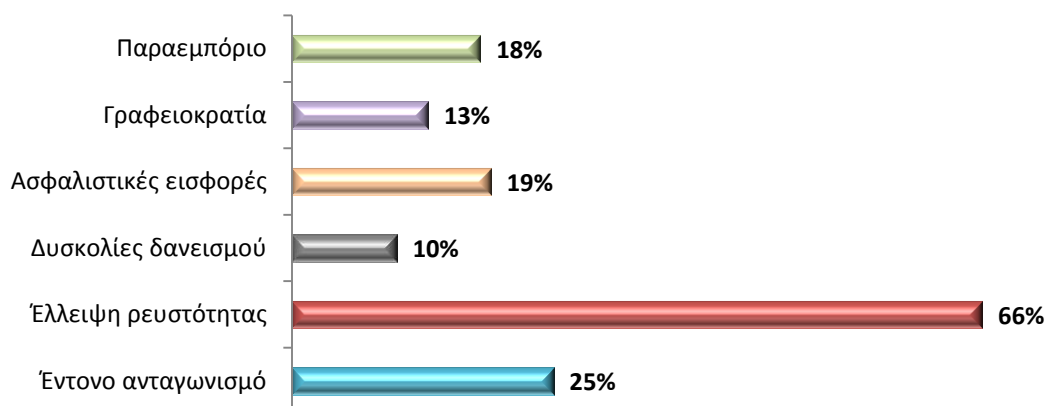
Πίνακας 5.8: Προβλέψεις καταστηματάρχων για το μέλλον των επιχειρήσεών τους

Πόσο αισιόδοξος είστε για το μέλλον της επιχείρησής σας	Π.Ε. Καστοριάς	
	Λίγο/Καθόλου	Πολύ/Αρκετά
Λιανικές επιχειρήσεις της Π.Ε. Καστοριάς	67%	33%

Οι περισσότερες επιχειρήσεις οι οποίες ασχολούνται με το λιανικό εμπόριο παραμένουν στην άποψη ότι το μέλλον των επιχειρήσεών τους είναι αβέβαιο καθώς ακόμη υπάρχει οικονομική ρευστότητα στην αγορά, τα νοικοκυριά (από τα οποία συντηρούνται οι επιχειρήσεις τους) έχουν μειώσει έως και 50% τα έξοδα τους και περιορίζονται πλέον μόνο στις απαραίτητες και τις βασικές ανάγκες. Στην προτελευταία ερώτηση της έρευνας που πραγματοποιήθηκε οι καταστηματάρχες καλέστηκαν να απαντήσουν «Ποιο είναι το βασικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στην καθημερινότητα ως επαγγελματίες καταστηματάρχες», είχαν να διαλέξουν ανάμεσα : στον έντονο ανταγωνισμό, την έλλειψη ρευστότητας, δυσκολίες δανεισμού, ασφαλιστικές εισφορές, την γραφειοκρατία και το παραεμπόριο. Τα αποτελέσματα ήταν τα ακόλουθα:

Πίνακας 5.9: Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι καταστηματάρχες στην Π.Ε.Κ

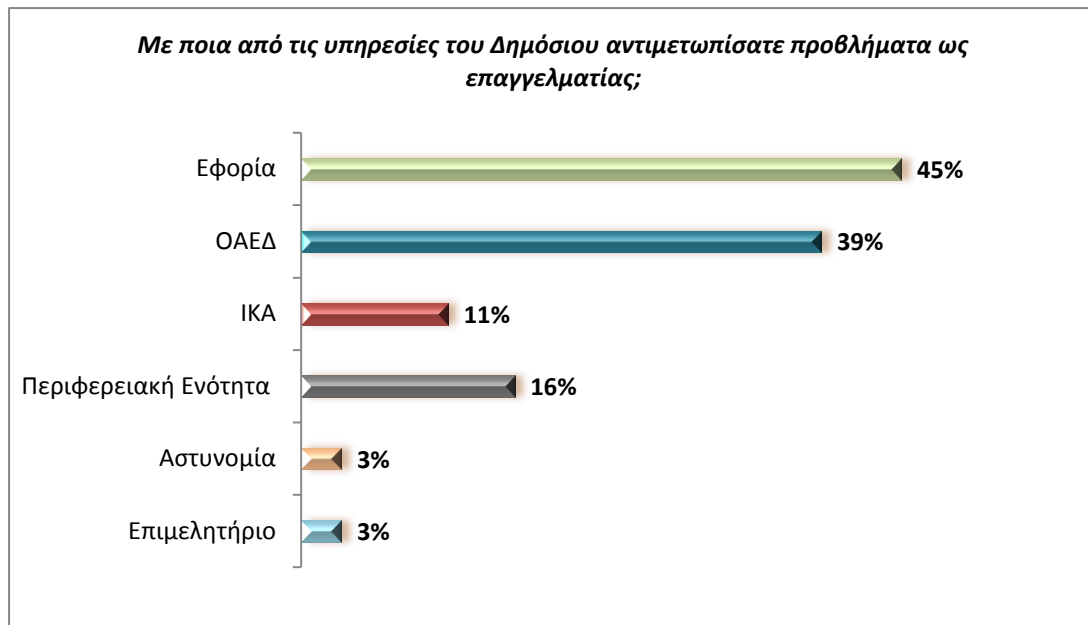
Από τα προβλήματα που θα σας αναφέρω πείτε μου ποιο από όλα σας απασχολεί περισσότερο στην καθημερινότητα σας

Οι εμπορικές επιχειρήσεις της Περιφερειακής Ενότητας αντιμετωπίζουν σοβαρό πρόβλημα ρευστότητας. Η «στάση πληρωμών» αποτελεί πλέον ένα πραγματικό

ενδεχόμενο αφού οι περισσότερες εμπορικές επιχειρήσεις αδυνατούν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Διακρίνουμε ωστόσο πως ένα μεγάλο ποσοστό θεωρούν τον ανταγωνισμό μέρος την καθημερινότητας τους και τον εντάσσουν σ' αυτήν κατά (25%) γεγονός που δείχνει ότι παρόλο την οικονομική κρίση που πλήττει την αγορά της Καστοριάς και όλης της Ελλάδας γενικότερα, οι καταστηματάρχες ακολουθούν τις εξελίξεις στον κλάδο τους, εξελίσσονται και γίνονται πιο ανταγωνιστικοί προκειμένου να προσελκύσουν το αγοραστικό κοινό της Περιφέρειας, προσελκύνοντας το κοινό τους άλλοτε με καλύτερες τιμές και άλλοτε με 10ήμερες προσφορές διάσπαρτες κατά την διάρκεια του έτους. Οι ασφαλιστικές εισφορές είναι ένας ακόμη παράγοντας που απασχολεί τους καταστηματάρχες καθώς είναι συνυφασμένο με την έλλειψη ρευστότητας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το 18% των ερωτηθέντων αντιμετωπίζει πρόβλημα με το παραεμπόριο που τα τελευταία χρόνια ανθίζει καθώς πολύ καταναλωτές στρέφονται σε προϊόντα παράνομα προκειμένου να μειώσουν τα έξοδα τους. Η γραφειοκρατία είναι ένας παράγοντας που απασχολούσε πάντα τις ελληνικές επιχειρήσεις, έτσι δεν εκπλήσσει το ποσοστό της τάξεως του 13%. Τέλος έρχεται η "δυσκολία δανεισμού" με 10%. Οι επαγγελματίες προκειμένου να δανειστούν λεφτά όλο και περισσότεροι στρέφονται πλέον προς συγγενικά πρόσωπα και άτομα του φιλικού περιβάλλοντος συνέπεια της οικονομικής κατάστασης που επικρατεί στην Περιφέρεια και ευρύτερα σε όλη την Ελλάδα καθώς οι τράπεζες πλέον δεν δίνουν δάνεια και δεν ενισχύουν τους μικροεπιχειρηματίες με επενδυτικά προγράμματα. Η τελευταία ερώτηση που κλίθηκαν να απαντήσουν οι καταστηματάρχες ήταν «Με ποια από τις υπηρεσίες του Δημοσίου που θα σας διαβάσω αντιμετωπίσατε προβλήματα ως επαγγελματίες; Οι υπηρεσίες είναι οι ακόλουθες: εφορία, ΟΑΕΔ, ΙΚΑ, Περιφερειακή Ενότητα , Αστυνομία και το Επιμελητήριο. Η έρευνα έδειξε τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Πίνακας 5.10: Φορείς με τους οποίους αντιμετωπίζουν προβλήματα οι καταστηματάρχες

Οι καταστηματαρχές που είναι η μικρογραφία της κοινωνίας και αντιπροσωπεύει μεγάλο ποσοστό του ενεργού πληθυσμού της χώρας, κλίνονται πλέον να αντιμετωπίσουν την αυξημένη φορολογία που έχει θεσπιστεί, με αποτέλεσμα πολλές φορές να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν στις υποχρεώσεις τους αυτός είναι και ο κυριότερος λόγος για τον οποίο η Δημόσια υπηρεσία της εφορίας κατατάσσεται πρώτη στην κατηγορία των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι καταστηματαρχές καθημερινά με ποσοστό που φτάνει στο 45%. Δεύτερο έρχεται ο ΟΑΕΔ με ποσοστό 39%. Τρίτη έρχεται η Περιφερειακή Ενότητα με ποσοστό 16% για λόγους που έχουν να κάνουν πολλές φορές με άλυτες μικρές υποθέσεις του παρελθόντος που παραμένουν λόγο αμέλειας από τη μεριά των επιχειρηματιών. Ακολουθεί ο Οργανισμός Κοινωνικής Ασφάλισης (ΙΚΑ) με ποσοστό 11% ο παράγοντας αυτός εμφανίζεται λόγω έλλειψης ρευστότητας των καταστηματαρχών προκειμένου να πληρώσουν το ΙΚΑ του ασφαλισμένου προσωπικού τους. Η αστυνομία και το Επιμελητήριο έρχονται στις τελευταίες θέσεις με ποσοστό 3%. Η κρίση έχει επιδράσει αρνητικά κυρίως στις πωλήσεις, τα κέρδη, τον αριθμό των πελατών και τα μερίδια αγοράς των καταστημάτων. Από την κρίση επλήγησαν κυρίως οι μεγαλύτερες επιχειρήσεις.

Παρατηρείται λοιπόν ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων παρόλο τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν στα καταστήματά τους και την απαισιοδοξία που επικρατεί στην αγορά επιμένουν και προχωράνε ενάντια στην οικονομική ύφεση κρατώντας μια σχετική σταθερή πορεία τα τελευταία 4 χρόνια στηρίζοντας έτσι την τοπική αγορά. Τέλος εκτιμούν ότι πέρα από τις ενέργειες στις οποίες θα προβούν οι ίδιες για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κρίσης, ο αμέσως επόμενος σημαντικότερος παράγων είναι ο τρόπος που θα χειριστεί το κράτος την οικονομική κρίση.

Συμπεράσματα Έρευνας

Η οικονομική κρίση που βιώνουμε σήμερα παρουσιάζει αρκετές ομοιότητες αλλά και διαφορές από τις προηγούμενες κρίσεις. Συγκεκριμένα, η σημερινή κρίση διαφοροποιείται από τις υπόλοιπες λόγω του γεγονότος ότι πλέον σε όλες οι χώρες που πλήττονται από την κρίση, στις οποίες ανήκει και η Ελλάδα, τα περισσότερα νοικοκυριά είναι χρεωμένα και υπάρχει έντονη σύμπλεξη της χρηματοπιστωτικής και της πραγματικής οικονομίας. Από την άλλη πλευρά, μία σημαντική ομοιότητα είναι ο ρόλος των τραπεζών στην πρόκληση και αντιμετώπιση όλων των οικονομικών κρίσεων. Όσον αφορά στις εξελίξεις της ελληνικής οικονομίας, δεν φαίνεται να είναι ευχάριστες ύφεση της τάξης του 7,1% υπέστη η ελληνική οικονομία κατά το διάστημα 2012 συγκριτικά με το 2011. Σύμφωνα με τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, αξίζει να σημειωθεί ότι το ΑΕΠ (τιμές αγοράς) το 2012 ανήλθε σε 193,7 δις € έναντι 208,5 δις € το 2011 (μείωση κατά 7,1%). Αυτή η μείωση οφείλεται στις επιμέρους μεταβολές που καταγράφηκαν ανά συνιστώσα του ΑΕΠ. Ο πληθωρισμός το 2012 μειώθηκε κατά 0,9 μονάδες έναντι του 2011 που ήταν (3,3%), επανήλθε ουσιαστικά στις τιμές του 2010 (2,4%). Ο μέσος δείκτης Τιμών Καταναλωτή του δωδεκάμηνου Ιανουαρίου–Δεκεμβρίου 2012, σε σύγκριση με τον ίδιο δείκτη του δωδεκαμήνου Ιανουαρίου–Δεκεμβρίου 2011, παρουσίασε αύξηση 1,5%. Η αύξηση της ανεργίας σύμφωνα με τα στοιχεία της ανεργίας είναι δραματική. Τον Οκτώβριο ανήλθε στο 26,8% έναντι 19,7% του αντίστοιχου μήνα του 2011. Η επίσημη λίστα των καταγεγραμμένων ανέργων έφτασε στο 1.345.715 άτομα ενώ στην πραγματικότητα οι άνεργοι είναι πολύ περισσότεροι αφού δεν είναι γραμμένοι όλοι στη λίστα του ΟΑΕΔ. Το

δωδεκάμηνο Οκτώβριος του 2011 έως τον Οκτώβριο του 2012 χάθηκαν 368.701 θέσεις εργασίας.

Στον τομέα του Εμπορίου που είναι και ο κύριος άξονας της έρευνας, ο Δείκτης κύκλου Εργασιών στο Λιανικό Εμπόριο, με τα καύσιμα, κατά το μήνα Ιανουάριο 2012, σε σύγκριση με το δείκτη του Ιανουαρίου 2011, σημείωσε μείωση 8,5%, έναντι μείωσης 10,3%, που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του έτους 2011 προς το 2010. Ενώ ο Δείκτης κύκλου εργασιών στο χονδρικό Εμπόριο το 2012, σε σύγκριση με τον αντίστοιχο Δείκτη του 2011, παρουσίασε μείωση κατά 5,0%, έναντι μείωσης 20,5% που σημειώθηκε κατά την αντίστοιχη σύγκριση του έτους 2011 προς το 2010.

Ο όγκος λιανικών πωλήσεων φαίνεται ότι παρουσιάζει συνεχώς πτωτικές τάσεις. 16,8% σημείωσε ο όγκος λιανικών πωλήσεων στο λιανικό εμπόριο της χώρας. Ενώ μετά από σχετική έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 86% των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην έρευνα απάντησαν ότι οι πωλήσεις τους έχουν περιορισθεί από την αρχή του έτους.

Η μείωση στο τζίρο των επιχειρήσεων αγγίζει κατά μέσο όρο το 42% ενώ όπως αποκαλύπτει η έρευνα έγιναν αναφορές για περιορισμό πωλήσεων που φτάνει στο 90%. Το 12% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι δεν είχε καμία μεταβολή στις πωλήσεις, ενώ μόλις ένα ποσοστό της τάξεως του 2% δήλωσε ότι υπήρχε αύξηση. Στη διάρκεια του δεύτερου τριμήνου του 2011-2012 χάθηκαν 93.503 θέσεις πλήρους απασχόλησης, ενώ στη χρονική περίοδο Ιανουαρίου 2011 -Σεπτεμβρίου 2012 έκλεισαν περίπου 68.000 εμπορικές επιχειρήσεις. Οι καταστηματάρχες του εμπορίου προχώρησαν σε περικοπές αποδοχών για τουλάχιστον μια κατηγορία εργαζομένων που απασχολούν και έφτασε το 2012 το 30% όταν μόλις το 2011 ήταν 13%.

Ως προς τη διάρθρωση της απασχόλησης στο εσωτερικό τμήμα του εμπορίου, το λιανικό εμπόριο απορροφά το 67,2% της απασχόλησης του τομέα, το χονδρικό εμπόριο το 21,6% και το εμπόριο & συντήρηση οχημάτων 11,2%.

Πάνω από το ήμισυ των απασχολουμένων εργάζονται ως μισθωτοί με ποσοστό που φτάνει 55,8%, ενώ υψηλή παραμένει η αναλογία των αυτοαπασχολουμένων με ποσοστό 25,7%. Το ποσοστό των εργοδοτών ανέρχεται στο 11,1% και των βοηθητικών μελών της οικογένειας του ιδιοκτήτη της επιχείρησης στο 7,4%.

Οι επιπτώσεις της ύφεσης στην απασχόληση των νέων μέχρι 29 ετών στο εμπόριο είναι σοβαρές, αλλά μικρότερης έντασης από τις αντίστοιχες επιπτώσεις στη συνολική απασχόληση των νέων της χώρας και των νέων στον τομέα των υπηρεσιών.

Όσο αφορά τους νέους κάτι λιγότερο από 1 στους 5 απασχολούμενους στο εμπόριο είναι νέος ηλικίας από 15 μέχρι 29 ετών (18,0%), αναλογία που αντιστοιχεί σε 139.145 νέους και νέες. Η εν λόγω συμμετοχή των νέων στην απασχόληση του εμπορίου είναι μεγαλύτερη από τα αντίστοιχα ποσοστά των νέων στο σύνολο της οικονομίας και στον τομέα των υπηρεσιών (14,9% και 15,9% αντίστοιχα). Με τη μορφή της μερικής απασχόλησης απασχολούνται στο εμπόριο 15.455 νέοι, η συμμετοχή των οποίων αυξήθηκε κατά δύο περίπου ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος (11,1% το 2012 έναντι 9,4% το 2011).

Το εμπόριο χαρακτηρίζεται για τη μεγάλη συγκέντρωση απασχολούμενων που είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, με ποσοστό 55,4%. Τρεις στους 10 εργαζομένους δηλαδή το 29,6% είναι απόφοιτοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ το 12,0% έχει λάβει μόνο πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Όσο αφορά την εκπαίδευση κατά κλάδο υπάρχει μικρή διαφοροποίηση στην κατανομή ως προς το εκπαιδευτικό επίπεδο της απασχόλησης στους κλάδους σε σχέση με αυτή στο σύνολο του εμπορίου.

Θα μπορούσαμε να προτείνουμε κάποιες πιθανές λύσεις, για παράδειγμα, από την πλευρά του κράτους και των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, την συνεχή προβολή και προώθηση κλίματος εφησυχασμού, μέσω διαφημίσεων στο πλαίσιο της κοινωνικής ευθύνης, ώστε να επιτευχθεί η αλλαγή της ψυχολογίας του κοινού.

Από την πλευρά των επιχειρήσεων, θα έπρεπε να εφαρμοστεί δραστικό, επιθετικό marketing, ώστε να συνεχίσει το κατάστημα να έχει την προτίμηση του καταναλωτικού κοινού και να γίνει προσπάθεια μείωσης του λειτουργικού κόστους. Φαίνεται ότι, επί της ουσίας, οι επιχειρήσεις που θα καταφέρουν να βγουν αλώβητες από την κρίση θα είναι αυτές οι οποίες δεν έχουν υψηλό δανεισμό, βασίζονται σε υγιή ίδια κεφάλαια και έχουν αναπτύξει επώνυμο προϊόν και δίκτυο πωλήσεων.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1	Παράγοντες που επηρεάζουν την συμπεριφορά καταναλωτή κατά Wilkie.....	7
Πίνακας 2	Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν σε σταθερές τιμές, 1990-2012.....	18
Πίνακας 2.1	Ετήσιες μεταβολές στον αριθμό απασχολούμενων συγκριτικά με το Α.Ε.Π.....	21
Πίνακας 2.2	Ο πληθωρισμός κατά την περίοδο 2000-2012.....	22
Πίνακας 2.3	Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή όπως καταγράφεται συγκριτικά τα έτη 2011 -2012.....	24
Πίνακας 2.4	Ποσοστό ανεργίας ανά Αποκεντρωμένη Διοίκηση για τον Οκτώβριο 2012.....	26
Πίνακας 3	Τι εκτιμάτε για τον τζίρο της επιχείρησής για το επόμενο εξάμηνο.....	28
Πίνακας 3.1	Τι σκέφτονται οι επιχειρηματίες για το προσωπικό τους.....	30
Πίνακας 3.2	Πόσο αισιόδοξοι είναι οι επιχειρηματίες για το μέλλον της επιχείρησής τους.....	30
Πίνακας 3.3	Ποσοστό ανά κατηγορία επιχείρησης.....	30
Πίνακας 4	Διάρθρωση των Επιχειρήσεων.....	39
Πίνακας 4.1	Ποσοστό απασχόλησης ανά τομέα.....	40
Πίνακας 4.2	Ετήσιες μεταβολές της Απασχόλησης στο Λιανικό Εμπόριο.....	41
Πίνακας 4.3	Ηλικιακή κατανομή της Απασχόλησης.....	42
Πίνακας 4.4	Ποσοστιαίες μεταβολές των Νέων 15-19 χρονών.....	43
Πίνακας 4.5	Απασχολούμενοι κατά επίπεδο εκπαίδευσης 2012.....	45
Πίνακας 5	Πληθυσμός της Π.Ε.Κ. κατά Φύλλο και ομάδες Ηλικιών.....	47
Πίνακας 5.1	Πλήθος Ανέργων ανά φύλο στην Π.Ε.Κ.....	49
Πίνακας 5.2	Ενεργές εγγεγραμμένες επιχειρήσεις ανά τομέα.....	50
Πίνακας 5.3	Πραγματοποιημένες Εγγραφές και Διαγραφές στο Ε.Β.Ε.Κ κατά έτη 2007-2011.....	51
Πίνακας 5.4	Υποδομή ξενοδοχειακών μονάδων.....	54
Πίνακας 5.5	Εξαγωγές Γούνας από την Π.Ε.Κ.....	58
Πίνακας 5.6	Μεταβολή του Προσωπικού.....	60
Πίνακας 5.7	Προβλέψεις για μελλοντική Μεταβολή του Προσωπικού.....	61
Πίνακας 5.8	Προβλέψεις καταστηματαρχών για το μέλλον των επιχειρήσεών τους.....	62
Πίνακας 5.9	Τα βασικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι καταστηματαρχές στην Π.Ε.Κ.....	63
Πίνακας 5.10	Φορείς με τους οποίους αντιμετωπίζουν προβλήματα οι καταστηματαρχές.....	64

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΩΝ ΚΑΙ ΑΚΡΩΝΥΜΙΩΝ

- Α.Τ.Ε.Ι. = Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- Σ.Δ.Ο. = Σχολή Διοίκησης Οικονομίας
- Α.Ε.Π. = Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν
- Α.Ε. = Ανώνυμη Εταιρεία
- Α.Ε.Β.Ε. = Ανώνυμη Εμπορική Και Βιοτεχνική Εταιρεία
- Α.Ε.Ι. = Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- Ε.Ε. = Ευρωπαϊκή Ένωση
- ΕΛ.ΣΤΑΤ = Ελληνική Στατιστική Αρχή
- Ε.Σ.Υ.Ε. = Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
- Ι.Ο.Β.Ε = Ίδρυμα Οικονομικών και Βιοτεχνικών Ερευνών
- Ι.Κ.Α = Ίδρυμα Κοινωνικής Ασφάλισης
- Δ.Τ.Κ = Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
- Ο.Α.Ε.Δ = Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
- Π.Γ.Ε = Προστατευόμενη Γεωγραφική Ένδειξη
- Π.Ε.Κ = Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς
- Ε.Β.Ε.Κ = Εμπορικό και Βιοτεχνικό Επιμελητήριο Καστοριάς
- Ξ.Ε.Ε = Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο Ελλάδος

Παρακάτω δίνονται κάποιες προτάσεις για μελλοντικές έρευνες

- Εξέταση και άλλων παραγόντων που συνθέτουν το εμπόριο στην Περιφέρεια της Καστοριάς.
- Εξέταση και άλλων παραγόντων που συνθέτουν το εμπόριο στην Περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας.
- Μελέτη για τη δυνατότητα αναβάθμισης των τοπικών καταστημάτων από άποψη εξυπηρέτησης, ποιότητας, ωραρίου, ποικιλίας προϊόντων και εργατικού δυναμικού.
- Μελέτη για την επιρροή της αγοράς της Θεσσαλονίκης στην τοπική αγορά της Καστοριάς και δυνατότητες για “αντεπίθεση” σε αυτήν.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων καθηγητή κ. Κυρμίζογλου Παντελή για την βοήθεια του στην ολοκλήρωση της εργασίας, καθώς επίσης το Βιοτεχνικό και Εμπορικό Επιμελητήριο Καστοριάς και τον Εμπορικό Σύλλογο για τα οικονομικά και δημογραφικά στοιχεία που μου προσέφεραν προκειμένου να ολοκληρωθεί επιτυχώς η πτυχιακή εργασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Σ. Βασιλειάδης , 2004 : Αρχές Οικονομικής Επιστήμης. University Studio Press.
- Έρευνα της Eurostat Δεκέμβριος 2012 : Δείκτης ανεργίας για το 2012 στις χώρες τις Ευρωπαϊκές χώρες και Ελλάδα.
- Έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για το Β' τρίμηνο 2012 : Έρευνα Εργατικού Δυναμικού για το β' τρίμηνο.
- Έρευνα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής Σεπτέμβριος 2012: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή.
- ICAP DATABANK: Χρηματοοικονομικοί Δείκτης Ανάλυση ανά Περιφέρεια.
- Έκδοση από τη Eurostat για το μήνα Σεπτέμβριο 2012: Δείκτης Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο.
- Ετήσια Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου 2012.
- Ίδρυμα Οικονομικών και Βιοτεχνικών Ερευνών Φεβρουάριος 2012 : Η Ελληνική Οικονομία.
- Έρευνα της Interview Μάρτιος 2012: Οικονομική Συγκυρία και οι επιπτώσεις της στις μικρομεσαίες Επιχειρήσεις.
- Έρευνα Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (ΣΒΒΕ) σχετικά με την Οικονομική κρίση 25 Ιουλίου 2012.
- Έρευνα Συνδέσμου Βιομηχανιών Βορείου Ελλάδος (ΣΒΒΕ) Ιανουάριος 2012 : Τάσεις Οικονομικού κλίματος.
- Έκθεση πορείας της Επιχειρηματικότητας στη Δυτική Μακεδονία.
- Ποσοτική έρευνα του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών για το 2012 : Η επίδραση της Οικονομικής κρίσης στις επιχειρήσεις.
- Ετήσια έκθεση Ινστιτούτου Εμπορίου και Βιομηχανιών 2012: Έκθεση Ελληνικού Εμπορίου για το 2012.
- Σύμπραξη Διέξοδος μελέτη Ιούνιος 2012: Ανάλυση της αγοράς εργασίας στην Περιφερειακή Ενότητα Καστοριάς.
- Ινστιτούτου Εμπορίου και Βιομηχανιών (INEMY) Φεβρουάριος 2012 Αθήνα: Δημοσιονομικό και κοινωνικοοικονομικό κόστος από το κλείσιμο μιας επιχείρησης.
- Αργουσλίδης Π. Βρεχόπουλος: Λιανεμπόριο, Νέες τεχνολογίες και ικανοποίηση πελατών.
- Kantor Σύμβουλοι Επιχειρήσεων Α.Ε. (2011): Επισκόπηση λιανικού Ελληνικού εμπορίου.
- Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Καστοριάς (στατιστικά στοιχεία και έρευνα).
- Εμπορικός Σύλλογος Καστοριάς (στατιστικά στοιχεία).

Πηγές από το Διαδίκτυο

- <http://www.enthesis.net>
- <http://www.makthes.gr>
- <http://el.Wikipedia.org>
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0704
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0508
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-themes?p_param=A0101
- <http://www.newsbomb.gr/tags/itemlist/tag/%CE%91%CE%9D%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%99%CE%91>
- <http://www.ecb.int/ecb/educational/hicp/html/index.el.html>
- <http://users.teilam.gr/~emastrogianni/aep.htm>
- http://www.iobe.gr/index.asp?a_id=101
- http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_05/02/2013_482167
- <http://www.naftemporiki.gr/news/static.htm>
- <http://www.hellenicbusiness.gr/index.php/permalink/14439.html>
- http://portal.kathimerini.gr/4dcgi/_w_articles_kathbreak_1_05/02/2013_482167

- <http://fouit.gr/>
- <http://www.kastoriachamber.gr/kastoria/shared/index.jsp?context=101>
- <http://www.alphafm.gr/>
- <http://www.tanea.gr/news/economy/article/5001150/mia-stis-dyo-ellhnikes-epixeirhseis-ekanan-apolyseis-thn-teleytaia-dietia/>
- http://geodata.gov.gr/geodata/index.php?option=com_sobi2&catid=21
- <http://www.dealnews.gr/epixeiriseis/item/29648-%CE%9B%CE%BF%CF%85%CE%BA%CE%AD%CF%84%CE%B1-%CF%83%CE%B5-53-000-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CE%B5%CF%80%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AE%CF%83%CE%B5%CE%B>
- <http://www.bcf-athens.gr/index.php/2010-07-06-20-27-13/2010-06-25-21-12-10/2010-06-25-21-13-27>